Wolfgang Seiffert

Vladimir V. Putin

GENDAS KÜLTÜR

Wolfgang Seiffert

1926'da doğdu. 1978'e kadar Doğu Berlin'de Uluslararası Ekonomi Hukuku ve Devletler Hukuku üzerine profesörlük yapmıştır. Ardından Federal Almanya Cumhuriyeti'ne göç ederek 1994 yılına kadar Kiel Üniversitesi'ne bağlı Doğu Avrupa Hukuku Enstitüsü'nde çalışmıştır. Emekli olduktan sonra Moskova'da, Rus ve Avrupa hukuku üzerine ders vermektedir.

GENDAS KÜLTÜR

Putin
Wolfgang Seiffert
Yeni Seri: 445
Politika: 9
© 2000 bu Langen Müler in der F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH, München.

© Onk Ajans aracılığı ile GENDAŞ A.Ş., İstanbul 2004

Editör: Zerrin Yılmaz
Yayına Hazırlayan: Kadir Aydemir
Kapak Tasarımı: Nevruz Kıran

Birinci Baskı: Ağustos 2004
ISBN 975-308-629-6

Kapak, iç baskı ve cilt: Kaya Matbacılık (0212) 656 62 20

Gendaş A.Ş., Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 512 33 86 - 512 94 67 (Pbx) Faks: 520 82 12
e-posta: gendaskultur@yahoo.com

WOLFGANG SEIFFERT

PUTİN

POLİTİKA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

GİRİŞ 9

-I-

Son "hamle" 13

Boris Yeltsin'in miras ve vasiyeti 13

1. Sovyet sisteminin çöküşü ve yeni Rus anayasası 13
2. Mal varlığının yeniden dağıtılması ve yeni bir "sınıf politikası"nın oluşması 15
3. "Rusya Federasyonu"nun parçalanma tehlikesi 19
4. Rusya'nın uluslararası arenadaki süper güç konumunu yitirmesi 21
5. Ekonomik istikrarın başlaması 24

-II-

"Putin kimdir?" 27

1. Vladimir V. Putin'in "Yeltsin Ailesi" tarafından seçilişi 27
2. Putin'in çocukluğu, gençliği ve öğrencilik dönemi 32
3. Putin'in "Almanya dönemi" 35
4. İkinci Petersburg dönemi 42
5. St. Petersburg'da seçim yenilgisi ve Moskova'da zafer 45
6. Vladimir V. Putin'in karakteri, düşünüş biçimi ve politik duruş noktası 50
7. Putin ve Sobçak 54

-III-

"Putin ne istiyor?" 60

Başkanın programı ve yolu 60

1. Tüm problemlerin katalizörü olarak Çeçenistan 60
2. Putin "güçlü devlet"i ilan ediyor 65
3. Rusya nasıl bir ekonomik yapıya gereksinim duyuyor? 70

4. "Rus fikri" veya Rusya'nın kendine dönüşü 76
5. Dış politikada tutarlılık 79

-IV-
"Putin ne yapabilir?" **87**
Batı'nın maddi yardımı ve Batı üzerindeki etkiler 87
1. Putin'in programının şansları, riskleri ve tehlikeleri 87
2. Batı'nın Rusya politikası ve bunun Rusya'daki gelişmeye tepkisi 91
3. Rakip ve süper güç olarak Rusya ile Batı'nın gelecekteki ilişkileri 97

Dipnotlar **106**

Ek **123**

Kaynakça 123
Kısaltmalar ve kavram açıklamaları 130
"Yüzyılın dönüm noktasında Rusya" 132
Vladimir V. Putin'in internetteki yazısı, 29.12.1999 132
"Rusya şu andan itibaren yalnızca ileriye doğru gidecektir!" ..154
Boris N. Yeltsin'in 31 Aralık 1999 tarihli yeni yıl konuşması 157
Vladimir V. Putin "Devlete güven hakkında" 157
Vladimir V. Putin'in internetteki yazısı 2000 İlkbaharı 157
Vladimir V. Putin'in Bakanlar Kurulu (2000 Mayıs ortası) 161
Vladimir V. Putin'in resmi özgeçmişi 163
Kronoloji 165
Rus Federasyonu hakkında genel bilgi 170
Sovyetler Birliği genel haritası 175
Rusya Federasyonu genel haritası 176

ÖNSÖZ

Putin ve Rusya'nın gelecekte çizeceği yol hakkında burada anlatılan görüşler, Rusya'da çalıştığım son birkaç yıl içinde olgunlaşmıştır.

Bu sürecin bir kısmı, Rusya'daki çok çeşitli toplum tabakalarından ve politik kamplardan çeşitli kişilerle ve tartışmacılarla yapılan sayısız görüşmelerden oluşmuştur. Onların hepsine teşekkür borçluyum. Burada adlarını sayamayacağım çok sayıda kişinin yerine, her şeyden önce, bana önemli bilgiler vererek büyük bir yardım sağlayan Profesör Dr. Vladimir Aleksandroviç Tumanov'a değinmek istiyorum; kendisi 1997 yılına kadar Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi Başkanı'ydı.

Alman tarafında da benim için, yazılı biçimde Rusya'da çalışan ya da mesleki yönden Rusya'yı tanıyan insanlarla yaptığım görüşmeler oldukça yararlı oldu. Burada, görüştüğüm çok sayıdaki kişiyi temsilen, özellikle *Der Spiegel* dergisinin uzun yıllar Doğu Avrupa redaktörlüğünü yapan ve bazı önemli kitaplar ile *Der Spiegel* dergisinde yayımlanan Rusya hakkındaki araştırmaların bizzat yazarı olan Fritjof Meyer'e teşekkür etmek istiyorum.

Benim görüştüğüm Rusların veya Almanların hiçbiri, bu-

rada adları sayılmayanlar dahil, kitap olarak yayımlanmadan önce metni görmedi. Bundan dolayı tezlerimden bazılarına katılmamaları veya bütünüyle reddetmeleri tamamen olasılık dahilindedir. Bu türden eleştirilere de müteşekkirim.

Yazının hazırlanmasında oğlum Matthias, tarafımdan seçilen tarihi örneklerin ve karşılaştırmaların kontrolünde, kızım Kerstin, Putin'in ile eşi Lena Gretchichnikova'nın özgeçmişi hakkındaki araştırmalarda ve alıntı yapılan Rusça kaynakların gözden geçirilmesinde bana yardım ettiler. Hepsine içten teşekkürler.

Mart 2000
Wolfgang Seiffert

GİRİŞ

Boris Nikolayeviç Yeltsin 31 Aralık 1999'da Rus televizyonundaki[1] herkesi şaşırtan yeni yıl konuşmasında Rusya Federasyonu Başkanlığı'ndaki görevinden çekildiğini açıkladı. Bu sürpriz açıklamayla Rusya'nın, Boris N. Yeltsin'in politik çalışmalarından etkilenmiş olan ve bundan dolayı da tarihçiler tarafından belki günün birinde "Yeltsin Devri" diye tanımlanacak olan iç ve dış politik gelişmesinin on yılı son bulmuş oldu.

Gerçekten Yeltsin, Lenin ve Stalin'den sonra hiç kimsenin yapmadığı kadar ülkeyi değiştirdi: Rusya'nın Sovyet sisteminden ve planlı ekonomiden pazar ekonomisine, özgür seçimlere ve demokratik bir anayasal düzene geçişini sağladı. 1989 yılından beri seçilmiş milletvekili olarak iki kez, (1991 ve 1996 yıllarında) doğrudan seçimle Rusya'nın başkanlığına seçildi.

Yeltsin, Gorbaçov karşıtlarının devlette oluşturdukları imparatorluğu 1991 Ağustos'unda bozguna uğrattı. 1993 yılında *Rusya Federasyonu'ndaki aşamalı anayasa reformu hakkındaki*[2] ünlü 1400 numaralı genelgeyle ve ordunun da yardımıyla Rusya'nın yeniden *Sovyetler için bir güce*[3] dönüşmesi-

ni engelledi. 12 Aralık 1993'te[4] nihayet yeni anayasanın kabulüne giden yolu açtı. Bu olaylarda kavramsal açıdan reform değil, sistem değişikliği şeklinde algılanan devrimci süreçler söz konusudur.

Bundan dolayı, ancak Yeltsin'in başkanlığıyla bu "Devrim Dönemi"nin sona erdiği kavranan iktidarın Yeltsin'den Putin'e geçişi de doğru bir biçimde anlaşılabilmiş olur. Yeltsin görev süresinin tamamını 2000 yılına kadar doldurabilmiş olsaydı yine de bu durum mümkün olabilirdi. Her durumda Yeltsin'in görev süresinin sona ermesi temel politik soruyu ortaya çıkardı: Yeltsin'in mirası korunacak ve sağlamlaştırılacak mı, yoksa geri itilip, sulandırılarak ortadan kaldırılacak mı? Çok sayıda aday arasından Putin halef olarak seçildiğinde, bu iktidar sorunu çok açık olarak Yeltsin'de ve yakın politik çevresinde de belirleyici bir rol oynamıştı. Bu iktidar sorununun çözümü, Kremlin'i terk edip Putin'e yol açtığında Yeltsin'in aklındaydı muhtemelen: "Rusya'yı koruyunuz!"[5]

Daha kısa süre öncesine kadar doğru dürüst tanınmayan bu adam dünyanın en büyük ülkesinin başına geçtiğinden beri, "Putin kimdir - Putin ne istiyor - Putin ne yapabilir" sorularının Batı'daki medyayı harekete geçireceği apaçıktır.

Bu soruların yanıtları kuşkusuz farklı olacaktır.

Kimileri Putin'i, "ne de olsa dünyayı görmüş olan ve belli ki iç reformları uygulamak isteyen"[6] bir adam olarak görüyor. Diğerleri onda, yıllarca Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde "görev yapmış"[7] KGB casusunu görürken, bazıları da Yeltsin klanının ürününü görüyorlar: Yeltsin'in Putin lehine çekilmesi onun "son hamlesi"[8] veya "entrikacı Berezovski"nin eseri olarak algılanıyor.[9] Bazıları onun iktidara gelişi-

ni tamamen "ekonomi klanının gücüne" bağlıyorlar.[10]

Bu bakış açısından, bazıları onun şimdiye kadar hiçbir programının olmadığını düşünürken, diğerlerinin Putin'in bir "istikrar reform programı" yapacağını ve dışarıya karşı Rusya'yı tekrar süper güç haline getireceğini söylemeleri mantıklı görünüyor.

Birinci görüş, Putin resmi ekonomi programını ancak 2000 Mayısı'ndaki başkanlık seçimlerinden sonra açıklayacağı düşünülürse doğrudur. Fakat diğer yandan Putin program maddelerinden çoğunu halihazırda anlattı: Rus hükümetinin 29 Aralık tarihli *Yüzyılın Eşiğindeki Rusya* başlıklı internet sayfasında, 23 Aralık 1999 tarihli *Süddeutsche Zeitung*'da yayımlanan kendisi tarafından yazılmış iki makalede ve 25 Aralık 1999 tarihli *Welt am Sonntag* adlı gazetede ve Rus televizyonundaki çok sayıdaki konuşmasında.

Bu tür gözlemlerin çoğunda, Putin'in Sovyet Gizli Servisi KGB için çalışmış olması dikkate alınıyor. Bazı gazeteler bunun "oldukça karanlıkta"[11] kaldığını söylerken, diğerleri bu dönemle ilgili tüm ayrıntılar hakkında bilgi edinmek istiyor.[12]

Aynı biçimde, Putin'in St. Petersburg belediye başkan yardımcısıyken görevini "kazanç sağlama" amacıyla[13], kişisel zenginliği için kullandığı tahminleri, kuşkuları ve ithamları da zaman zaman boy gösteriyor. Şimdiye kadar Putin mahkemelerde bu tür suçlamalara karşı kendini her zaman başarıyla savundu. Kaldı ki bunlardan biri veya birkaçı doğru olsa bile, 26 Mart seçimlerinin gösterdiği gibi, Rus seçmenler yabancı medyanın böyle haberlerinden pek etkilenmediler, hatta Rus medyasında da benzer şeyler okumuş ve

dinlemiş olsalar bile.

Bu tür gerçeklerin, Putin'in kişiliği ve politik isteğinin yargılanması için su yüzüne çıkartılması gerektiği şüphe götürmez. En nihayetinde Putin'in kendisi, yolu ve gelecekteki politik programı yalnızca Rusya'nın gelişmesiyle açıklanacaktır.

Bundan dolayı bu araştırmanın başlangıcında, Putin'in de bizzat parçası olduğu, Boris N. Yeltsin'in miras ve vasiyeti hakkındaki soruyu kendimize soralım. Ancak ondan sonra, Putin'in "Yeltsin ailesi tarafından" "seçilmesi"ne, kişisel gelişimine, "Almanya dönemi"ne, Petersburg günlerine, karakterine, dünya görüşüne ve politik duruş noktasına sıra gelebilir. Kapanış bölümünde de onun programı ve Batı'nın davranışı üzerinde duracağız.

-I-
Son "hamle"
Boris N. Yeltsin'in Miras ve Vasiyeti

1. Sovyet sisteminin çöküşü ve yeni Rus anayasası

Gorbaçov'dan farklı olarak Yeltsin şimdiye kadar süregelen Sovyet sistemini[14] yalnızca canlandırmak değil, aynı zamanda onu aşmak istiyordu. Gorbaçov'dan farklı olarak yalnızca "demokratikleşmiş" seçimler değil, özgür, gizli ve eşit seçimler ve bunun yanında çok partili bir sistem istiyordu. Gorbaçov'dan farklı olarak yalnızca pazar ekonomisi sistemine yakınlaşmak değil, serbest mülkiyet ve buna dayalı bir pazar ekonomisi istiyordu. Ve bu hedeflerini gerçekleştirdi.

Sovyet tipi[15] tek partili sistemdeki Komünist Partisi'nin tekel konumu açısından, 1978 anayasasının 6. maddesindeki[16] bu anayasal durumun 1990 yılında başarıyla kaldırılması ve 1993[17] tarihli yeni anayasanın 13. maddesi 3. paragrafıyla birlikte çok partili sistemin anayasal olarak tanınması, özel bir önem taşıyordu.

Yeltsin kararlılıkla Komünist Partisi üyelerini kilit görevlerden uzaklaştırdı ve sonunda da partiyi yasaklayıp mal varlığına el koymaktan çekinmedi. Ardından Rus Anayasa Mah-

kemesi, Yeltsin'in, sadece parti yönetiminin feshi kararını ve parti mal varlığının bir kısmına el konulmasını onayladı. Buna karşılık olarak da temel organizasyonlarla ilgili yasak kaldırılıyordu. Fakat sonunda, tekrar yapılandırılmış olan Komünist Partisi, Rusya Federasyonu anayasasının yasallık tanıdığı birçok partiden biri oldu.[18]

Fakat Yeltsin, Komünist Partisi'ni güçten düşürme önlemlerini alırken hiçbir zaman kendini sınırlandırmadı. Eş zamanlı olarak serbest seçim kurumunu yerleştirdi. Bu kurumun tepesinde de kendisi bulunuyordu: Yeltsin 1993 yılında, sözde parlamenter kurumları feshetmeyi gerekli görse de, ilk iş olarak bütün düzeylerde[19] yeni seçimlerin yapılacağını duyurdu ve yeni anayasa hakkında seçmenlerin oy kullanmalarını sağladı.[20] Bazı tahminlere ve kuşkulara karşın, 1999 yılındaki Parlamento (*Duma*) seçimlerinde ve 2000 yılındaki başkanlık seçimlerinde ısrar etti. Sonunda bu yolla, halka dayanan, insan haklarını garanti eden, hukuk devletini, özel mülkiyeti, serbest, gizli, eşit ve doğrudan seçimleri tanıyıp, bunların kurallarının bağımsız olarak uygulanmasını sağlayacak bir anayasayı onaylatma başarısına ulaştı.[21]

Buna paralel olarak ve anayasa esasları gereğince, Rusya'da, özellikle ekonomi alanında kabul edilen yeni kanunlarla birlikte kıta Avrupa'sı hukuk çerçevesinin bir parçası olan, yeni, bağımsız bir hukuk düzeni oluştu.[22] Eğer bu gelişimi eleştirenler, daha her şeyin ortaya çıkmadığını[23] veya başkanın Rus anayasasındaki güçlü konumunun Parlamento (*Duma*) ve hükümet lehine zayıflatılması gerektiğini[24] söylüyorlarsa, o zaman onlar, yeni anayasa ve hukuk düzenini gerçekleştirme sorunlarını bunların kendisiyle karıştırıyorlar ve genelde anayasanın istikrar sağlayan rolünü, özelde başkanın

fonksiyonuymuş gibi algılayarak hata yapıyorlar. Oysaki Rusya'daki sistem değişikliğinin on yıllık döneminde, yalnız ca hukuk sistemindeki değişikliğin dönüşüm süreci için en önemli koşulu teşkil etmediği, aksine "hakkaniyet faktörü"nün de, Rusya'da ulaşılan politik durumdan artık geriye dönüşün mümkün olmamasının en önemli şartını oluşturduğu anlaşılmıştır.[25] Bu, anayasanın bütünü için ve özellikle serbest seçimlerin ve başkanın anayasal kurumlar haline getirilmesi için geçerlidir. Bunu her şeyden önce 1999[26] parlamento seçimleri ve 2000[27] başkanlık seçimleri göstermiştir.

2. Mal varlığının yeniden dağıtılması ve yeni bir "politik sınıf"ın (*classe politique*) oluşması

Tarihte pazar ekonomilerinin oluşması esnaf ve çiftçinin mallarının kamulaştırılmasıyla ilintiliydi. Bu "geleneksel toplanma" veya klasik ulusal ekonomideki adıyla sermaye yığılması[28], özelleşme yolundaki tüm diğer "post komünist" devletlerde de gerçekleşti. Rusya'da bu zorunlu olarak, tarımdaki istisnalar dışında ekonominin neredeyse yüzde yüzünü oluşturan devlet mal varlığının dönüştürülmesi biçiminde hayata geçirildi.

Daha 1991 yılında "Rusya Federasyonu tarafından devlete ve belediyeye ait kurumların özelleştirilmesi hakkındaki kanun çıkarıldı."[29] Başlangıçta bu, onların, anonim ya da limitet şirketlere dönüştürülmesi biçiminde yapıldı; daha sonra aşağı yukarı 15.000 şirketin hisse senetleri, yaklaşık 150 milyon vatandaşa tahviller halinde parasız devredildi, yani serbestçe alınıp satılabilen ya da özelleştirilmiş şirketlerdeki hisse senetlerini satın almada kullanılabilen ve 10.000 ruble-

lik bir itibari değeri olan belgeler halinde. Bu "kitlesel özelleştirmenin" sonucunda 1994 yılında Rus şirketlerinin aşağı yukarı yüzde yetmişi özel ellerde bulunuyordu. Bu noktadan sonraki özelleştirmeler paralı yapıldı, yani artık şirketlerdeki paylara ve hisse senetlerine sadece satın alma yoluyla sahip olunabiliyordu.[30] "Yeltsin-Gaydar-Programı" denilen ekonominin bu devrim yaratan yeniden düzenlenmesini, o zamana kadar devlet tarafından ayarlanan fiyatların serbest bırakılması izledi.[31] Bu önlemler sonucunda çok sayıda yeni tüccar, kooperatif ve küçük girişimcinin varoluş koşulları oluştu.

Şimdiye kadarki mülkiyet yapısının değiştirilmesi süreci, bir yandan, planlı ekonomiye özgü sistematik mal kıtlığı yerine, mal arzının talebi aşmasını ve rublenin önemsiz bir vesika halinden çıkarak gerçek bir paraya dönüşmesini sağlarken, diğer yandan çalışanlar sadece devlet güvencesinde olan iş garantisini kaybetmekle kalmayıp, farklılaşan gelir yapısını da içlerine sindirmek zorunda kaldılar. Bu, çoğu için, beraberinde yaşam koşullarında kötüleşmeyi getirirken, halkın büyük bir bölümü için de yoksulluğu getirdi.[32] Özelleştirme süreci, gittikçe devlet kontrolünden çıkarak, genellikle de şüpheli bir biçimde, zenginliğin daha az kişinin ellerinde yığılmasına neden oldu. Düzenli olarak, yedi civarında "oligarşiler" adı verilen finans ve endüstri grubunun oluştuğundan söz edilmektedir.[33]

Bu süreç zorunlu olarak halkın sosyal yapısını da değiştirecekti. Özellikle Yeltsin'in yönetimindeki 10 yıl içinde özel girişimcilerden, bankacılardan, politikacılardan, işverenlerden, valilerden, generallerden, gazetecilerden oluşan yeni bir sınıf doğdu. Bu Fransız politika bilimine göre Rusya'nın "po-

litik sınıfı" (*classe politique*) olarak tanımlanabilir. Gelişme henüz tamamlanmadı, aktörleri sürekli değişiyor. Fakat Rusya'nın yeni yönetici sınıfı daha şimdiden mevcut. Şöyle veya böyle Yeltsin'in etkisi altında, taraftar ya da muhalif olarak. Şu veya bu şekilde popüler olmuş kişiler tüm Rusya'da ve yurtdışında tanınıyorlar. Bunların öne çıkan temsilcilerinden birkaçı hem kendileri, hem de ülkeleri Rusya'ya duydukları sorumluluğun yararına uygun bir bilinç geliştiriyorlar. Yaşları 35'i geçer geçmez Sovyetler Birliği zamanında Komünist Partisi'nin üyeleri veya Komünist Gençlik Birliği, Komsomol'un yöneticileri oldular. Sonra Yeltsin gibi Komünist Partisi'nden ayrıldılar veya onun yasaklanmasından sonra Syuganov'un yeni kurulan Komünist Partisi'ne uzak kaldılar.

Bu sınıf içerisinde, aralarında sert çatışmalar yaşanan farklı gruplar var. Bugün yaşadıkları ana çelişki, çoğunluk oluşan mülkiyet yapısının ve buna dayanan politik ilişkilerin sağlamlaştırılmasını isterken, diğerlerinin bu konuda revizyona gidilmesini amaçlamalarıdır. Ocak ayında yapılan Parlamento (*Duma*) başkanlığı seçimleri sırasındaki olaylar bu çatışmaların bir ifadesidir: "Birlik" Partisi, komünistlerle birlikte Komünist Selezniyov'a oy verdi ve Rusya'nın en ünlü ekonomi yöneticisi Berezovskiy bunu şöyle kanıtladı: Karar gerçi komünistlerle işbirliği yapmak açısından "ahlak dışı", fakat yine de bunun bir haklılığı var. Çünkü mülkiyet ilişkilerinin revizyonunu savunan Primakov'un, güç politikası yönünden önemli olan bu göreve gelmesini engellemek gerekiyordu.[34]

Şüphesiz, bugün Rusya'nın yönetici tabakasına dahil olanların bazıları, bu mevkilere kanun dışı uygulamalarla, mafya benzeri yapılarla ulaştılar. Yine de "vahşi kapitalizm"[35] çağı-

nın sona erdiğini düşünüyorlar. Bugünkü çıkarları, mülkiyetlerini kanuni güvence altında görmekten yanadır. Bu talebi politik ve ahlaki açıdan tartışmak tabii ki meşrudur. Buradaki öykü, pazar ekonomisi, özel mülkiyet ve vatandaş toplumu oluşumunun Avrupa'nın batı bölümünde de çok farklı gelişmediğini gösteriyor. Orada da, ilk önce "Medeni Kanun" ve "Alman Vatandaşlık Yasası", sonra şirket, banka vb. kurumların kabullenilmesi gelmedi. Daha çok tersi oldu: Napolyon Kanunu ve Yurttaşlık Yasası, bilindiği gibi, yeni mal sahiplerinin edinimlerini hukuken de garanti altına almak istediklerinde çıkartıldı.[36]

Fakat o kadar da gerilere gitmek gerekmiyor. Almanya'ların tekrar birleşmesi sürecinde, eski Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde özel mülkiyet tekrar oluşturulurken, her şeyin tamamen "legal" ve "hukuka uygun" yapıldığına kim inanır? Eğer buna inanan varsa, ona Michael Jürgs'ün şu kitabı önerilir: *Kahramanlar ve Alçaklar Gibi Doğu Almanya'yı Satanlar*[37]. Demokratik olarak düzenlenmiş bir toplumda da her zaman alternatif tasarılar geliştirecek politik güçler olacaktır ve olmalıdır. Ancak bir toplumun "genel çıkarı", bunların geçerli hukuk çerçevesinde temsil edilmesini ister ve bu yapılmaya çalışılan değişikliğin "anayasaya uygun" olması isteğini de kapsar.

Burada şuna da işaret etmek gerekir: Yeni Rus anayasasının kabulünden yalnızca 7 yıl sonra başkan Yeltsin'e karşı komünistler, yürürlükteki anayasayı yumuşatma çerçevesinde saldırılarda bulundular. Bugün, anayasanın belirli noktalarını, örneğin başkanın güçlü pozisyonunu değiştirmek isteyen Rus muhalefetinin, yürürlükteki anayasanın aynı zamanda geçerli anayasa olmasını istemesi de doğaldır.

3. "Rusya Federasyonu"nun parçalanma tehlikesi

Doğrusu Sovyet sisteminin yıkılışı, yeni anayasanın kabulü, yeni mülkiyet yapılarının ve yeni yönetici sınıfının oluşması, Rusya'daki bu yeni devlet sisteminin güçlendirilmesiyle uyumlu bir biçimde yürümemişti. Hatta bazı bakımlardan parçalanma eğilimleri görülüyordu.

Gerçi sadece seçilmiş anayasa organları -başkan, hükümet, parlamento- vardı ve mahkemeler, özellikle anayasa mahkemesi, çalışıyordu. Fakat bir yandan parlamento, diğer yandan başkan ve hükümet arasında, sürekli devletin hareket yeteneğini körelten ağır çatışmalar cereyan ediyordu. Bunun sonucunda önemli yasalar, örneğin toprak reformu yasaları, ya hiç çıkarılamadı ya da geciktirilerek veya birçok iç çelişkiyle çıkarılabildi. Böylece, örneğin vergi sektöründe gerekli devlet organları oluşturulmadı ya da mevcut elemanlar uygun eğitime tabi tutulmadı. Ordu ve diğer güvenlik organları yeni duruma hazırlanmadı.

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği çokuluslu bir devletler topluluğuydu ve şimdiki Rusya Federasyonu da öyledir: Bundan dolayı da Federasyon, SSCB'nin çökmesinin hemen ardından, devlete kendi varlığını ve işlevlerini koruyup sürdürmesini garanti edecek federal bir yapı kazandırma sorunuyla karşı karşıya kaldı. Bu sorunun yıkıcı gücü, Yeltsin'in, Rusya'nın Ukrayna ve Beyaz Rusya gibi bağımsız bir devlet olduğunu açıklayarak Sovyet imparatorluğunun sonunu getirmesi sayesinde arttı.[38] Doğu Avrupa araştırmacısı Fransız Hèlène Carrère d'Eucausse daha 1990 yılında, Sovyet imparatorluğunun sonunun, ulusların zaferi anlamına geleceğini önceden tahmin etmişti.[39] Yeltsin Gorboçov'a karşı mücade-

lesi sırasında yaptığı bir çağrıyla Sovyetler Birliği'nin eski federe cumhuriyetlerinin bağımsızlık çabalarını kızıştırdı ve durumu daha da sertleştirdi: "İhtiyacınız olduğu kadar bağımsızlık alınız". Rusya Federasyonu içerisindeki cumhuriyetlerin ve bölgelerin bu çağrı üzerine yaptıkları bağımsızlık açıklamaları, zamanla öyle bir boyut kazandı ki, bir zaman için "Bağımsızlıklar resmi geçidi"nden söz edildi. Bunun arkasındaki sorunun, federasyonların varlığını ne kadar tehdit ettiğini, Tataristan Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti başkanı M. Şamiyev'in bir konuşması gösteriyor: Şamiyev, Rus devletinin yalnızca feodal prensliklerin birleşmesiyle değil, sınırlardaki bölgelerin kolonileştirilmesi ve işgal edilmesiyle de oluştuğuna[40] işaret ediyor. Rusya Federasyonu içerisinde iki devlet "egemen" ve "bağımsız" olduklarının ilan ettiler: Tataristan (30 Ağustos 1990)[41] ve Çeçenistan (27 Kasım 1990)[42]. Bağımsızlık çabaları, sonunda mevcut bölgelerin ve yönetim birimlerinin Cumhuriyetlere dönüşmesine yol açtı. Böylece Sverdlovsk bölgesi 27 Ekim 1993'de Rusya Federasyonu'nun bünyesinde "Ural Cumhuriyeti'ni" ilan etti. Bu Federasyon henüz birkaç gün sonra Yeltsin tarafından "başlangıçtan itibaren dağılmış olarak" nitelenecekti.[43]

1993 anayasası, bu sorunu 5. maddede federasyonun tüm hukuki öğelerini, yani 21 Cumhuriyet ve 68 "devlet toprağı kapsamındaki oluşumu" "birbirleri arasında eşit" ilan ederek çözmeye çalıştı. Fakat aynı maddenin 2. fıkrası, anayasası olan "Cumhuriyetler" (devletler) ile, yalnızca "statü" sahibi olan diğer hukuki birimleri birbirinden ayırmaktadır. Yani korkulan asimetri değişmeden kaldı.[44]

Tataristan'la yaşanan anlaşmazlık bir uzlaşmayla çözülebildi: 1994 yılında Rusya Federasyonu ve Tataristan Cumhu-

riyeti bir antlaşma yaptılar. Bu antlaşmada "halkların kendi geleceğini belirleme hakkıyla" ilgili olarak her iki taraf arasındaki yetkiler sınırlandırıldı.[45] Tataristan Cumhuriyeti'ne diğer devletlerle uluslararası ilişkiler kurma yetkisi verildi. Zamanın, milliyetlerden ve bölgesel politikadan sorumlu bakanı Şahray antlaşmayı şu sözlerle değerlendirdi: "Bu, sınırlı da olsa politik bir egemenlik formülüdür."[46] Ancak Çeçenistan'la[47] olan anlaşmazlığı da aynı veya benzer bir yolla çözme umudu gerçekleşmedi. 1994/96 yıllarında askeri çatışmalar oldu. 1999'da çatışmalar yeniden alevlendi ve bugüne kadar devam etti. Sonuç olarak, Rusya'ya uygun işlevsel bir federalizm ne anayasal olarak yaratılabildi ne de uygulamaya geçirilebildi.

Fakat Çeçenistan'la anlaşmazlık net bir çözüm belirtisi göstermediğine göre, federalizm sorunu, Rus devletinin bir arada tutulması için üzerinde durulması gerekli olan en önemli konudur.

4. Rusya'nın uluslararası arenadaki süper güç konumunu yitirmesi

Uluslar arası düzlemde Rusya, "düşmekte olan süper güç"[48] SSCB'nin hukuki pozisyonlarını izledi. SSCB'nin Birleşmiş Milletler'deki, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki ve diğer uluslararası organizasyonlardaki yerini üstlendi.[49] Rusya daha önceki 14 Birlik Cumhuriyeti'nin Ukrayna, Beyaz Rusya, Baltık Devletleri, Kazakistan, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Moldavya- kaybını, "Bağımsız Devletler Topluluğu"nu kurarak dengelemeyi denedi. Fakat

bu çabaların sonucunda ortaya bağımsız devlerden kurulu dağınık bir devletler topluluğu çıktı ve bu topluluk hem halklar hukuku kimliğine hem de sözleşme yetisine sahip uluslararası bir organizasyonun kalitesinden yoksundu[50] ve şimdiye kadar yalnızca "birçok zayıflıkları olan bir birlik"[51] olarak değerlendirilebiliyordu. O andan itibaren Rus dış politikasında "uzak" ve "yakın" ülkeler birbirinden ayrı tutulmaya başlandı. Bununla ulaşılmaya çalışılan, o zamanki birlik cumhuriyetlerinin Rusya'yla olan bağlarını sağlamlaştırma hedefi, bu ülkelerin bağımsızlık çabaları karşısında başarısızlığa uğradı.

Son olarak Almanya'ların tekrar birleşmesi de Rusya açısından bir kayıp olarak görülmek zorunda kaldı: Rusya'nın iki artı dört antlaşmasını onaylaması, 9 Kasım 1990[52] tarihinde yapılan "dostluk antlaşması" esası uyarınca Almanya ve Rusya arasında bir dengenin ve her yönden daha sıkı bir işbirliğinin oluşacağı umutlarını da boşa çıkardı.[53] Tam tersine, fikrimce Batı'nın uyguladığı Rusya politikasının amacı, NATO'nun doğuya doğru genişlemesiyle birlikte, -önce Polonya, Çekoslavakya ve Macaristan'ı- ardından da, eskiden Varşova Paktı'na ait olan bölgeyi jeopolitik olarak Batı'nın tarafına çekmekti. Doğu'ya doğru genişlemenin reddedilişi, şaşırtıcı bir biçimde, Rus dış politikasının tam da Rusya'nın "genel-insani değerlere" bağlılık taahhüdünü sürdürmesini sağlamaya çalıştığı bir zamana rastladı, hatta NATO ile işbirliği hususunda bir antlaşma, ayrıca Avrupa Birliği ile de bir işbirliği sözleşmesi imzalandı. Fakat ABD'nin ve onun NATO içindeki müttefiklerinin Rusya politikası, fikrimce, bu antlaşmalardan hiç zarar görmedi. Bu politikanın ana fikri şuydu: Rusya'yı zayıflatmak ve isteklerine tüm diğer devletlerin uymak zorunda kalacağı tek bir süper güce dayalı yeni

bir dünya düzeni oluşturmak.[54] Bu gelişmenin doruk noktası NATO'nun Kosova sorunundaki askeri hareketiydi.

Devletlerarası hukukun genel olarak kabul edilmiş normlarıyla çelişerek ve özellikle Birleşmiş Milletler sözleşmesiyle yasaklanan askeri güç kullanma önlemlerini bilinçli olarak dikkate almayarak, Birleşmiş Milletler Teşkilatı (UNO)-Güvenlik Konseyi'nin[55] kontrolünde NATO, 24 Mart 1999'da Yugoslavya'ya karşı hava saldırısını başlattı. Oysa daha sonra Rusya'nın katılımı olmaksızın bu saldırıyı sonlandıramayacaktı.

"Tek Süper güç" olmanın verdiği büyüklük duygusuyla, ABD başkan yardımcısı Gore, o sırada Washington'a doğru uçmakta olan Rusya başbakanı Primakov'a bir telsiz mesajı gönderdi: "Askeri darbe kaçınılmazdır! Stop! Karar Rusya'ya bağlı değildir!" Primakov bunun üzerine uçağının yönünü değiştirtti ve Rusya'ya geri döndü. Daha o zaman, ABD ve NATO'nun Yugoslavya'ya karşı aldıkları askeri harekât kararının, mevcut dünya düzeni konusunda soru işaretleri ortaya çıkardığı, Rusya'yı hiç olmayacak biçimde rencide ettiği ve Rusya'dan sonra Çin'in de tepkisini çektiği ortadaydı. Ayrıca bu, Rusya'nın uluslararası pozisyonunun ne kadar zayıf olduğunu da açığa çıkartıyordu. Rus sanayici Berezovskiy o günün ertesinde Rus televizyonunda şu açıklamayı yaptı: "Biz hepimiz, artık başka bir dünyada yaşıyoruz."

Rus halkını ve Rus tarihini birazcık da olsa tanıyan birisi, bunun derin bir tepkiye yol açacağından hiç kuşku duyamazdı. Bunu anlamak için Rusların, daha sonra Nevskiy adını da alan büyük prensleri Aleksandr von Vladimir'e ne büyük bir gururla baktıklarını göz önüne getirmek yeterliydi. Vladimir,

Batı'nın saldırısına karşı direnmiş, Novgorod'u İsveçlilere karşı Neva civarında başarıyla savunmuş, Rusya'yı "Çudks Gölü üzerindeki buz savaşı"nda kazandığı zaferle kurtarmış ve Rusya'nın Kuzeybatı sınırını kesinleştirmişti.

O günlerde Moskova sokaklarına halkı vergi ödemeye çağıran afişler yapıştırılmıştı: "Bizden başka kimse Rusya'ya yardım etmeyecektir." Öyle bir duygu hâkimdi ki, sanki çoğu kişi bunu yalnızca bir vergi ödeme çağrısı olarak değil de, halkın ruh halinin yansıması olarak kavramıştı. Her durumda, Rusya'nın borç yükünü sadece artırmaya yarayan IMF kredileriyle, Rusya'nın ABD ve NATO tarafından tasarlanan yeni dünya düzenini kabul etmeye zorlanamayacağı tahmin edilebiliyordu.

5. Ekonomik istikrarın başlaması

Rublenin 17 Ağustos 1998'deki ani düşüşü başlangıçta birçok olumsuz sonuç doğurdu: Yeniden birçok tasarruf hesabının ve birçok küçük şirketin yok olması, bankaların tasfiye edilmesi ve bu alandaki işsizlik gündeme geldi. Fakat rublenin değerinin düşürülmesi, yavaş yavaş olumlu etkiler de yapıyordu: Batı'dan yapılan ithalat aniden gerilediği için, Rus endüstrisi ve tarımı, ürünlerin satışlarının yükselmesi sayesinde kâr elde ettiler. Petrol ve gazın dünya pazarında artan fiyatları -geleneksel olarak bu bölgenin başlıca ihracat ülkesi olan- Rusya'nın dolar gelirlerini büyüttü. Ve 1999 yılında Rusya 20 milyar doların üzerinde bir dış ticaret fazlasına ulaşmayı başardı.

Buna rağmen Rusya'da çoğu insanın durumu hâlâ iyi değil. Batı medyasında bir hayalet gibi dolaşan ve Rusya'da aç-

lık sınırının altında, "bitkisel hayat" yaşadığı söylenen bu 35 milyon rakamı, doğrusu iki nedenden dolayı bir efsanedir:

İlk olarak böyle istatistikler her zaman tek tek insanlarla ilgilidir. Ama Rusların çoğu bir aile içinde yaşar. Ortalama bir Rus ailesi 2 çocuk, bir anne baba ve bir de büyükanne bü yükbabadan oluşur. "Babuşka"nın muhtemelen bir emekli maaşı vardır ve normalde bu yaşam sınırının altındadır. An cak o yalnızca bu emekli maaşıyla değil, maaş artı aile ile ya şar.

İkinci olarak birçok insan "kayıt dışı ekonomi" içinde yaşamaktadır veya ek bir işte çalışmaktadır. Değişik kaynaklardan gelen yan gelirlere sahiptirler. Taksi sürücülüğünden tercümanlığa ve hayat kadınlığına varıncaya kadar. Bütün bunlar akıl alır şeyler değildir. Ancak Rusların zor zamanlarla nasıl baş edeceği konusunda köklü geleneklerinin olduğunu söylemek gerekir.

Fakat değişmeyen, ilerlemenin önündeki en büyük engel olan ve devlet bütçesinden silinmesi gereken şey, aşırı düzeylere ulaşmış olan dış borçlardır. "10,3 milyar dolar, yani tüm bütçenin neredeyse yarısını Rusya bu yıl dış borç ödemesine ayırmak zorunda."[56]

Boris N. Yeltsin'in mirasının ve vasiyetinin bilançosu yapılacak olursa ortaya şunlar çıkar:

- 2000 yılının Rusya'sı 10 yıl öncekinden tamamen başka bir ülkedir. Sovyet sistemi geri gelmemek üzere yok olmuştur. Onun yerine, içinde düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü, çok partili sistem, özgür ve gizli seçimlere dayalı bir hukuk devletinin var olduğu, demokratik bir Rusya gelmiştir. Elbet-

te ki daha birçok eksiklikler var ve maalesef çeşitli yolsuzluklar da var. Fakat bu prensipler yalnızca anayasa tarafından garanti altına alınmakla kalmayıp, uygulanmaktadır da.

- Planlı ekonomi sistemi ve devlet mülkiyetinin yerini, serbest piyasa ekonomisi ve özel mülkiyet almıştır. Bu süreç büyük ölçüde tamamlanmıştır. Kuşkusuz, burada uygulanmakta olan piyasa ekonomisinin çok defa rüşvet ve organize suçlarla bağlantısı olan vahşi bir kapitalizmin özelliklerini taşıdığı doğrudur. Fakat bu yeni ekonomik düzen vardır ve gelişmektedir.

- Yalnızca doğrudan kendi çıkarlarının değil, ülkenin sorunları ve çıkarlarının da bilincinde olan, yeni bir politik sınıf doğmuştur. Bu sınıf ülkesinin problemlerinin çözümü için farklı, kısmen çelişkili anlayışlar geliştirmektedir.

- Şimdiye kadar Rusya imparatorluğunu güvenilir biçimde bir arada tutan federal bir yapı bulunamadı. "Rusya Federasyonu" daha çok parçalanma tehdidi altındadır.

- Rusya süper güç olma özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir ve bu Rus halkının büyük devlet bilincini kışkırtmaktadır.

- Ekonomik istikrarın ilk başlangıçları, şimdi elde edilenlerin stabilize edilmesinin, kıtlığın ve hâlâ çözülmemiş olan problemlerin aşılmaya başlandığı umudunu veriyor.

Anatoliy A. Sobçak biyografisinde[57] "Yeltsin Rusyası"nın genel durumunu, şu terimlerle tanımlıyor: "Yarım önlemler", "yarım demokrasi," "yarım piyasa ekonomisi" ve bu durumdan demokratik hukuk devletine geçiş yapılmasını talep ediyor.

-II-
"Putin kimdir?"

1. Vladimir V. Putin'in "Yeltsin ailesi" tarafından seçilişi

Aşağıdaki üç neden Rusya'nın yeni yönetici tabakasının, Yeltsin'in halefinin kim olacağı konusunda kaygı duymasına neden oldu.

Birincisi, ülkenin bir önceki bölümde açıklanan durumu; ikincisi, Yeltsin'in güçlerinin gözle görülür biçimde tükenmiş olması -ki bununla yalnızca onun bedensel yapısı kastedilmiyor; üçüncüsü de Yeltsin'in bir kez daha başkan olmasını imkânsız hale getiren anayasal kurallar. Daha 1998 sonu/1999 başında finans devi Berezovskiy bu konuda, başkanlık seçimlerinde yetkinin düzenli bir biçimde devredilmesinin prensipte şart olduğunu ve Yeltsin'in halefinin belirlenmesi gerektiğini dile getirdi.[58] "Yeltsin ailesinin"[59] şu anki başkanın halefini de şimdiden seçmiş olduğunu söyleyerek durumla dalga geçen Batılı gazeteci sayısı hiç de az değil. Fakat böylesi bir sürecin Rusya'da geleneği var, ayrıca Batı devletlerinde de bu durum hiç de alışılmamış değil. Mihail Sergeyeviç Vozlenskiy[60] *Ölümlü Tanrılar*[61] kitabında o zamalar bi-

le, Komünist Partisi ve her şeyden önce de politbüro, Sovyetler Birliği'ni tam bir kararlılıkla kendi politik emirleri altında tuttuğu için, özellikle bazı önemli kararlar önceden hazırlayan ve uygulayan birtakım küçük grupların bulunduğunu açıkça anlatmıştır.

Almanya'da 1999 yılında anayasanın kabulünün 50. yıldönümünün başladığı gün hiç sözü edilmeyen bir konu vardı: 21 Ağustos 1949'da, o zamanın henüz yeni kurulmuş olan Hıristiyan Demokrat Birliği'ne (CDU) dahil 25 seçkin politikacının Adenauer'ın Rhöndorf'daki evinde yaptıkları toplantıda, Federal Almanya'nın gelişimini uzun süreliğine belirleyecek olan önemli politik kararların alınmış olması. Orada Adenauer üç saptamada bulundu: SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) ile koalisyon yok, Federal Almanya Cumhurbaşkanını FDP (Liberal Demokrat Parti) seçer ve gelecekteki başbakanın adı Dr. Adenauer'dir.[62]

Görüldüğü gibi, politik ön kararların, resmi devlet meclisleri dışında, dünya çapında önem taşıyan hâkim sınıfa dahil politik gruplar tarafından alınması olağandışı değildir. Bunların yasallığı için belirleyici olansa, bunların daha sonra anayasal makamlar ve sistemler tarafından onaylanmalarıdır.

Putin'in "Yeltsin ailesi" tarafından seçilmesi de başka türlü olmadı. Yeltsin onu 1999 Ağustos'unda devasa imparatorluğun başbakanlığına atadığında, onun aynı zamanda, devlet başkanlığı için halefi olduğunu da açıkladı. Daha sonra, Putin'in 20 kişilik bir aday grubu içinden seçildiğini bildirdi. Bunlara Putin'in başbakanlık görevindeki, Stepaçin, Çernomirdin ya da Nemzov gibi birkaç öncülünün de dahil olduğu apaçıktı. Fakat hepsi de, irade zayıflıklarını ya da Yeltsin'in

mirasına ve vasiyetine yeterince sadık olmadıklarını açıkça ortaya koydular. "Reform politikasını yürütebilecek irade gücüne sahip tek kişi Putin'dir," diye açıkladı Berezovskiy.[63]

19 Aralık 1999'da Rusya Parlamentosu (*Duma*) için yapılan seçimlerde Putin aday olmadı. Fakat seçimden, partisi "Birlik" ya da diğer adıyla "Ayı"[64] komünistlerden sonra 2. güçlü parti olarak çıkınca sürpriz bir başarıya ulaştı. Putin, parlamentoda -Nemzov, Kiriyenko, Çubais gibi- kendisini destekleyen seçkin politikacıların bulunduğu "Sağ Güçler Birliği", "Halkın Delegeleri Grubu" ve birçok bağımsız adayla birlikte, az, fakat yeterli bir çoğunluğa sahipti.

Yeni Rus Devleti parlamentosunun birinci oturumunda, 9 fraksiyon ve milletvekili grubu, aşağıdaki sayıda milletvekiliyle kaydedildi (parantez içindeki rakamlar daha önceki parlamento vekil sayısını göstermektedir. Mayıs 1999)

KOMÜNİSTLER	95	(122)
BİRLİK	81	(——)
HALKIN DELEGELERİ GRUBU	58	(——)
ANAVATAN - TÜM RUSYA	43	(——)
RUSYA'NIN BÖLGELERİ	40	(44)
EKONOMİ VE ENDÜSTRİ	36	(35)
SAĞ GÜÇLER BİRLİĞİ	33	(——)
YABLOKO PARTİSİ	21	(46)
LİBERAL DEMOKRATLAR (ŞIRINOVSKIY)	17	(49)
BAĞIMSIZLAR	17	(31)

"Evimiz Rusya" (şimdiye kadar 59 koltuk) ve "Komünist Halk Gücü" (47) partileri artık kendi parti gruplarıyla temsil edilmiyorlar. Boş olan 9 koltuk, yapılacak ara seçimlerden

sonra doldurulacak.[65]

Yeltsin Grubu'nun parlamento seçimlerindeki en büyük politik rakibi olan ve yönetiminde Luşkov ve Primakov'un bulunduğu politik hareket "Anavatan-Tüm Rusya" oyların zar zor yüzde 12'sini alarak yenilgiye uğradı. Seçimlerden sonra parti pratikte dağıldı. Çünkü Rus valileri grubu "Tüm Rusya", St. Petersburg valisi Jakovlev aracılığıyla gelecekte Putin'i destekleyeceklerini bildirmiştir.[66]

"Birlik", "Halkın Delegeleri" ve Komünistler arasında, daha sonra sık sık "skandal" olarak nitelenen bir anlaşma yapıldı.[67] Bu anlaşma 17 Ocak 2000'deki yeni parlamentonun ilk oturumunda, en önemli parlamento görevlerine yapılacak atamalar hakkındaydı. Fakat bunun hemen ardından Primakov, yapılacak atamalardan en önemlisi olan Parlamaneto Başkanlığı'ndan uzak tutuldu ve komünistler etkisiz hale getirildi.[68]

Boris N. Yeltsin 31 Aralık 1999'da başkanlık görevinden çekilince, Putin anayasa gereği (madde 92, paragraf 3) "Rusya Federasyonu'nun resmi devlet başkanı" oldu. Bunun aynı zamanda, 26 Mart 2000 tarihine çekilen başkanlık seçimleri için Putin'in şansını artırması gerekiyordu. Birincisi Putin bu üç aylık kısa süre içerisinde görev başındaki devlet başkanı olarak ülkeyi nasıl yönetmeyi düşündüğünü gösterebilirdi. İkincisi seçim döneminin kısaltılmasının rakiplerinin şansını azaltması gerekirdi. Üçüncüsü Yeltsin'in "ülkeyi genç politikacılar yönetmeli" diyerek çekilişinin nedenini açıklaması ve ardından da 70 yaşındaki Primakov'un Parlamento seçimlerinden önce, 47 yaşındaki Putin karşısında seçimden çekileceğini açıklaması sonucu yaşlı politikacı aradan çıkmış oldu.

Gerçekten de Primakov Ocak 2000'de başkanlık seçimlerin de aday olmaktan vazgeçti.[69] Böylece Putin'e karşı aday olan en önemli rakiplerinin sayısı dörde indi: Komünist Syuganov, Yabloko fraksiyonu lideri Yavlinski, sağ liberal Jirinovskiy ve Samara valisi Titov. Bunların şansı başından beri azdı.

Böylece seçimlerin daha birinci turunda Putin'in, oyların yüzde 53'ünü alarak seçilmesi şaşırtıcı olmadı.[70] Hatta bazıları, başkan seçiminin büyük ölçüde milliyetçi ve hatta şovence bir halk kararı olduğunu söyledi: Zibigniyev Bretsesinskiy, *Frankfunker Allgemeinene Zeitung*[71] adlı gazetede, "Gerçek Rus vatansever Putin'e oy verir; ona karşı olan her oy Rusya'ya karşıdır," diyordu. Ve Luşkov Şubat 2000'de şöyle diyordu: "Seçimin çoktan yapılmış olduğunu söyleyebiliriz."[72] Bu arada örneğin yenilmiş aday Yavlinskiy gibi pek çoğu, Putin'in başarısının esas nedenini Çeçenistan'daki savaşı kararlılıkla yönetmesinde görüyorlardı.[73]

Kuşkusuz Çeçenistan'daki savaş Putin'in seçim başarısında özel bir rol oynuyordu. İlerde bu konuya tekrar geri dönmek gerekecek. Bu arada Rus seçmenin kolayca Çeçenistan savaşından yana olduğunu ve bundan dolayı oyunu Putin'e verdiğini kabul etmek, çok yüzeysel ve akıl almaz bir şey olur. Aslında gerçek neden daha çok, Rusların çoğunluğunun ne hissettiğinde ve Rus halkının bugünkü ruh halinde neyin önemli rol oynadığında yatmaktadır. Mihail Stoyanov bu konuda şöyle yazıyor: "Çeçenistan'daki savaş, güçlü ve kararlı bir iktidar sahibine olan özleminin trajik bir ifadesine dönüştü."[74] Ruslar bu iktidar sahibini Vladimir V. Putin'de görüyorlar: "Putin Yeltsin'in tersine genç, dinç, sportmen, her zaman soğukkanlı, kararlı ve sorumluluk almaya hazır biridir.

Rus seçmeninin umudu, ülkenin onunla tekrar eski büyüklüğüne kavuşmasıdır,"[75] diye yazıyor Manfred Quiring *die Welt* gazetesinde. Samara valisi Titov'u, Putin'e bir alternatif olarak gören "Özgür Demokratik Rusya" adlı politik organizasyonun başkanı Marina Sale de aynı şeyi kaydediyor: Putin fenomeni yoktur,[76] aksine bir Rusya fenomeni vardır.

Her halükârda, Putin'in bütünüyle anayasal kurallar çerçevesinde seçildiğini, şahıs olarak halkın geniş onayını aldığını ve seçilmesinin de politik açıdan hiçbir iktidar değişimini ifade etmediği itiraf etmek gerekiyor. O daha çok Yeltsin'in, kazanılanı koruyacak ve Rusya'yı eski büyüklüğüne ulaştıracak olan, seçilmiş bir mirasçısı ve vasisidir. Mihail Stoyanov Yeltsin'in, Putin'i seçmesiyle "en azından, bir iç savaşı önlemeyi başardığına haklı olarak dikkat çekiyor. Ama aynı zamandan kuşkuyla soruyor: "Peki Rusya, ilelebet diktatörsüz yapabilecek mi?"[77] Kuşkusuz ki bu büyük ölçüde yeni başkanın kişiliğine, yeteneklerine ve politik çabalarına bağlı olacaktır.

2. Putin'in çocukluğu, gençliği ve öğrencilik dönemi

Vladimir Vladimiroviç Putin 7 Ekim 1952'de o zamanki Leningrad'da tesviyeci Vladimir Spiridonoviç Putin ve eşi Maria Ivanova'nın oğlu olarak dünyaya geldi. Baba ikinci dünya savaşında Leningrad'ı savunanlar arasındaydı. Anne de kentteki tüm kuşatmayı yaşadı. Çocukluğu ve öğrenciliği, o zamanki Sovyet devletinin kararlaştırdığı çizgilerde geçti. 1960 yılında 12 yıl sürecek okul devresi başladı. Putin -aslında zorunlu olmasına karşın- "genç öncüler"e üye değildi. Daha öğrenciyken yüksek notlarıyla dikkat çekiyordu. "Kahra-

manlar kenti Leningrad"da ve baba evinde, onun sıkı bir vatansever olarak, yani komünist bir ruh içinde eğitilmesi doğaldı. Dresden'deki gizli servis döneminden Doğu Alman ar kadaşlarının ifadelerine göre Putin, ailesinin Ekim Devrimi ne aktif olarak katılmış olmasına değer veren, kızıl bir soyluydu."[78]

70'li yılların başında Putin Leningrad Üniversitesi'nde hukuk okudu ve daha o zamanlar Alman dilini öğrenmeye başladı. 1975 sınavını "pekiyi" notuyla verdi ve tezini "Dış ticaret hukukunda en çok gözetilen ülke prensibi" konusunda sundu. 90'lı yıllarda bir doktora adaylık tezi[79] yazdı. Fakat hukuki alanda değil, ekonomi alanında. Leningrad Üniversitesi'ndeki çalışmaları tam bir kapalı kutu. Fakat başkanlık adaylarının internet sitesindeki "Putin biyografisi"nde basitçe "Ekonomi bilimi adayı" yazar. Bu Almancada aşağı yukarı Ekonomi doktoruna denk gelmektedir. Fakat Putin "kendisiyle yapılan söyleşiler"de[80] bu konudan hiç söz etmez ve onun yerine, 1990 yılında uluslararası özel hukuk alanında bir doktora tezi çalışmasına başladığını ve ünlü uluslararası özel hukuk profesörü Valeriya Abramoviç Musin'in[81] öğrencisi olduğunu söyler.[82] Sovyetler Birliği uzmanları bazen, esas sorunlar çözülmüş olarak kabul edildiğinden, bu çağda hukuk biliminin gelişmesinin "nesnesiz" olduğunu söylüyorlar.[83] Fakat bu önceden böyle değildi. Leningrad Üniversitesi'nin hukuk fakültesi, Moskova'daki partneri ile Devlet ve Hukuk Akademisi-Enstitüsü'nün katılımıyla birlikte ülke yönetimindeki hukuk eğitim ve araştırma kurumunu oluşturmuştu. Bu kurumda, örneğin daha sonra ABD'ye iltica etmiş olan uluslararası üne sahip medeni

hukukçu O. S. Joffe ders veriyordu. Kitapları o gittikten sonra da öğrencileri tarafından kullanılmaya devam edildi. Bilimsel tartışma ve politik çatışmalar da vardı. Putin her halükârda kaliteli bir hukuk eğitiminin tadını çıkarıyordu. Diğer iddiaların aksine St. Petersburg'un daha sonraki belediye başkanı Anatoliy Aleksandroviç Sobçak'ın, Putin'in hukuk fakültesindeyken hocası olduğu doğru değildir. O ancak 1983'te, yani Putin'in öğrenimini tamamlamasından 8 yıl sonra fakülteye profesör oldu.

Batı basınında sık sık, hukuk öğrencisi Putin'in 1974'de KGB tarafından işe alındığından söz edilir.[84] Leningrad'ın havasını iyi bilen güvenilir kişiler, Putin'in hukuk öğrenimini ve Almanca derslerini başlangıçtan itibaren KGB'nin talimatlarıyla aldığını belirtiyorlar.[85] Sürekli olarak, Putin'in "Sovyet Birliği'nde gizli servis şefi Yuriy Andropov'un (her şeye kadir olan KP'nin daha sonraki genel sekreteri) muhalifleri izlettiği ve ülke adaletinin gösteri davalarında politik yargılamalar yaptığı sıralarda"[86] hukuk okuduğunu söyleyip durmak da pek yardımcı olmuyor. Orlov, Ginsburg ve Zsaranskiy'e karşı açılan ünlü davalar ancak 1978 yılında[87] yani Putin'in üniversiteden ayrılmasından uzun zaman sonra görüldü. Putin Andropov'dan gerçekten çok şey öğrenmiş, hatta uyum sağlamış olmalıydı. Fakat bu daha sonraki bir dönemde olmuştu ve ilerde görüleceği gibi tamamen başka bir anlamdaydı.

Daha gençlik yıllarında bile Putin'in Rusya tarihindeki liderlerle ilgilendiği söylenir; Çar Büyük Petro ve Büyük Prens Aleksandr Nevskiy'e[88] açık bir hayranlık beslerdi. Bir Leningrad'lı olarak 1970-1975 yılları arasında tamamen başka

şeylerden etkilenmiş olabilir: Örneğin "Helsinki Sonuç Bildirgesi"nden. Bu bildirge SSCB'de insan haklarının korunması için ilk kamusal grubun oluşmasını sağladı ve geleneksel olarak batıya dönük olan Leningrad'da özellikle ciddiye alındı. Zaten her zaman Leningrad, Sovyet imparatorluğunda, başkent Moskova karşısında dik başlı tavırlarıyla tanınıyordu. Bu kentin entelektüelliği, halkın özgürlüklerinin ve kültürel değerlerinin savunulmasında her zaman önemli bir rol oynamıştır. Putin'in, kısa bir süre önce ölen filolog Dimitriy Lihatşov ve onun "Eski Rus Milli Bilinci" ve "İnsanlığın 10 Emri"[89] başlıklı çalışmaları hakkında hiçbir şey duymamış olması mümkün görünmüyor. Başka yerlerde, bir kimsenin bu tür yapıtları inceleyerek kendisi ve ülkesi için hangi sonuçları çıkarabileceği mutlaka irdelenmiştir.

KGB tarafından yetiştirilmesine, öğrenimi sırasındaki örnek başarılarına ve vatansever komünist baba evine rağmen Putin 1975 yılında üniversiteyi bitirdiğinde gayet normal bir mezundu. Çoğu genç gibi oldukça iyi notlar almıştı ve iyi bir yabancı dili vardı. Vladimir V. Putin'in kendine özgü profili, öğrenimi sırasındaki deneyimlerine ve istekli, güçlü, disiplinli, zeki ve entelektüel bir insanın karakterine dayanmaktadır. Fakat sonuncusu, ancak onun "Almanya dönemi"nde tamamen ortaya çıkacaktır.

3. Putin'in "Almanya dönemi"

Putin'in 30 satırlık resmi biyografisinde, 1975-1990 yılları arasında devlet güvenlik organlarının hizmetinde olduğu yazıyor.[90] Burada söz konusu olan, gizli servis subayı eğitimi

yanında, Almanya'da geçirdiği yıllardır. Putin'in Almanya'da Bonn, Dresden, Leipzig ve Erfurt'ta çalıştığı ve ara sıra Viyana'ya gittiği yıllar. Yani Putin, 23 yaşından 38 yaşına kadarki zamanını Sovyet gizli servisinde ve bunun çoğunu da Almanya'da geçirmiştir. Normalde bir insanı özellikle etkileyen bir yaşam kesiti. Bu kadar uzun bir süre gizli servise ait olmak ve o kadar yıl Almanya'da yaşamak, Putin'e yalnızca Almancasını mükemmelleştirme olanağı vermekle kalmamış, hatta belli lehçelere de hâkim olma imkânı vermiştir. O zamanlar ikiye bölünmüş olan Almanya'yı, insanlarını, politik ve ekonomik koşullarını da tanımıştır. Boş zamanlarında Alman edebiyatını ve bunlar arasında da Goethe ve Schiller[91] gibi klasikleri de okurdu. Dresden'de bir balık avlama derneğinin üyesiydi. 1983 yılında evlendikten sonra, eşi Ludmila Aleksandrova'yla birlikte Dresden'in Radeberger caddesindeki 2,5 odalı evde oturdu. Bugün 14 ve 15 yaşlarında olan kızları Maşa ve Katya burada dünyaya geldiler. Bildiğim kadarıyla bugüne kadar Putin ailesinde Rusça ve Almanca konuşulmaktadır. Güvenlik nedenleriyle şu anda sadece özel ders almak zorunda kalan kızları, daha önce, Demokratik Alman Cumhuriyeti tarafından kurulmuş olan Moskova'daki Alman Büyükelçiliği'ne ait Alman Lisesi'nde okumaktaydılar.

Putin kendisi İngilizce anlamasına ve karısı Fransızca ve İspanyolca konuşmasına rağmen, aile üyeleri aralarında Rusça ve Almanca konuşmaktadır. Bu, Putin'in kendini her iki kültüre de bağlı hissettiğini düşünmemize yol açar. Alman asıllı olan Büyük Katarina'dan ve sürgün yılları sırasında Münih'te yaşamış olan Lenin'den sonra, bu kez de Putin Almanya'yı iyi tanıyan bir Rus politikacı olarak ülkenin zirve-

sinde bulunmaktadır.

Onun Almanya'daki uygulamalı politik faaliyetinin, Avusturya, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Federal Almanya'da faaliyet gösteren KGB casusları ağını koordine etmek olduğu anlaşıldı. Putin, KGB'nin elit bölüm adı verilen[92] ana yönetim kademesinin, dördüncü kısmına dahildi. Ve orada kısa bir casusluk eğitiminden sonra "bilim ve teknik"[93] şubesine girdi. Putin daha o zaman KGB'nin özel güveninin tadını çıkarmış olmalıydı. Çünkü en azından 23 yaşında, evlenmemiş bir "amatörü" batıya göndermek alışılmış bir şey değildi. Onun ilk işi, Bonn'daki Sovyet haber ajansı TASS'ın muhabirliğini yapmak oldu. Daha sonra sık sık diplomatik pasaportunu kullanarak, Doğu Almanya'dan Bonn'da bulunan Sovyet elçiliğine gidip geldi.

70'li yılların sonunda Bonn'daki resmi makamlar Putin'e ülkeyi terk etmesini söylediler. O andan itibaren Putin'in Almanya'daki yaşamının ana merkezi Dresden oldu. Doğu Almanya yıkılıncaya kadar Putin Angelika caddesi 4 numaradaki Dresden KGB merkezinin birinci katında, Doğu Alman Savunma Bakanlığı'na bağlı bölge müdürlüğünün tam karşısında çalışıyordu.[94] O zamanlar Putin muhtemelen askeri istihbaratta çalışıyordu. Çünkü çok yakınında, Sovyetler Birliği'nin "gerektiğinde" Bavyera'ya karşı harekete geçmek üzere konuşlandırdığı 1. Muhafız zırhlı kıtası bulunmaktaydı. Putin sık sık en büyük Sovyet garnizonunun konuşlandığı Erfurt'a gider gelirdi. Bir yıl boyunca fuar kenti Leipzig'de çalıştı. Orada resmi olarak "kızıl ordunun kültür evi"nde görevlendirilmiş olabilir. Fakat onun ilgisi öncelikle bir Doğu Alman şirketi olan VEB-Kombinat Robotion ile Siemens arasındaki ticari ilişkilere yoğunlaşmıştı.[95]

Putin'in son büyük görevi belli ki, Doğu Almanya'nın Gorbaçov modeline göre biçim değiştirmesi için güvenlik görevlilerini kendi taraflarına çekmek ve aynı zamanda da KGB için çalışmalarını sağlamaktı.[96] Kendi deyimiyle Putin, Gorbaçov'un yeniden yapılanma (Perestroika) politikasına inanmıştı.

1987 yılında Putin Demokratik Alman Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı tarafından, Alman-Sovyet Dostluğu Topluluğu'nun altın onur nişanıyla ödüllendirildi.[97] Şubat 1988'de milli istihbarat (*Stasi*) Şefi Erich Mielke'nin elinden NVA (*Nationale Volkarmee*: Doğu Almanya Ulusal Halk Ordusu) -Liyakat madalyası aldı. O dönemdeki meslektaşları Putin'i "hiçbir zaman alkol içmeyen zahit (dünya zevklerinden kaçan)" olarak tanımlarlar.[98] Dresden'de bulunan "Am Thor" lokalinde, onun zaman zaman bira içtiği anımsanmaktadır. Fakat Putin, lokantacı için büyük bir gelir kaynağı değildi. Lokantanın sürekli müşterilerinden biri, "İki saatte sadece bir bira içerdi," der.

Diğerleri onu Almanlara ve onların disiplinine değer veren, dürüst bir Rus olarak hatırlamaktadırlar. Çok spor yaptığı; sevdiği sporun bir dövüş sporu olan judo olduğu ve kendi asli görevlerini ısrarla yerine getirmesine rağmen, hiçbir zaman otoriter bir insan olmadığı söylenir.[99]

1990 yılında Putin Rusya'ya geri döndü. Aktif KGB hizmetinden ve buna bağlı olarak da Komünist Parti'den ayrılarak Leningrad Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün yöneticiliğini yapmaya başladı. Bunun nedenleri hakkında ileri sürülen fikirler çeşitlilik gösteriyor. Kendisi, "hayal kırıklığı" nedeniyle ayrıldığını itiraf etti. Fakat diğer kaynaklar

Putin'in 1991 yılında, KGB'deki "onaylanmayan ilişkiler" yüzünden çıkartılıp çıkartılmadığını bilmek istiyorlar. Her nasılsa, sonuçta Almanya'ların tekrar birleşmesiyle Dresden'deki görevi zaten kendiliğinden son bulmuştu ve Rusya'ya geri dönmesi kaçınılmaz olmuştu.

Bu arada lağvedilen ve yeni organizasyon biçimleri halinde yeniden ortaya çıkan KGB'yi Putin hâlâ kendi politik yuvası olarak görmektedir. 1998 yılında Yeltsin tarafından Yurt İçi Gizli Servisi FSB'nin müdürlüğüne atandığında, şöyle söyler: "Ait olduğum yere geri dönüyorum."[100] Putin her zaman, ülkesinin bu gizli servis organizasyonunun, Rusya'yı kurtarmak ve tekrar eski büyüklüğüne kavuşturmak amacına öncülük ettiğini düşündü. Tüm bunları yaparken Putin, sadece elit tabakaya dahil olma duygusuyla hareket etmemektedir. Bu konuda belli ki kendine, 1967-1982 yılları arasında KGB şefi olan ve dolayısıyla onun en yüksek amiri konumunda bulunan ve daha sonra da SSCB'nin heybetli KP'sinin genel sekreterliğine yükselen Yuriy Andropov'u örnek alıyordu.[101] 1998 yılında Putin KGB ana binasına Andropov için bir hatıra levhası koydurttu.[102]

Andropov entelektüellerin dostu, liberal ve Batı yanlısı bir politikacı olarak biliniyordu ve pek uymasa da,[103] Rusya'da meydana gelen, ilerde Gorbaçov'a ve onun perestroika politikasına yol açacak olan bazı değişikliklerde olumlu bir rol oynuyordu. Andropov maalesef erken ölmüş olsa da, bugün hâlâ Rus halkının hatıralarında umut vaat eden biri olarak yaşamını sürdürmektedir.

Andropov da iradeli, entelektüel bir adamdı ve iyi İngilizce biliyordu. Çalışma arkadaşları onu dikkatli, isterik olma-

yan, serinkanlı fakat nesnel biri olarak bilirlerdi. Onunla çalışmak zevkliydi.[104] KGB'de bulunduğu dönemde Andropov kendini organizasyonun yurtdışı etkinliklerine adamıştı. Yönetimde bulunduğu 15 yıl içinde KGB'nin yurtdışı organizasyonunu geliştirdi. Putin de 15 yıl boyunca bu organizasyonun içinde bulundu. 1994 yılındaki dağılışına kadar bu organizasyonun kendi ideolojisi, biçim ve yapısı vardı. İdeolojisi Marksizm-Leninizm'in ideolojiden daha çok, ülkeyi koruma, gerekli durumlarda kurtarma ve istikrar sağlamaya yönelik büyük Rus İmparatorluğu ideolojisine yakındı ve özellikle de yurtdışı casusluk alanına yönelik araçlarla donatılmıştı. Böyle bir organizasyonda irade oluşumu zorunlu olarak yukarıdan aşağıya doğru oluyordu. Burada, disiplin prensipleri ve talimatları en yüksek kanun sayılan yönetime kayıtsız şartsız itaat prensipleri geçerliydi. Putin, KGB'nin öncüsü olan NKWD-kadrolarından söz ediyordu. Onlar için, bizzat yürürlükteki kanunlarla çelişse bile, her direktif bir kanundu.[105] Bu yapılar KP'nin[106] Lenin tarafından konulmuş prensiplerine uygundu. Parti 1917'de iktidara geldiğinde kendi iç anayasasının tüm ilkelerini topluma aktarmaya çabaladı.[107] Bu da zorunlu olarak bu prensiplerin yüzeyselleşip zayıflamasına neden oldu. Bunun üzerine KGB gibi, bu prensipleri taahhüt eden bir kuruluş ve onun yurtdışı organizasyonları gerekli görüldü. Sovyet sistemi tamamen çöktüğünde, Putin dengeleme aracı olarak KGB'yi gördü: "Devletin zayıflığının telafisi için, aslında sivillerin oturması gereken makamları bizde gizli servis elemanları işgal ediyorlar."[108]

Böyle bir organizasyona ait olmak, sık sık yanlış bir şekilde "ikinci derece yetenekler" diye nitelenen, fakat böyle bir

birliğin işlevi için vazgeçilmez olan bazı özelliklere sahip olmayı gerektiriyor:

- Profesyonellik.
- Her şeyi davanın hizmetine verme, kişisel çıkarları ortak hedefin altına oyma, disiplin ve kendini disipline etme çalışmaları yapma; dakiklik, düzen, itina, her şeyi dinleme, az konuşma, hiçbir şey ifşa etmeme; birlik ruhu kazanma vb. yetenekler.

Böyle bir organizasyonda 15 yıl boyunca kelimenin tam anlamıyla "hizmet" etmiş olan biri, normalde ayrıldıktan sonra da, orada kazanılan yeteneklerini korur ve örgüte sadık kalır.

Örneğin ben, diğerlerini tehlikeye atmamak için, hiçbir şeyin not edilemediği ve her şeyin akılda tutulması gerektiği, yasadışı politik faaliyetlerimi anımsıyorum. O zaman gelişen, adları, caddeleri ve telefon numaralarını akılda tutma yeteneğim bugüne kadar kaldı.

Demokratik ülkelerin halkı için, gizli servisin bu şekilde bir tanıtımı zor anlaşılabilir bir şeydir. James Bond karşımıza hep sürükleyici serüvenler ve kadın öyküleriyle öne çıkmıştır. Batı'dan karşılaştırılabilir örnek vermek gerekirse, Cizvitler tarikatının yapısal düzenlenişi konuya oldukça uygun düşmektedir. 1534 yılında Loyala'lı Ignatius tarafından kurulan tarikat bilindiği gibi Katolik inancını, misyonerlik, ders ve eğitim, tüm "çağdaş araçlarla" bilimsel ve yazınsal çalışmaları kullanarak yaygınlaştırmak istemektedir ve özellikle Avrupa'daki karşı reformcu hareketlere karşı kendini korumayı bilmiştir.[109] İç yapısının karakteristik özelliği olarak, yukarıdan aşağıya doğru bir kararlar hiyerarşisi ve yönetimin en te-

pesindeki generale karşı kayıtsız şartsız itaat ve en sert disiplinle düzenlenmiş olması gösterilebilir.

Burada söz konusu olan, KGB ve haleflerini süsleyip püslemek ve polisiye suçlarını örtbas etmek değildir elbette. Fakat örgütün burada anlatılan bir yanının olduğu da bir gerçektir. Bildiğim kadarıyla buna, yurtdışı örgütünün yurt içindeki hareketle bağlı olmadığını veya tamamıyla bağlı olmadığını da eklemek gerek. Bu her şeyden önce, Putin gibi bir adamın, KGB'de uzun süre çalışmasına karşın, Rus halkı arasında hiçbir zaman kredisinin neden düşmediğini de açıklıyor. Tam tersine o, bir elit gruptan gelmesinden dolayı, tamamen bundan dolayı çoğunluğun umutlarını bağladığı kişidir.

Her ne olursa olsun, Putin bu gizli servis örgütünün bir çocuğudur ve kendini her zaman ona bağlı görmek istemektedir. Bundan başka, KGB onun için önemli bir aracı temsil etmektedir. Bu aracın yardımıyla Putin Rus devletini tekrar güçlü hale getirmek istemektedir.

4. İkinci Petersburg dönemi

Vladimir V. Putin'in ikinci Petersburg dönemi yalnızca 6 yıl sürdü. Fakat bu, politik ve kişisel olaylarla dolu bir dönem oldu. Tam da Putin üniversitede bir iş bulduğu sırada, Olağanüstü Durum Komitesi'nin Stalinci güçlerinin başkan Gorbaçov'a karşı darbesi gerçekleşti. İki adam Ağustos 1991'de darbenin bastırılması için büyük bir çaba gösterdiler: Federatif Sovyet Cumhuriyeti başkanı Boris N. Yeltsin Moskova'da ve 1991 Haziran'ında belediye başkanlığına seçilmiş olan hukuk profesörü Anatoliy H. Sobçak Leningrad'da. Yeltsin Moskova'da darbecileri daha o zaman Yüksek Sovyet'in bu-

lunduğu "beyaz ev"in önünde durdurup, zamanla kendi tarafına geçirdiğinde, Sobçak, Leningrad'a bir birliğin yürümesini engelledi. Moskova'da 300 bin insan gösteri yaparken, kısa süre sonra referandumla birlikte yeniden St. Petersburg adını alan Leningrad'da 500 bin kişiydiler. Putin bu sırada Sobçak'ı büyük bir enerjiyle ve etkili biçimde desteklemiş ve her şeyden önce orduyla olan iyi ilişkileri sayesinde ona yardım etmiş olmalı. Bunun üzerine Sobçak Putin'i Leningrad'da belediye başkanının yanında Dış Ekonomik İlişkiler Komitesi başkanı yaptı. Daha sonra da belediye başkanının 1. yardımcısı oldu. Putin, kentin özellikle yurtdışıyla ve özellikle Almanya'yla olan ekonomik ilişkilerinde, pratik anlamı olan tüm ticareti kontrol ediyordu. Dresdner Bank'ı bir şube açmaya ikna etti. Gerçekten, 1945'ten sonra Rusya'da banka işleri için lisans alan ilk Alman bankası Dresdner Bank'tı.

9 Ekim 1991 tarih ve 501 sayılı tasarrufla belediye başkanı Sobçak ona otellerin, turizm ve kumarhanelerin kontrolünü verdi; en sonuncusuyla gazino ve oyun makinelerinin ruhsatları kastediliyordu. Ara sıra bu işin kâr payı karşılığında yapıldığı söylenir.[110]

Gerçek biraz daha karmaşıktı. Sobçak ve Putin St. Petersburg kentinin "Neva-Chance" adındaki belediyeye ait bir şirketinin kuruluşuyla tüm kumar işletmelerinde yüzde 51'lik hisse senedini garantilemiş oldular.

Bunun hakkında İsviçreli bir firmanın hukuk danışmanı olarak, Sobçak ve Putin'le uzun fakat başarısız bir görüşme yaptım. Kentin tekel karşıtı komitesi, uzun süredir, belediyenin yönetmelikteki bu kararının tekel karşıtı kanuna ters düştüğü düşüncesindeydi. Ayrıca bu kararın halen mevcut olan bir işletmeci şirketin yabancı katılımcıları üzerinde ters tepki

yapan uygulamasının, katı bir kamulaştırmayla eşit olduğunu ekledim. Fakat her ikisi de ketum ve katı kalmayı yeğledi.

Bu görüşmeden sonra kumar şirketinde iki bay ortaya çıktı. Sorulan sorular üzerine "ikinci kuruluş"tan olduklarını ve belirli bir miktar para karşılığında oyun ruhsatı temin edebileceklerini açıkladılar. Bu bizi ruhsat reddinin arkasında kişisel zengin olma amacının yattığı kanısına götürse de, sanırım bu sonuç mahkeme önünde bir kanıt oluşturmaz. Daha sonra, yani 13 Haziran 1996'da yeni belediye başkanının seçiminden kısa süre önce (şimdi vali) bu tartışmalı hüküm 643 numaralı kararnameyle kaldırıldı; imza W. W. Putin.

Şehrin kumarhanelerinden kenti için yarar sağlamak amacı Sobçak ve Putin'i özellikle yürekten etkilemiş olmalı. Böylece Putin,[111] Hamburg'daki ziyaretlerinden -bir erotik şov da dahil- sonra, şu sonuca vardığını bildirir: Bu kapsamdaki etkinlikler devletin tekelinde olmalıdır. Ve böylece, bu tür oyun işletmelerinin tüm hisse senetlerinin yüzde 51'ini elinde tutan belediyeye ait bir şirketin önceden sözü edilen kuruluşunu haklı gösterir. Benzer biçimde Sobçak[112] Paris'te "Casino de Paris"i ziyaretinden sonra, kendisinin St. Petersbug Belediye Başkanı olarak gazinoları belediyenin kontrolüne vermekle ve bir gazinonun açılışını, hisselerinin yüzde 51'ini belediyeye ait olması şartına bağlamakla, ne kadar doğru bir karar vermiş olduğunu yazdı.

Putin bu arada Hamburg ile kardeş şehir olmanın sunduğu olanakları iyi kullandı. Şimdiye kadar, Petersburg belediye yönetiminden, Alman dostu hoş bir beyefendi olarak anımsandığı kenti ziyaret etti. Aynı biçimdeki Bremen ve Viyana ziyaretleri de anılardadır.

1996 yılının belediye başkanlığı seçimleriyle birlikte Sobçak'ın belediye başkanı olarak görev süresi bitti. Kent halkı, belediye başkanlığı koltuğunda bir profesörden ziyade, bir icracıyı arzu ediyordu. Halk arasında şöyle bir düşünce çok yaygındı: "Söz adamı değil, icra adamı istiyoruz". Sonuncu ifadeyle seçmenler, kentte gerçekten dikkat çekecek kadar olumlu değişiklikler yapmış olan Moskova Belediye Başkanı Luşkov'u düşünüyorlardı. Sobçak'ın halefi, belediye başkan yardımcılığı yapmış olan Yakovlev oldu.

Sobçak'ın çekilmesiyle birlikte, Putin'in belediye yönetimindeki işi de bitmiş oldu. Gerçi Putin'e yeni yönetimde bir iş önerildi, fakat o öneriyi reddetti ve böylece işsiz kaldı. Berezovski burada Putin'in "bir centilmen" olduğuna dair pek çok örnekten birini görmektedir.[113] Bu, karakteri gösteriyordu. Sonuçta belediye başkan yardımcısı Yakovlev Sobçak'a ve doğal olarak Putin'e karşı sert ve kısmen karalamacı bir seçim kampanyası yürütmüştü. O zaman, sanırım o anda seçim galibinin emri altına girmek Vladimir V. Putin'in karakteriyle çelişmiş olmalı.

5. St. Petersburg'da seçim yenilgisi ve Moskova'da zafer

Hemen hemen her zaman Putin'in Moskova'daki göreve St. Petersburg'dan gelen Anatoliy Çubais[114] sayesinde alındığı söylenir. Çubais, sözü edilen vurguncu özelleştirmesinin[115] mimarı olarak tanınır ve vaktiyle bizzat başkanlıkta şef olarak görev yapmıştır. Bu tamamıyla inanılır geliyor, fakat belgelenmiş değil. Bu görevlendirme FSB (Çv: Rusya Federal Yurtiçi Gizli Servisi, KGB'nin halefi) tarafından da aynı şekilde kusursuzca lanse edilmiş olabilirdi. Putin'in gizli ser-

visle yukarıda belirtilen bağlılığı şunları tahmin ettiriyor: St. Petersburg'dan Moskova'ya yapılan ataması ve hatta başkanlık dairesine girişi, eski iş yerinin onayı, en azından bilgisi olmadan yapılmamıştır. Putin'in Sobçak'ın seçim yenilgisinden sonra St. Petersburg'da değil de, Moskova'da iş araması da anlaşılır görünüyor.

Aslında Putin belediyeye yalnızca kişisel olarak bağlı kalmadı. Bir süre de "Evimiz Rusya" hareketinin St. Petersburg Organizasyonu'nu yönetmeyi sürdürdü. Bu harekete bir zamanlar "gücün partisi" deniyordu ve Çernomirdin tarafından yönetiliyordu. O halde Putin için, Neva'daki (Çv. Neva Deltası) kentte uğradığı seçim yenilgisinden sonra Moskova'da yeni bir iş bulma olanağı çoktu. Putin kendisi, başkanlıktaki işini, o zaman başkanın işlerinin yönetiminde şef olan Pawel Borodin'e borçlu olduğunu söyler.[116]

Putin'in bundan sonraki üç yıl içerisinde gösterdiği yükselme nefes kesiciydi. Önce dokuz ay Pavel Borodin'in Ekonomi ve Emlak Müdürlüğü'nde müdür yardımcılığı yaptı. Bu müdürlük yurt içi ve dışında 600 milyon dolarlık emlak işi yapmaktadır. Bundan sonra başkanın ana bölümü olan "kontrol" bölümünün şefliğine yükseldi. Burada diğer görevleri yanında, başkanın emirlerinin yerine getirilip getirilmediğini ve bunun nasıl yapıldığını kontrol etti. Görev başındaki yönetici olarak, ilgili cumhuriyet ve yönetim mercilerine, başkanın emirnamelerinin[117] (Ukas) de hukuken kontrol edilebileceğini, fakat -sık sık olduğu gibi- görmezlikten gelinemeyeceğini anımsatıyordu. Her ne olursa olsun, başkan böyle bir davranışa tahammül edemezdi.

1998 Temmuz'unda başkan Yeltsin onu FSB'nin müdür-

lüğüne atadı. Ben Moskova'da *Iswestija'da* bu haberi okuduğumda ve yazının yanındaki, St. Petersburg'da rastladığım genç adamın resmini gördüğümde, ilk önce buna inanmak istemedim. Zamanla birikmiş kartvizitler yığınını karıştırdım ve gerçekten oradaydı: Vladimir Vladimiroviç Putin. Daha Petersburg'da onunla sohbet ederken ne kadar iyi Almanca konuştuğuna hayret etmiş, fakat bundan daha çok, benim hakkımda ne kadar iyi bilgi sahibi olduğuna şaşırmıştım. Artık bunu biliyordum.

Putin KGB'nin Lubyanka'daki eski binasına taşınmıştı. KGB'nin öncüsü olan Çeka'nın kurucusu Feliks Edmundoviç Dzerjinskiy'in heykeli, 1990 yılında göstericiler tarafından kaidesinden kaldırılıncaya kadar, bu binanın önünde uzanan alanda uzun süre kalmıştı.

Faaliyetleri hakkında topluma az bilgi sızdırmak gizli servislerin doğasında vardır. Ne de olsa Putin, görevi sırasında KGB'yi yeniden yapılandıran ve bu kurumun iyi bir üne kavuşmasına çalışan[118] önderi Andropov'u izliyordu. O, Moskova sokaklarına FSB'nin telefon numaraları ve adlarının yazdığı, okunaklı tabelalar astırmıştı. Bunları herkes görmeliydi. Bu her vatandaşın başı sıkıştığında başvurabileceği bir kurumdu. Fakat bu önlem, Putin'in görevi sırasında da, FSB ile bağlantısı olan çok sayıda skandalın Rus basınında açıklanmasını engellemedi. Burada özellikle, FSB'de, belli kişilere karşı cinayet komandolarının varlığından söz ediliyor.[119] Putin'in bunu ve diğer suçları örtbas edip etmediğini veya bağışlayıp bağışlamadığını araştırmak gerekir. Her şeyden önce Putin başkan Yeltsin'i düzenli ve açık olarak ülkenin iç güvenliği hakkında bilgilendirmiştir.

Elbette tüm bunlar, Yeltsin'in Putin'i 1999 Ağustos'unda

niçin başbakan yaptığını ve aynı zamanda, onun kendi arzuladığı halefi olduğunu bildirdiğini açıklamaz. Ben her zaman şu fikirdeydim: Yeltsin grubu o kadar büyük iktidar hırsına sahipti ki, olayların nasıl gelişeceğini beklemesi düşünülemezdi bile. Orada daha çok, Yeltsin'in eserini koruyup sürdürecek, Yeltsin ve ailesinin kişisel olarak hayatta kalmasını garanti edecek bir başkan değişikliğinin nasıl yapılabileceği hakkında uzun bir düşünme ve planlama süreci yaşanmıştı. Bazı gözlemciler halefin esas görevinin, yalnızca, işledikleri söylenen suçlardan dolayı "Yeltsin ailesini kanun karşısında korumak" olduğunu düşünüyorlar.[120] Fakat bu Yeltsin gibi bir kişilik için çok ucuz kalır. O yalnızca kişisel güvenlik ve tarihe geçmek istememekte, politik yapıtının varlığını sürdürmesini de istemektedir. Bunlar halefin seçimi için gerekli kriterler olunca, o Putin'de tam istediği adamı bulmuştu. Putin'in en önemli özellikleri şunlardı:

- Büyük Rusya'ya olan inancı, vatanseverliği ve
- seçilmiş başkana karşı mutlak sadakati.

Ayrıca onun profesyonelliği, düzen ve disiplin anlayışı ve tabii ki gençliği ve enerjisi. Bunlar Yeltsin'i ikna eden özelliklerdi. O zaman Primakov gibi diğerleri tutunamazlardı.

Fakat o bu kadar kısa sürede halkın güvenini nasıl ve neyle kazanmıştı. Belki bu sorunun yanıtı, belirtilen değerlerin halkın değerleriyle de uyuşması ve halkın bundan dolayı Putin'i aralarından biri gibi görmesiydi. (eto naş - bu bizden).

Kolektivizmi bireyselliğin üzerinde gören, "mutluluk parada değildir"[121] deyimiyle alçakgönüllülük sergileyen ve vurgulayan Putin, Rusya'nın ahlaki üstünlüğünden söz ettiğinde, insanların duyumsadıkları şey, kendi çizgilerinin dile getirilmesiydi.

Fakat Putin bunu yalnızca böyle açıklamalarla bırakmadı. Başbakanlık görevinin yarısını cumhuriyetlere ve bölgelere seyahatlerle geçirdi. Orada bölgelerin söz sahibi, yetkili kişilerini kazanmak önemliydi. Başkanlıktaki ve FSB'deki işlerinden dolayı buna iyi hazırlanmıştı.

Rus halkı üzerindeki en büyük etkiyi ise Moskova ve Kafkaslardaki teröristlerin üzerine gitmede gösterdiği kararlılıkla yaptı. Büyük çoğunluğun onayı yalnızca Rusların savaşı sevmesi yüzünden gelmedi. Olay bunun tam tersidir. Fakat onlar, ülkede düzen ve istikrarın hüküm sürmesi gerektiğinden ve buna da haydutlar ve isyankârlara karşı sert önlemler almadan ulaşılamayacağından emindiler. Ordu ve güvenlik teşkilatları mensuplarının, Putin'i ordu milis ve gizli servislerinin ne istediğini bilen biri olarak görmeleri, Putin'in kendi yaşam öyküsü nedeniyledir. Sonunda Putin, çevresinde şaşılacak kadar büyük bir hızla, "Rusya Birliği" gibi, içeride ve dışarıda, genel Rus menfaatini tutarlılıkla temsil eden, vatansever bir topluluğun oluşmasıyla büyük etki bıraktı. Televizyona çıkışlarında, internetteki yazılarında ve sayısız toplantılarda halka, toplumda temsil sanatından da anlayan yetkili, kararlı bir politikacı olarak göründü. Kendisini genç, sportmen güçlü bir eylem adamı olarak gösterdi.

O, çoğu halk tabakalarında, "o kadar çok konuşmayan, aksine yapan" bir adam olarak tanınır. Onun yabancı politikacılara karşı kararlı bağlayıcı girişimi yanında, Rusların menfaatlerini bilinçli olarak temsil edilmesi güven verdi. Bilinçaltından bazı Ruslar şöyle düşünmüş olabilirler: Bizde her şey mümkün, tanınmamış genç bir adam üç yıl içerisinde belediye başkanı yardımcılığından ülkenin başkanlığına gelmeyi başarıyor.

19 Aralık 1999'da yapılan Duma seçimlerinin sonuçları bu eğilimi onaylıyordu. Sonunda her zamanki gibi Yeltsin'in görevini zamanından önce Putin'e devretme kararını vermesi, doğru zamanda verilen, doğru bir karardı. Bu Putin'in yerini sağlamlaştırdı ve sonunda Putin'in 26 Mart 2000'deki seçim başarısı için mükemmel bir katkı sağladı.

6. Vladimir V. Putin'in karakteri, düşünüş biçimi ve politik duruş noktası

Putin'in ruhsal yapısı, kendini tutarlı, sorumluluk bilinci içinde, ahlaki bir tutumla ifade ediyor. Bu anlamda Putin karakter sahibi bir insan. Kesin kararlı, karar verme gücü ve sorumluluğa hazır olma özelliklerine sahip, bağımsız davranmak onun ayırt edici özelliği. Bunu yaparken isterik davranışlar sergilemiyor, aksine sakin, düşünceli fakat kararlı davranıyor. Bir kez alınmış kararların uygulanmasında ve kanunlara riayet etmekte ısrar ediyor. Daldan dala konma, sözü sözüne uymama gibi özellikler ona yabancı. O yalnızca disiplin istemekle kalmıyor, bunu bizzat kendisi de uyguluyor. Böylece Putin karakter açısından da, kendisini atak, hatalarla dolu, "radikal" ve "can sıkıcı" olarak tanımlayan öncüsüne tezat oluşturuyor.[122]

Putin'in düşünüş biçimi, kendi karakter özellikleri ve kendi yaşam yolunun koşulları tarafından belirlenmiştir ve onu hemcinslerine ara sıra biraz "müşkülpesent", çok titiz olarak görünen, sempatik bir meslektaş ve iyi bir spor arkadaşı olarak göstermektedir. Onun politik görüşü, inanmış komünisten, Gorbaçov'un reform politikasını mantıklı, fakat sadece "gafil denemeler" olarak algılayan sistem eleştirmenine doğ-

ru gelişme gösterdi. Yeltsin'in yönetiminde pazar ekonomisi ve demokrasiyi direkt yönlendirmeyi Putin, en azından bugün, "tüm insanlığın yürüdüğü marjinal yolun" bir parçası olarak görmektedir.[123]

Onun komünizmden uzaklaşması anlaşılır bir şeydir. Bu öyle bir uzaklaşmadır ki, bu sistemde yaşamlarının en verimli çağlarını geçirmiş olanlar da onunla özdeşleşmiştir. Putin bunu "toplumun ve halkın sosyalist deney için ödemesi gereken yüksek bir bedel" olarak tanımlıyor.[124] Aynı zamanda, yabancı modelleri mekanik olarak Rusya'ya aktarmaya ve diğer devletlerin deneyimlerini öylece olduğu gibi kopya etmeye de cephe alıyor.[125]

Putin açıkça "Rus düşüncesine"ne inandığını söylüyor, fakat böyle bir şeyi "devlet ideolojisi" olarak kararlaştırmayı reddediyor. Aksine daha çok, özgürlük sözcüğünün, seyahat özgürlüğünün yeni değerleriyle, "Rusyalıların", vatanseverliğin, süper gücün, güçlü devletin, sosyal dayanışmanın ve kolektif yaşam biçimlerinin bireyselliğe olan üstünlüğünün; geleneksel değerleri olan köklü politik hak ve özgürlüklerle uyumunu sağlamak istiyor.[126] O, "Rusya da dahil olmak üzere her ülke kendi yenileşme yolunu bulmalıdır. Ayrıca biz onu şimdilik henüz çok ileriye götüremedik,"[127] diyor.

Bu itiraflarla Putin, "Helsinki Konferansı sonuç belgesi" aracılığıyla ilan edilen insan haklarının politik bilincine varan[128] yeni Rus kuşağını[129] canlandırıyor. O kuşak ki daha sonra, Gorbaçov yönetimi altında "vahşi kapitalizm"in, Batı'nın yanlış modellerinin ve büyük Sovyet Rusya Devleti'nin çöküşünün düş kırıklıklarını yaşadığı gibi, modern dünyanın olanaklarını da öğrenmiş oldu. Böylece Putin, ülkeye bağım-

sız Rus yolunu gösteren, bir ümit ışığı görüntüsü kazandı. Bu bağlamda, Putin'in Rusça'da yol veya demiryolu anlamına gelen Put'tan gelmesi ilginçtir.

O birçoğunun düşündüğünü söyleyerek ve çoğunun istediği yolu göstererek güçlü bir insan oldu. Onun gücü aynı zamanda onun güçsüzlüğüdür de. O halkın büyük bölümünün düşündüğü ve hissettiği gibi düşünür ve hisseder. Ama böylece sade vatandaşa kişilik kazandırır ve belki bir uygulamacıdır, ama kesinlikle büyük bir ülkenin hayalini kuran kişi değildir. Belki de o, şu anda Rusya'nın tam gereksinim duyduğu kişidir. Böylece onun, hiçbir zaman başkanlık makamını elde etmek için çabalamadığı ve her şeyin onun için sürpriz olduğu sözlerine inanılabilir: "Ben yalnızca, çözülmesi gereken problemlerin olduğu belli bir zamanda oradaydım."[130] Putin ve Moskova'daki koşulları tanıyan biri şöyle söyledi: Yeltsin onu küçük bir çocuk gibi aldı ve ona emretti; bunu yapıyorsun. Ve Putin emre bir asker gibi, tamamen gizli serviste bulunduğu sırada öğrendiği gibi, itaat etti.

Putin'in şimdi en çok gereksinimi olan şey, ona danışmanlık yapacak ve orada dertleşebileceği bir arkadaş çevresidir. Çünkü Putin FSB'de müdür olarak çalıştığı kısa süre dışında her zaman "kulislerin arkasında" bir adamdı. Gerçi o her zaman bir "motor"du fakat her zaman önce düşünen başka biri vardı, yani "şef" veya onun akıl takımı. Bu St. Petersburg'da Sobçak'tı. Moskova'da Yeltsin ve onun takımı. Gerçi henüz "aile"de kimin asıl düşünür ve stratejist olduğu daha hala tamamen açıklığa kavuşmamıştır.

Daha St. Petersburg'da Putin "önündeki adam"dan bağımsız yüzmeyi deniyordu, fakat şimdiki görevinde bu çok daha

karmaşık. İlk önce Putin St. Petersburg'dan tanıdığı ve şu veya bu nedenle kendisine yakın olan birçok kişiyi Moskova'daki görevlere aldı.

General Sergey Ivanov, 46 yaşında, Putin gibi Leningrad üniversitesi mezunu. Putin onu Yeltsin sayesinde Güvenlik Konseyi'nin sekreterliğine tayin ettirdi.

Aleksey L. Kudrin, St. Petersburg'da bir zamanlar belediyenin mali komitesinin başkanı. Federasyonun maliye bakanının yardımcılığına terfi etti. Ayrıca Anatoliy Çubais'in en sıkı "silah arkadaşı" olarak biliniyor.

Viktor Çerkessov, Leningrad hukuk fakültesindeki eski üniversite arkadaşı, 1998 yılına kadar FSB'nin Petersburg merkezinin yönetiminin müdürü. Şimdi federal FSB'nin müdür yardımcısı.

General Nikolay Pratruşev, 1998 yılından beri başkanın kontrol bölümünün şefi ve şimdi FSB'nin müdürü.

Hepsi de St. Petersburg zamanından yol arkadaşları, onun Moskova'daki yapılanma sürecinde bulunan devlet başkanlığı iktidarının güvenilir dava arkadaşları. Fakat -Ivanov istisna- henüz başkanın gereksinim duyduğu düşünce tröstü değiller!

Bir düşünce fabrikası yolunda başka bir adım da, Putin tarafından bildirilen bir "stratejik çalışmalar merkezi"nin kuruluşudur. Burada ülkenin en iyi entelektüel güçleri hükümete tavsiyeler geliştireceklerdir.[131] Fakat başkanın danışman ekibi olarak çalışabilmek için bu çevre çok fazla büyük olabilir. Bu durumda küçük bir grup zorunludur ve bu yüzden de gelecektir. "Görev başındaki başkan" olarak da hafta sonunu fırsat buldukça St. Petersburg'da ailesiyle Judo Klübünde ve

Daça'da (Çev. yazlık ev) geçirirdi.

7. Putin ve Sobçak

St. Petersburg eski belediye başkanı Anatoliç Aleksandroviç Sobçak'ın ani ölümü ve 24 Şubat 2000'de Neva kentinde onun cenazesindeki durum Putin'e, Rusya'da demokratik devrimin bu öncüsüne bir ışık gönderdi.

St. Petersburg'dan ve Rusya'nın diğer yerlerinden 50.000 kişi, kısaca ülkenin ve kentin -vali Vladimir Yakovlev hariç- tüm politik ve kültürel elit tabakası, politikacı Sobçak'a son görevini yaptı. Rusya'nın görevdeki başkanı Vladimir V. Putin, arkadaşı Sobçak hakkında bir itirafta bulundu ve Sobçak'ın eceliyle ölmediğini, aksine "öldürüldüğünü" açıkladı. Ve aynı zamanda ülkenin St. Petersburg'lu ileri gelen mümtaz bir reformcusu olan Anatoliy Çubais, Sobçak'ı ölüme sürüklemiş olabilecek kişilerin adlarını açıkladı: Yakın zamanda işten el çektirilmiş olan başsavcı Skuratov ve aynı şekilde görevinden alınmış olan, Yeltsin'in güvenlik şefi Aleksandr Korşakov. Görevdeki başkanın varlığı ve Sobçak'a dikkat çekici biçimde bağlılığı, aynı zamanda, 1996 yılı St. Petersburg belediye başkanlığı seçimlerinden beri Sobçak'ın düşmanı olan St. Petersburg valisi Yakovlev'e karşı bir tokattı.[132] Keza St. Petersburg kökenli Duma milletvekili ve eski başbakan Sergey Stepaşin de, Yakovlev'i yenmek için yeni seçimlerde ilin valiliğine adaylığını koyacağını açıklamıştı. Fakat daha sonra durum değişti. Önce adı açıklanan karşı aday Valentina I. Matviyenko Moskova'ya merkeze geri çağırıldı ve diğer Yakovlev'e karşı potansiyel aday, Sergey Stepaçin Sayıştay başkanlığına tayin edildi. Böylece Yakovlev de 2000 yılı se-

çimlerini kazandı. Ama Putin'in başkan olarak, yeniden seçilmiş olan vali Yakovlev'i nötralize etmek için çok olanağı vardı. Judo savaşçısı Putin için, "alttan alarak yenme" dövüş yöntemine ustaca hâkim olduğu boşuna söylenmemiş.

Sobçak'ın cenazesi yalnızca politik bir gösteriye dönüşmedi, aynı zamanda Putin'in, St. Petersburg eski belediye başkanıyla olan manevi bağlantısını tüm dünyanın gözleri önüne serdi.

Anatoliy Aleksandroviç Sobçak 10 Ağustos 1937 de Sibirya'da doğdu. Taşkent'te uzun bir zaman geçirdikten sonra, Leningrad'da hukuk okudu ve burada kendi adaylık tezini yazdı. Hukuk bilimi[133] doktoru olarak 1983 yılında aynı üniversitede ekonomi hukuku profesörlüğüne atandı. 1989 yılında politikaya girdi. Fakat başlangıçtan itibaren kendini politikaya yetenekli görüyordu. 1989 yılında yapılan, Sovyetler Birliği tarihindeki ilk bağımsız seçimlerde Yüksek Sovyet'e halk delegesi, 1990 Mayısı'nda Leningrad Sovyet'i başkanlığına ve 1991 Haziran'ında Rusya'nın ikinci büyük kentinin belediye başkanlığına seçildi.

Sobçak Rus anayasasının hazırlanışına katıldı. O, Rusya'daki seyahat özgürlüğünün fiilen garantilendiği yurtdışına çıkış ve ülkeye dönüş kanununun yazarıydı. Sobçak mükemmel bir konuşmacıydı. Ülkedeki gerekli politik devrimler hakkında çok sayıda kitap yazdı. Örneğin *Yeni Bir Rusya İçin!* 1991 yılında *Hak ve Demokrasi İçin Savaşımız.* İnsanları coştururdu, fakat bazı açılardan da inatçı ve zor bir karakterdi. Ülkesinin geleceğiyle ilgili, insanları heyecanlandıran vizyonlar tasarlamayı seviyordu. Fakat bazıları onu bu özelliklerinden dolayı romantik biri olarak görüyorlardı. Yeltsin'in yönetimi altında bulunan reformcuları Sobçak çoğu

açıdan yanlış buluyordu. Örneğin o, Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın bağımsızlaşmasına karşı uğraş veriyordu.

1995 yılında Boris N. Yeltsin'i bir kez daha seçimlere katılmaktan alıkoymayı denedi. Sobçak Yeltsin'le yaptığı bir söyleşiden söz eder. Bu görüşmede, Yeltsin kendi kötü genel durumundan yakınmış ve yeni bir seçim periyodu için adaylık açısından önerisini rica etmiştir. Sobçak yanıtında ona, kişisel ve duygusal açıdan böyle bir kendini değerlendirme ve moralsizlik durumunda, Yeltsin ve ülke için belki en iyisinin bir halef bakmak ve bizzat seçimlere katılmamak olduğunu bildirdi.[134] O zaman söyleşi dostça bir havada geçmişti. Daha sonra Yeltsin'in çevresinden dedikodular yayarak Sobçak'ı itibardan düşürmeye çalıştılar. Söylenenlere göre, Sobçak St. Petersburg'da Helmut Kohl ile yaptığı konuşmasında güya Yeltsin'in desteğine karşı, seçimlerde Çernomirdin'in lehine konuşmuş.[135]

Putin, "Putin'le Görüşmeler"[136] adlı kitabında Kohl ve Sobçak arasındaki bu buluşmaya değinir. Kohl bu görüşmede, bugünkü Rusya'nın durumu ve Rus tarihi hakkında mükemmel denecek kadar iyi bilgilendirilmiş görünmektedir. Fakat Yeltsin'in seçimi hakkında yapılan ağız kavgası ile ilgili bir şey bilmiyor. Bu konuşmadaki kendi rolünü şu kısa cümleyle çerçeveliyor: "Çeviriyi ben yaptım." Kohl o zaman Sobçak'ı Almanya'ya davet etmiş ve Sobçak Putin'i planlanan yolculuk için maiyetinde görevlendirmiş.

Röportajlarda Sobçak o zamanlar, aslında kendisinin aday olabileceğini, fakat sonra şu sonuca vardığını ima etti: "Rusya'da bir Profesör'ün devlet başkanı olabilmesi için zaman henüz olgunlaşmış değil."

O yurtdışında olduğu gibi, yurtiçinde de temsil etme ye-

tisine sahipti.

Günlük işler için Putin gibi diğerlerine ihtiyacı vardı. Putin daha 70'li yılların ortasında, kendisi hukuk fakültesinde seminerler verirken, öğrenci olarak onun dikkatini çekmişti. Fakat, Putin fakülteden 1975'te ayrıldığından, o zamanlar sıkı bir ilişkileri olmadı. Putin üniversitede Uluslararası Bağlantılar Bölümü'nde çalışırken, Belediye Başkanı Sobçak onu, aynı işi kendi yanında yapması için davet etti. Fakat sonra hemen, Putin'in çok daha fazla şey başarabilecek bir adam olduğunun ayrımına vardı ve onu belediye başkan yardımcılığına atadı.

Bu zaman içinde yalnızca sıkı bir işbirliği değil, aksine sıkı bir düşünsel politik bir ilişki de gelişmiş olmalı.

Sobçak, St. Petersburg'daki genç dava arkadaşlarının çoğunun ülkenin zirvesine geldiklerini gururla işaret etmiştir: İlk sırada tabii Putin, fakat Çubais, Yuşanov (tekel karşıtı politika bakanı), Reymann (telekominikasyon bakanı), Putin tarafından ekonomi programının hazırlanmasıyla görevlendirilen German Gref (devlet malı bakanı vekili) ve daha birçoğu. O kendisi tekrar tekrar sadece politikanın onun yaşamı olduğunu vurgulamakla kalmıyor, başkanlık seçimlerinden sonra Putin ile sıkı bir işbirliği içinde çalışacağından emin olduğunu da ifade ediyordu. Diğerleri, Putin'in çevresinde bir Petersburg "Yönetim gücü" topladığını söylerken, Sobçak, Moskova'da şimdi bir "Sobçak hükümetinin" olduğu sözlerini severek dinliyordu.

Bilindiği gibi Sobçak, savcılık tahkikatlarına neden olan bir rüşvet olayına karıştı. O zaman Sobçak kalp krizi geçirmişti. Seminerler vermek için Paris'e gidince de, bir soruştur-

ma geçirdi. Orada da iyimserliğini korudu: "Unutulmaktan korkmuyorum".

Frankfurter Allgemeine Zeitung gazetesi karşısında Sobçak, Putin'in disiplin ve becerikliliği dışında, Yeltsin'in ona karşı yapılan savcılık soruşturmaları sırasındaki tutumundan etkilendiğini açıkladı. Putin hem alenen, hem de Yeltsin'e karşı her zaman, Sobçak'ın korunması gereken, dürüst bir insan olduğunu vurgulamıştır. 1999 yazında, Stepaşin başbakan iken, Sobçak Paris'ten geri dönüyordu. Onunla ilgili tüm soruşturmalar yapıldı.

Sobçak'ın, belirli yükümlülükleri yerine getirmek üzere, başkan Putin'in danışmanlığına atanmasıyla yaşamında yeni bir dönüm noktası başladı.

Putin için başkanlık seçimi mücadelesi çerçevesinde, Kaliningrad'da yoldayken ecel onu yakaladı.

Putin Rusya'nın gelecekteki gelişmesinin birçok sorununda Sobçak'ın öneri ve görüşlerini kesinlikle izledi. Böylece Putin'in "Rus düşüncesi"[137] versiyonu yeni biçimiyle Sobçak'ın kitabında bulunuyor.[138]

Slavlar ve batılılar arasındaki milli Rus kimliği ve Rusya'nın garip kaderi hakkındaki bilinen kavga, çözümünü batısal yapıların ve batı deneylerinin mekanik uygulamalarının kabul edilmesiyle bulamaz. Aksine, demokratik bir toplumun oluşturulması ve Rusya'nın demokratik gelişimi için kendi yolunu bulmasına izin verildiğinde bulur. Ve o şöyle söylüyor: "Her çağ kendi liderini ister."[139] "Yeltsin çağı" fiilen son bulmuştur ve o bu durumdan çıkış yolu olarak "iyi kanunlar ve dürüst bir hükümet"[140] ilan etmektedir.

Bu satırları bir kez daha gözden geçirirken televizyon St.

Petersburg eski belediye başkanı Anatoliy Aleksandroviç Sobçak'ın "kalp krizinden" öldüğünü bildiriyor. Daha birkaç gün önce onunla kitap projem hakkında uzun bir telefon görüşmesi yapmıştım ve şubat sonu için Moskova'da ikinci bir görüşme için randevulaşmıştık. Bu konuşma sırasında Sobçak, başkanlık seçiminden sonra muhtemelen herhangi bir biçimde Putin'e danışman olarak hizmet edeceğini belli etmişti.

Putin'in başkanlığa ve ülkenin fiili başkanlığına atanmasından önceki aylardan önce, Sobçak'ın gelecekte hangi rolü oynayacağı üzerine çok spekülasyon yapıldı. Bazıları onu adalet bakanı olarak görüyordu, diğerleri başsavcı, yine başkaları da hükümet başkanı olarak görüyordu. Her durumda da değişmeyen şey, Sobçak'ın ölümüyle, Putin'in politikası için en önemli danışmanını ve gerçek bir arkadaşını yitirmiş olmasıydı.

-III-
"Putin ne istiyor?" Başkanın programı ve yolu

1. Tüm problemlerin katalizörü olarak Çeçenistan

Mihail Gorbaçov 26 Nisan 1990'da "SSCB ve Federasyon"un yönetim birimleri arasındaki yetkilerin sınırlandırılması[141] hakkında bir kanun çıkardı. Bu kanunla şimdiye kadarki "özerk cumhuriyetler" "birliğin cumhuriyeti"ne dönüştü. Yeltsin bunun üzerine SSFC (RSFSR) (Çev. Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti) 14 Haziran 1990 da egemen ilan edince[142], Çeçenler ve İnguşlar 27 Kasım 1990'da bu örneği izlediler ve bir milyonun biraz üzerindeki nüfuslu (bunlardan %30'undan fazlası Rus) küçük cumhuriyetlerini aynı biçimde "resmen bağımsız" ilan ettiler.[143]

Eskiden batıdaki çoğu insan, Çeçenlerin küçük ülkesinin nerede olduğunu bilmiyordu. Bugün "Çeçenistan" sözcüğüyle, hemen hemen yalnızca, Rus ordusunun bu küçük ülkeyi ve onun nüfusunu askeri güçle Rus İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde tutmak istediği, resim ve haberler gelir akla.

Eğer Çeçenistan'da isyankârlar, haydutlar ve Rus askerleri kanlı çatışmalarda yaşamlarını yitiriyorlar ve siviller ölüm,

keder ve diğer acılara katlanmak zorundaysa, kimse bunu kayıtsızca görmezden gelemez. Gözardı edilemeyecek başka bir şey de, Kafkaslar'daki kanlı çatışmalarda söz konusu olanın, orada yaşayan halkların -Batı ülkelerinin resmi açıklamalarında hemen hemen hiç sözü edilmeyen- kendi geleceğini saptama haklarının olduğudur. En azından, bunların kendi geleceğini tayin haklarını, yalnızca Rus Federasyonu çerçevesinde uygulayıp uygulamaya izinli olup olmayacakları (Batı ülkeleri Çeçenistan'ın Rus devletinin bir parçası olduğunu tekrar tekrar vurgulamaktan yorulmayacaklar) veya onların ayrılma hakları olup olmadığı sorusu söz konusudur.

Fakat bu arada politik analiz durduğu yerde kalamaz. O şu soruyu da irdelemelidir: Rusya gibi büyük bir devlet, ayrılma çabaları karşısında anlayışlı ve iyilik isteyen biçimde mi davranacak veya yalnızca devlet toprağına ait mülkiyet durumunu ve toprak bütünlüğünü sorgulamakla kalmayan, ayrıca tüm ülkenin iç durumunda derin etkiler bırakan dirençsiz çözümleri, olduğu gibi zorla kabul mü ettirecektir?

Böyle büyük bir devletin bu konudaki kararı, yalnız mevcut zaman içerisindeki iç ve dış yapısına ve karşı tarafta kendi geleceğini saptama haklarını isteyen ulusun davranışına değil, uluslararası çevrenin, özellikle de diğer büyük devletlerin davranışına da bağlıdır.

Burada ilk önce, SSCB'nin Gorbaçov'un yönetiminde "baskı gören halkların iyileştirilmesi hakkında kanun"[44] esasında, Sovyet devleti çerçevesinde büyük bir özerklik anlamında makul bir çözüm bulmayı denediğini saptamak gerekir. Çeçenistan'daki sonuncu KP şefi Savgayev seksenli yıllarda çoğunluğu Çeçenlerden oluşan bir yönetim mekanizma-

sı kurmayı başardı.[145] Fakat 15 ekim 1991'de Yüksek Sovyet'iyle geri çekildi. Bunun üzerine hava kuvvetleri generali Dudayev ülkenin ilk başkanı seçildi ve Çeçenistan'ın bağımsızlığını ilan etti.[146] Yeltsin'in, "Rusya Federasyonu"nun Çeçenistan'la ilişkilerini, sözü edilen federasyon anlaşmalarıyla[147] düzenleme ve Çeçenistan için "özel bir statü" bularak, böyle bir anlaşmanın taslağını 30 Haziran 1996'ya kadar toplumda tartışma denemeleri, Çeçenler tarafından, aynı 1993 Rus Federasyonu yeni anayasası gibi reddedildi.[148] Çeçenistan Rus Federasyonu'na dahil olmakla ilgili her türlü müzakereyi reddetti.

1994 yılında Çeçenistan'la Federasyon arasındaki askeri çatışmalara nasıl gelindiği daha hâlâ tamamıyla açıklanmamış olmasına rağmen,[149] politik ve askeri çatışmalardaki esas sorun, Çeçenistan'ın egemenliği veya Rus Federasyonu'na ait olma sorunu olabilir. 1994 ve 1996 yılları arasındaki savaş, Rus ordusunun geri çekilmesiyle ve 12 Mayıs 1997'de Moskova'da Yeltsin ve Maşadov tarafından imzalanan, Rus Federasyonu ve Çeçenistan Cumhuriyeti arasındaki karşılıklı ilişkilerin prensipleri ve barış hakkındaki anlaşmayla bitmişti.[150] Çeçenistan'ın Devletler Umumi Hukuk'una göre statüsü dikkate alınmadı, daha doğrusu 2001 yılına bırakıldı.

Daha o zaman söz konusu olan yalnızca Çeçenistan'ın statüsü değildi. Bütün Rus Devleti'nin, güneyindeki devlet arazisinde birkaç bağımsız tek devlete ve federasyonun bizzat bir konfederasyona bölünüp bölünmeyeceğiydi. Ya da Moskova'daki politik yönetimin, mevcut Federasyon çerçevesinde, birbirinden ayrılmaya çabalayan birimleri bir arada tutacak politik bir çözüm bulmayı başarıp başaramayacağıydı. O

zamanlar Çeçenistan'a Federasyon çerçevesinde sadece özerklikten daha fazlasını verme varyasyonları belirmeye başlamıştı. Bunun nedeni, iç politikada, Rus ordusunun kurbanlarının sayısının yüksekliğinin, Çernomirdin, Lebed ve Berezovski gibi politikacıları, politik- ekonomik bir çözüm bulma sonucuna vardırması ve Batı'nın eleştirisinin, Rusya'ya kredileri kısma tehdidiyle ilişkilendirilmesiydi.

1999 yılında başka bir durum vardı. Maşadov, Çeçenistan'ın iç politika istikrarını, sürekli olarak garantilemeyi başaramamıştı. Uluslararası aranan teröristler tekrar tekrar ülkeye geliyordu, polisiye olaylar ve Çeçenler'de geleneksel olarak yapılan "yol kesmeler" artmıştı.[151] Sonunda, savaş komandoları denen birimler, İslam "özgürlük savaşçıları"nın desteğinde, Çeçenistan'dan Dağıstan'a akın ettiler. Amaçları orada bir İslam Cumhuriyeti kurmaktı. Moskova'da evler üzerine bombalı saldırılar yapıldı. Bunları Çeçenlerin yaptığı tahmin edildi. Gerçi şimdiye dek Rus güvenlik makamları bu tez için kanıt gösteremediler. Fakat terörist Şattab'ın, tüm Rusya'da suikastler yapma tehdidi[152], benim düşünceme göre, böyle cinayetler için tam bir yalanlama sayılmaz.

Yeltsin ve Primakov'un[153] "barış için ortaklık" düşüncesine bağladıkları umut, yani Batı'nın aynı statüdeki ortağı olma umudu, acı bir düş kırıklığıyla sonuçlandı. Çünkü onun yerine Rusya, 24 Mart 1999'da Yugoslavya'ya yapılan NATO saldırısıyla, zayıflığının eşi görülmemiş aşağılanma ve küçük düşürülmesini yaşadı. Rus medyasının görüşüne göre bu acizlik, USA'nın, artık UNO'nun devletler hukuku prensiplerine değil de, NATO tarafından verilen direktiflere dayanan yeni bir dünya düzeni kurma isteğiyle doruk noktasına ulaşıyordu.[154]

Bu durumda Rusya'ya, gerek ülke içinde, gerekse dışarıya karşı şunu açıklamaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı: Büyük devlet Rusya kendi toprak bütünlüğünü ve iç düzenini koruyabilir ve hiçbir başka büyük devlet tarafından yeni bir dünya düzeni zorlaması yapılamaz.[155] Başka bir deyişle: Çeçenlerin sabırsızlığı, yabancı teröristlerin işe karışması ve Yugoslavya'ya karşı NATO askeri hareketi olmasaydı, ikinci bir Çeçenistan savaşı olmazdı.

Ekim 1999'daki Çeçenistan'a askeri hareket hakkındaki Rus kararı ülkeyi odaklanmış gibi tüm temel problemleriyle yüzleştirdi: Devletin askeri alanda zayıflığıyla, güvenlik hizmetlerinin, ekonomi ve mali durumun, dış politikanın zayıflığıyla ve kendi zayıflamış uluslararası politik güçleriyle; fakat bunun yanında, bir halkın bir hedefi doğru bulduğu taktirde, ülkenin neler yapabileceğiyle de. Her şeyden önce, hemen hemen tüm politik güçlerin bir birimi, Çeçenistan'daki durumla ilgili olarak ve gerçi, Duma ve başkanlık seçimlerinde tersine galip gelen demokratik kurumların sınırlamaları olmaksızın başarı kazandı. Bu da 1994'ten 1996'ya kadar başka türlüydü. Çünkü 1999 yılının en önemli çatışmasında, kendi kimliği sorusu, Rusların çoğunluğunda yanıtını buldu: O, yalnızca veya ağırlıklı olarak Rusların oturduğu devlet arazisini kapsayan ulusal devlet değildir. Tarihsel gelişimle ortaya çıkmış olan Rus İmparatorluğu, Rus Süper Gücü'dür ve en azından, Rus Federasyonu'nun bugünkü anayasasının sınırları içerisindedir.

Böylece Çeçenistan'a karşı savaş, bugün önlerinde Rusya ve yeni başkanının bulunduğu tüm problemlerin katalizörü oldu.

Alman tarihindeki, Prusya ordusunun Avusturyalılara kar-

şı zafer kazandığı Königgrätz meydan muharebesinin, Bismark her şeyi bir kart üzerine yerleştirdiği için,[156] yeni Alman İmparatorluğu'nun doğum saati olması gibi, Putin de Çeçenistan'a karşı tutumunda tüm kararlılığıyla Yeltsin'in mirasını kurtardı ve Rusya'nın süper güç olarak kalmasını sağladı. Bunu zaman içinde başarıp başaramayacağı, devletin, ekonomi ve bilimin gelişmesinde hangi yolları tutacağına bağlı olacak. Prusya'da o zaman Königgrätz'den sonra bilindiği gibi hukuk devletine değil,- askeri devlete karar verilmişti.[157] Ya Putin?

2. Putin "güçlü devlet"i ilan ediyor

Hemen hemen tüm bildirilerinde Putin güçlü bir Rus devletinin zorunluluğundan söz ediyor.

"Bizde devlet, onun kurumları ve yapıları ülkenin, halkın yaşamında daima olağanüstü bir rol oynamıştır. Güçlü bir devlet 'Rusyalılar' içindir, Putin burada Ruslar değil, özellikle 'Rusyalılar' demekle, yalnızca etnik Rusları değil, Rus Devleti'nin tüm halkını bu kavrama dahil etmek istemiştir, 'anormal değil, aksine daha çok bir düzen kaynağı ve garantisi, tüm değişikliklerin öncüsü ve itici gücü.' "[158]

Bu sırada Putin özellikle tüm totaliter yönetim biçimlerinden, diktatörlerden, otoriter sistemlerden ayrılıyor ve şöyle söylüyor:

"Rusya'da güçlü bir devlet gücü -bu demokratik bir hukuk devletidir, eylem yeteneği olan bir federatif devlettir.[159] 1993 anayasasının değiştirilmesi beklenmiyor. Bu geciktirilemez ve acil bir görev değildir, çünkü zaten çağdaş, iyi bir anayasamız var.[160] Hatta uluslararası deneyimler, insanların özgür-

lükleri ve hakları için, demokrasi için esas tehlikelerin, bütün olarak yürütme gücünden kaynaklandığını[161] göstermiştir."

Fakat o zaman güçlü bir devlet çağrısı da ne oluyor?

Putin devleti güçlendirecek olan noktaları ve yolları tanımlıyor. Bunlar gerçeğe uygun olarak mantıklı görünüyorlar: Kabul edilen kanunlar anayasaya uygun olmalı. Ve Putin, binlerce federal kanuna ve Federasyon'un Cumhuriyetlerinin ve diğer özerk yönetim birimlerinin kanunlarına[162] dikkat çekiyor. O burada, adalet bakanlığının, savcılığın ve mahkemelerin daha aktif çalışmasını ve kontrolünü istiyor.[163] Yani esasta söz konusu olan, Federasyon'un Cumhuriyetlerinin ve diğer hukuki objelerinin Rus anayasasına ve federal güce bağlılığı ve hukuki birliğidir. Putin bu bağlamda "ülkenin, Rusya'nın bütününün yönetimi için, eylem yeteneği olan federal bir merkez"[164] istiyor. Sonunda Putin, Rus devletinin, ülkenin ekonomik ve sosyal güçlerini etkili biçimde koordine etme, çıkarlarını garanti etme, toplumsal gelişmenin en yüksek hedefleri ve karşılıklarını koyma ve bunlara ulaşmak için gerekli koşulları ve mekanizmaları yaratma zorunluluğundan söz ediyor.[165]

Yalnızca bu hedeflerde kalınsaydı, o zaman bu sadece, geçerli anayasa çerçevesinde yasa ve emir yaratma ve devletin mekanizmalarına görev ve haklarını anımsatma, fakat gerektiğinde de uygulama denemesi olurdu.

Daha bu hedefin kararlı bir biçimde konulması, 21 cumhuriyet ve 68 özerk yönetim birimi olan bir Federal Devlet'te büyük etki uyandıran en güncel konu haline geldi. Tam Pu-

tin, tek tek cumhuriyetlerin kanunlarının federasyonun ana yasasına uygunluğunun kontrol edileceğini bildirmişti ki, Tataristan Cumhuriyeti Başkanı bu konuda görüşme yapmaya, yani anlaşmalar imzalamaya hazır olduklarını açıkladı. Fakat Federasyon'un mekanizmaları ve federal yargı kararlarına öyle kolayca boyun eğmeyeceklerini belirtti.[166] Ve Rus ana yasa mahkemesi başkanı Marat Baglai bu bağlamda, anayasanın 10. ve 11. maddelerine göre, federasyonun özerk birimlerindeki devlet gücünün *onlar* tarafından kurulmuş mekanizmalar tarafından uygulanacağına işaret etti.[167]

Devletin gücünü artırma ve hâkim kılma ısrarı yalnızca onay değil, aynı zamanda eleştiri de aldı. Böylece Rus Parlamentosu Federasyon Konseyi Yüksek Meclisi başkan yardımcısı Vladimir Varnavskiy, federalizmin şimdiki yapısının "idari sarsıntı geçirmesi" karşısında uyarıda bulundu. 2000 şubatı başında Moskova'ya ülkenin hemen hemen tüm ileri gelen hukukçularının "Yüzyıl Eşiğinde Rus Devleti ve Hukuk" konusu hakkındaki "Panrus Bilimsel Konferansı"nda bir araya geldiler.[168] Konferansçılar arasında, Anayasa Mahkemesi'nin, Danıştay'ın ve Yüksek Ekonomi Mahkemesi'nin -başkanları, ileri gelen hukuk bilimi enstitülerinin rektör, müdür ve dekanları, görev başındaki başsavcı, adalet bakanı ve Duma temsilcisi vardı. Konferans, Vladimir V. Putin'in zaferinden uzun süre önce planlanmış olmasına karşın, doğal olarak ana konuyu şu soru oluşturuyordu: Güçlü bir devlet nedir ve ona nasıl ulaşırız? Putin'in konuşması ilk gündem maddesi olarak öngörülmüştü, fakat Amerikan Dışişleri Bakanı Madleine Albright ile görüşmesi nedeniyle konferansa katılamadı. Yüksek rütbeli konuşmacıların söyledikleri öncelikle, güçlü bir devletin ne olamayacağıyla ilgiliydi: O bireyin kişi-

sel hak ve özgürlüklerini sınırlayamaz ve anayasaya uygun esasları değiştiremez. Rus Anayasa Mahkemesi'nin Başkanı Marat Baglai şöyle özetliyor: "Aksine devletin güçlendirilmesi mevcut anayasal temelde gerçekleştirilmelidir."[169] Devlet ve Hukuk Enstitüsü'nün Müdürü ve Akademi üyesi Profesör Topornin bitiriş konuşmasında kısaca güçlü bir devletin aynı zamanda bir hukuk devleti olduğunu söyledi. Belki bu Vladimir V. Putin'i memnun etmeyecekti. Rusya'da güçlü devletin nasıl olması gerektiği hakkında uzmanlar arasında da belirsizlik olduğunu ara verildikçe yapılan söyleşiler de gösteriyordu. Tanınmış bir hukukçu bununla ilgili soruma yanıt verdi: "Güçlü bir devlet, bu bir polis devletidir." Putin herhalde bir polis devleti oluşturmaya çabalamıyordur. Fakat bir hukuk devleti içinde, itiraftan biraz daha fazla bir şeyler olmalı. O başkanlık makamını güçlü bir devletin önemli bir unsuru olarak görüyor ve geçerli anayasayı hiçbir değişiklik gerektirmeyen "iyi bir anayasa" olarak tanımlıyor. Putin için diğer önemli unsurlar milis, gizli servis ve ordudur. Sonuncusunun bütçesi, daha kısa süre önce yüzde elli ile ortalama yedi sekiz milyar dolar artırıldı.

Güçlü bir devlete yönelmeyle ülkede tekrar bir dikta hüküm sürebileceği korkularına açıkça karşı koyabilmek için Putin, böyle bir şeyin artık olamayacağını, çünkü trenin çoktan kalktığını söyledi. Onun kabul ettiği tek diktanın, kanunun diktası olduğunu, çünkü devlet mekanizmasının çok gevşek, bozuk ve yeteri kadar sıkı olmadığını söyledi.

Hukuki açıdan böyle bir ifade sakıncasız değildir; çünkü kanunlar da diktatörce bir yöntemle oluşturulmamalı veya kabul ettirilmemeli. Bugün Rusya'da çok yaygın olan ve halkta derin kök salmış olan sağ nihilizm görmezden gelinir-

se, Putin'in meziyetleri layıkıyla takdir edilemez. Sonuçta burada Lev Tolstoy'un "Biz kanuna göre mi, yoksa vicdana göre mi yaşıyoruz?" tümcesi konunun hassasiyetini dile getirmiyor mu?

Putin'in Rus devletini güçlendirirken yenmesi gereken pratik, anayasal, fakat aynı zamanda teorik problem, federal sistemin oluşturulmasıdır. Bunun hakkında Rusya'da ve yurtdışında çok konferans ve tartışma yapılmıştır.[170] Rusya'daki federal sistemin gelişmesi için özde iki varyant ortaya çıkıyor:

a) Birincisi, daha 20'li yılların başlangıcında tartışılan bölgesel devlet yapısı fikri.[171] Bu demektir ki, tüm Rusya milliyete bakılmaksızın, örneğin Almanya'da olduğu gibi, yönetim birimlerine (eyaletlere) ayrılmalıdır.

b) Diğer düşünce, egemen devlet "Rus Federasyonu" içerisinde başka egemen devletlerin bulunmasıdır.

İkinci varyant geçerli anayasaya dayanmaktadır. Fakat şu anki pratik donanımıyla, federal devletin beklentisini karşılayamaz. Bu beklenti de, federal sistemin, bütün devletin yönetimi için hareket yeteneği olan bir merkeze sahip olma gerekliliğidir.[172]

Geçerli anayasa çerçevesinde kalınmak istenirse ve Federasyon içindeki cumhuriyetlerin ulusal temel üzerinde, tarihi olarak oluştuğu gerçeği ve varlıklarını sürdürdükleri dikkate alınırsa, o zaman Alman federalizm modeli Rusya'ya aktarılamaz. Rusya'da daha çok federalizmin tamamlanmasına iki yoldan ulaşılabilir:

Federasyon ve özerk yönetim birimleri arasında belli, net bir sınırlama ve ona kontrollü biçimde uyma.

Federasyonda, birlikte, yalnızca genel devlet açısından önemi olan yetkiler kalıncaya kadar, yetkilerin sorumluluğunun geniş ölçüde dağıtılması.

Ülkenin, kısa süre önce Putin tarafından öngörülen yedi yönetim birimine dağılımı, fonksiyonel olarak her şeyden önce, Federasyonun özerk birimlerinin kontrolünün etkililiğini başkan sayesinde "anayasanın kefili" olarak artırmaya yarar.

Fakat bu yapısal olarak tamamen federasyonun yeniden düzenlenmesinin başlangıcı da olabilir. Ama bu da anayasa değişikliği şartını getirir. (Rus Anayasası, madde 66)

Federalizmin gelişmesinde başka bir rol da yerel özerk yönetime düşüyor. Özerk yönetimin resmi kurumları, devlet organlarının sistemine dahil değildir, fakat kendilerine resmi görevler aktarılabilir. (Anayasa, madde 12 ve 130-133)

Sorumluluğun dağıtılmasında sorulan, federasyonun merkezinde hangi yetkilerin bulunup, hangilerinin bulunmadığı sorusu, özellikle ekonomi alanında kendi özel sorunsalına sahiptir.

3. Rusya nasıl bir ekonomik yapıya gereksinim duyuyor?

Putin, Rus ekonomisinin durumu hakkında karamsar bir tablo çizmekte ve şu noktalara işaret etmektedir: ABD'nin brüt yurtiçi üretimi Rusya'nınkinden on kez büyüktür, endüstri tesisleri eskimiş, yatırımlar gerilemiş ve iş verimliliği, ABD ekonomisinin sadece ortalama %20-24'ü kadarıdır. Rusya 200-300 yıldan beri ilk kez, ikinci ve hatta üçüncü sınıf devletler dünyasına doğru kayma tehlikesindedir.[173] Bun-

dan dolayı, ekonomide yüksek teknolojiye doğru bir devrime götüren uzun süreli bir gelişme stratejisi zorunludur.[174] Burada da Putin, ülkenin güçlü bir devlete gereksinimi olduğu sonucuna varıyor.[175] Bu devlet çevre koşullarını yaratmakla yetinmeyip, ekonomik ve sosyal süreçlere daha yüksek bir derecede etki etmelidir. Bu sırada şu prensibin esas olarak alınacağını açıkça garanti ediyor: "Gerektiği kadar devlet, mümkün olduğu kadar özgürlük."[176] Fakat o zaman bu durumda, Rusya'nın hangi ekonomik yapıya gereksinimi olduğu ve bunun nasıl bir görüntü sergilemesi gerektiği sorusu ortaya çıkıyor.

Rus anayasası burada aynı Alman anayasası gibi, her ekonomik düzenin mümkün olmadığını belirtiyor. İçinde tek para birimi, malların serbest değişimi, hizmetler ve mali araçların bulunduğu, tekdüzen bir ekonomik yapının garantisi anayasal olarak verilmiştir. 72. madde ülkenin "hukuki ve ekonomik birliği"nden söz eder.[177] Bundan başka, kanun yapıcı ekonomik ve sosyal düzenin somut olarak yerleşmesi için hareket serbestliğine kavuşur.[178]

Almanya'da kanun yapıcı, ekonomiye direkt müdahalede her zaman ihtiyatlıydı. Buna rağmen bu türden iki kanun vardı. Bu kanunlar anayasa koyucunun, sosyal pazar ekonomisini anayasal ekonomik düzen olarak gördüğünü gösterir.[179] 8.6.1967 tarihli "İstikrar Sağlama Kanunu"[180] ve 28.4.1961 tarihli "Dış Ekonomi Kanunu"[181] İstikrar Sağlama Kanunu, federal hükümete, ekonominin gidişatını dolaylı olarak yönlendirme önlemleriyle; iş, toplam ekonomik denge ve dış ekonomi güvencesini global olarak sağlama yetkisi verir. Dış Ekonomi Kanunu, denge bozulmalarında dış ekonomi işlemlerini ve döviz işlemlerini sınırlama olanağını sağlar.

Rusya'da benzer kanuni düzenlemeler, her şeyden önce

dış ekonomi ilişkileri, döviz işlemleri, yatırımlar ve doğal tekeller alanında mevcuttur.[182] Putin'in açıkça tasarımladığı gibi bir global güdüm kanuni düzenlemesi henüz yok.

Doğal olarak böyle düzenlemelerin hepsi her zaman mal varlığı güvencesi hakkındaki anayasal hükümlere bağlıdır. Putin, son yıllarda oluşan mal varlığı yapısındaki bir değişikliği "aşırı" bularak geri iade ederse, bunu itiraz götürmez olarak tanır ve benimser.[183] Bununla beraber, Rus ekonomisi üzerine yapılmaya çalışılan devlet müdahalesinin, gerçekten serbest bir rekabete mi, yoksa tersine, güdümlü bir rekabete mi götürdüğü sorusu ortaya çıkmaktadır.

Batı'nın tanınmış ekonomist ve hukukçuları Doğu Avrupa'nın dönüşüm ülkeleri olarak adlandırılan ülkelerini, "güdümlü rekabet"[184] karşısında sürekli uyarıyorlar ve "açık pazarlar" ve "serbest rekabet" istiyorlar.[185] Batılı araştırma kurumlarının, Rus ekonomisiyle ilgili yaptıkları en yeni analizlerle vardıkları sonuç şöyledir: Rus ekonomisinin şu andaki durumunun nedeni, devlet müdahalesi eksikliğinden değil, Rus ekonomisinin pazar güçleriyle yeterince donatılmamış olmasındandır.[186] IMF'nin Rusya'dan talepleri de aynı doğrultudadır. Hatta Mestmäcker[187] gibi sınıf liberalizmi[188] taraftarları bile, "politik özgürlük haklarının, ekonomik etkililik istekleriyle uyuşması için"[189] devlet ve ekonomi arasındaki güçler dağılımının en önemli şart olduğu tezini öne sürüyorlar.

Tüm bu ifadeleri özenle düşünmek gerekecek. Özellikle bunların Rus girişimciler ve ekonomistler arasında taraftarları varken. Rus sanayici Berezovski kısa süre önce şöyle diyordu: İktisat için ekonomik engel yoktur, aksine, yalnızca politik engeller vardır ve devletin bireyin kişilik haklarını ris-

ke atma hakkı yoktur.[190] Burada, devleti ticari işlerinden mümkün olduğunca dışarıda tutmak isteyen girişimci söz sahibidir.

Oysaki politik deneyimler, bugünkü Rusya'da, devletin düzenleyen eli olmadan geçinilemeyeceğini ve soyut dış modellerin öyle kolayca aktarılamayacağını gösterir. Sonunda 1998 yılındaki ruble krizi de Batı'nın serbest liberalizm önerilerinin bir sonucuydu. Sonuç ani bir manevrayla öyle kolayca Keynesçiliğe dönüşüm olamaz. (Çevirenin notu: John Maynard Keynes, 1883-1946, İngiliz iktisatçı. Keynesçilik: J. M. Keynes'in iktisadi kuramlarının tümü. Keynes'e göre işsizlik, eksik istihdam dengesine yol açan fiili talep yetersizliğinden ileri gelir. Keynes'in "tam istihdam" öğretisi kendini bütün hükümetlere kabul ettirmiş, Birleşmiş Milletler Yasası'nda da bundan söz edilmiştir. İktisadi siyaset alanında "Keynesçi devrim"den söz edilebilir. Keynes "akılcı ve niceliksel müdahale siyaseti"nin yolunu açmıştır.)

Rusya artık kendi yolunu bulmalıdır. Eğer Rus ekonomisi 10-15 yıl için tasarlanmış bir gelişme programı sayesinde bir ileri teknoloji toplumuna dönüştürülmek isteniyorsa, o zaman böyle bir tasarı yalnızca yüksek miktarda dövizle finanse edilebilir. Fakat halen Rusya'da döviz yalnızca hammadde ihracatıyla sağlanmaktadır. Bu da, hammadde, değerli madenler ve yarı değerli taşların ihracatının tamamen devlet tekelinde yapılmasını ısrarla tavsiye eder.

Burada Rusya'da geçerli olan terminolojide "merkez"den söz edilse de, doğal olarak para birimi, gümrük, vergi ve mali politika da federal bir devlette konfederasyonun yetki alanına dahildir. Fakat bunun anayasada bulunması yeterli değildir. Bu gerçekçi olarak hayata geçirilmelidir. Örneğin, eğer

ülkenin ekonomik durumu Putin'in onayladığı gibi o denli olumsuz olup da, buna rağmen, herkes ruble hesap bakiyesi yeterli olduğu müddetçe, her bankamatikten, yalnızca ruble değil, dolar da çekebiliyorsa, o zaman bu bir paradokstur. Bu tür bir lüksü, pazar ekonomisi olan bir ülke de ancak, eğer belli bir kalkınma düzeyine ulaşmış ve denk bir ödeme bilançosu varsa, başarabilir. Bundan dolayı, örneğin eski Federal Almanya'da 1961 yılına kadar döviz işlemleri sınırlıydı. Fakat bu, Rusya'nın hiç bankamatik edinemeyeceği anlamına gelmez. Fakat, bankamatiklerde yalnızca kendi ülkesinin para birimi rublelin bulunması ve yabancı kredi kartı sahipleri için yalnız birkaç para otomatında da olsa yabancı para birimi olması uzun süre için yeterli olurdu.

Kısa süre önce Rus şirketleri Rus Merkez Bankası tarafından, döviz kârlarını yüzde yüz rubleyle değiştirmekle yükümlü kılındılar. Bu önlem pazar ekonomisiyle çatışmaz, tersine, pazar ekonomisi kanunlarının bir gerekliliğidir.

Rusya'nın kesinlikle, "ikinci para birimi" olan dolara değil, rubleye dayanan kapsamlı bir mali yapıya gereksinimi vardır. Böyle önlemlerin tümü yalnızca devlet tarafından alınıp, uygulanabilir ve kontrol edilebilir. Burada -gümrük, vergi müfettişliği ve vergi polisinin mevcut uygulamaları yanında- "rüşvetçilik araştırmaları ve rüşvetçilikle savaş"[191] için planlanmış özel gizli servis gibi özel organizasyonlara da gereksinim olup olmadığı, kuşkulu görülse de, her zaman haklı çıkıyor. Fakat böyle yöntemler kural haline gelir ve devletin oluşturulmuş bu tür birimleri çoğalırsa, o zaman zan altında kalınarak, polis devleti görüntüsüne yaklaşılır.

Ekonomi ve maliye oligarşilerinin devletle ilişkisi de, Pu-

tin yönetiminde değişmeye başladı. Her ne olursa olsun, "oligarşiler"in artık rublenin çöküşünden önce oldukları durumda olmadıkları iddia edilmektedir: Kısmi kayıplar verdiler, örneğin her şeyden önce ünlü İNKOMBANK gibi bankalar, iflas ettikleri için tamamen kayboldular. Fakat diğerleri rublenin düşüşünde kazandılar veya yeni görüntüleriyle yeniden piyasaya çıktılar.

İswestija'nın bildirdiğine göre bugünkü başkan "oligarşiler"in hizmetlerini gerekli görmüyor, çünkü, afet koruması, trafik ve kendi federal bütçesiyle ilgili bakanlığın kaynakları onun emrinde bulunuyor.[192] Acaba bu da güçlü bir devlet tasarımına mı dahil? Belki bu da öyledir: Başkan büyük finans gruplarına ve tekellere borçlu olmak istemiyor, tersine, onlar üzerinde etkili olmak ve kontrol uygulamak istiyor; doğal olarak özellikle devletin katılımcı olduğu kurumlarda.

Böylece Putin "Rusya Birleşik Enerji Sistemi" Anonim Şirketi'ne ve onun genel başkanı Anatoliy Çubais'e sert eleştirilerde bulundu. Şirketin devlet bütçesine ödemelerinin yüzde 30-35 arasında olması gerekirken, yüzde yirmide kalması Putin'i rahatsız ediyordu. Aynı biçimde şirketin yeniden yapılanma planlarını da eleştirdi ve tüm süreci, "Rusya'da devlet mekanizmasının harap olmuş ve çökmüş olduğuna"[193] bir örnek olarak gösterdi. Aynı eleştiriyi Rus tekel kurumu GAZPROM da aldı. Güya şirketin büyük hissedarı olan devletin, planlanan ıslah çalışmalarından haberi yokmuş.[194]

Bu örnekler, Putin'in, planladığı gibi, devletin ekonomiye müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu kanıtlıyor, aynı zamanda onun hedefini de ortaya çıkarıyor. Daha Yeltsin zamanında -ve özellikle rublenin 1998 yılındaki çöküşünden sonra- Rusya'da karşılaştırılabilir tarihi süreçler hakkında bir tartış-

ma yapıldı. Hedef, krizden nasıl çıkılabileceğini öğrenmekti. Ne yazık ki çareler yalnızca batıda arandı: Amerikan holdinglerinin gücüne karşı, Franklin D. Roosevelt'in "New Deal"inde veya Theodore Roosevelt'in "reel ticaret"inde. Benim düşünceme göre Rusya'nın her şeyden önce gereksinim duyduğu şey, kendi tarihi deneyimlerinden yararlanmasıdır. Örneğin: Büyük Petro'nun reformları ve Rus Maliye Bakanı Prens Sergey Yulyeviç Vitte'nin ekonomi politikası.[195] Vitte ülke endüstrisini yüksek ithalat gümrük resmi sayesinde korumuş ve yabancı sermayeyi çekerek, Rusya'nın endüstrileşmesini büyük ölçüde hızlandırmıştır. Bunlardan başka, yönetim reformları uygulayan M. M. Speranskiy[196] vardır. Speranskiy tek düzen bir hukuk yapısı olmadan her şeyin yarım yamalak kalacağını kavramış ve 1812'de yeni bir medeni hukuk tasarısı hazırlamıştır. Putin'in programına uygun görünen, kendi güçlerine ve kaynaklarına yönelme, burada belirtilen tarihi deneyimleri anımsamayı da içermeliydi.

Ekonomi alanında uzmanlığı sağlayabilmek için, Putin eski ekonomi bakanı ve Profesör Yevgeniy Yassin'i ve Devlet Malı Bakanı yardımcısı German Gref'i[197] Stratejik Geliştirmeler Merkezi'ne atadı ve onları Rus ekonomisinin on yıllık gelişme programının hazırlanmasıyla görevlendirdi. Putin'in Rus ekonomisini yönetirken her şeyden önce German Gref'e dayanacağına inanılabilir.

4. "Rus fikri" veya Rusya'nın kendine dönüşü

Putin'in -programla ilgili ifadelerde- "Rus fikri" inancını açıklaması selefiyle arasındaki en önemli ayrımı oluşturur.[198]

Son on yılda, bir Rus politikacının hiçbir konuşmasında ve makalesinde böyle bir ifade bulunmamaktadır. Fakat Putin programla ilgili makalesinde bu konuya daha fazla sayfa ayırmıştır. Burada vatanseverlik, süper güç, sosyal dayanışmanın temel ilkelerine, genel insani değerlerle "yeni Rus düşüncesi ne" organik olarak bağlamak istediği temel öğelere dikkat çekmiştir.[199] Bu, "değişim" yıllarında, tartışmanın ağırlıklı olarak başka bir yöne doğru gitmesinden daha dikkate değer dir. O zamanlar çoğunlukla "burjuva toplumu"na giden yolda bulunulduğundan söz edilirdi.[200] Fakat toplum düzeninin taşıyıcısı olarak burjuvazi tipik Avrupalı bir görüntüdür. Hatta Alekseyev bu toplumun bir öğesi olan insana bireysel özgürlük yaratan özelleştirmeden söz eder.[201]

Bunun tersine "Rus düşüncesi, Rusya'nın yapılanma sürecinin, bu ölçüde Avrupa ülkeleri için tipik olmayan, fakat bizim bütün öykümüze özel bir karakter veren..., devletin vurgulanmasıyla geliştiğini" ifade eder.[202]

Rus kültür filozofu ve Rus tarih felsefesinin kurucusu Petr Çaadayev (1794-1856), Rusya'nın Avrupalılaşması için düğmeye bastı ve bundan dolayı ona bugün hâlâ "Sapadnik" (batılı) denir. Makalelerinde diğerleri yanında Rusya'nın jeopolitik durumunu anımsatır: "Rusya dünyanın iki büyük medeniyetinin arasında yerini almaktadır, Batı ve Doğu medeniyetleri arasında."[203] 1929 yılından itibaren "felsefi mektupları" ortaya çıktı.[204] Bunların içerdiği, ülkesine karşı ağır eleştiri, Çar I. Nikolay'ın geçici olarak onun ruh hastası olduğunu açıklatmasına yol açtı. Rusya'nın, tüm bağımsız kültürel köklerine gereksinimi olduğunu belirttiği teziyle Çaadayev "Rus düşüncesi" için, bir tasavvur kompleksi olarak karakterize edilebilen temeli yarattı. Bu temelin çekirdeği, Rus

ya'nın kendine özgü olan, kendi kaderini tayine, Mesih inancıyla özdeşleşmiş olarak, ülkenin içine düştüğü felaketin giderilmesi için ütopik umudu temsil ediyor.[205]

Dostoyevski şöyle söylemişti: Avrupa bilimi ve diğerlerini bulurken, Ruslar "şaşılacak Bir şey yaptılar: bir imparatorluk yarattılar ve bilinçli olarak bunun birliğini yarattılar. Binlerce yıl boyunca Avrupalılar, onlar olmasa Avrupa'ya ilerleyebilecek olan, öfkeli düşmanlardan kurtuldular. Ruslar uzak bölgeleri, kendi uçsuz bucaksız ülkeleri için kolonileştirdiler; sınır bölgelerini savunup sınırları kesinleştirdiler. Evet, bizim bugün sınırlarımızı sağlamlaştırmayıp, aksine, zayıflatmamız gibi sabitleştirdiler."[206]

O halde "Rus düşüncesi"nin temel ilkeleri: Rusya'nın kendine özgü jeopolitik konumunu, karakteristik devlet oluşunu, süper güç bilincini, misyonunu, Rusya'nın halklarını aydınlatmak ve medenileştirmek, Asyalılar için "Avrupalılar" olmaktır.[207] "Rus düşüncesi", Rusya'yı aynı zamanda bağımsız bir kültürün merkezi olarak anlar.[208]

Eğer Posdnyakov'un alıntılanan makalesi Moskova askeri teori dergisinde yayınlanmışsa ve metinde, Rusya'nın dünyada hangi rolü oynaması, sosyal ve politik sisteminin gelişmesinde hangi yoldan gitmesi gerektiği sorusunu, devlet hizmetindekilerin kavraması için büyük bir önemi olduğu belirtiliyorsa, bu şaşırtıcı değildir. Bu sırada "Rus düşüncesi" bu anlamda "Avrasyalılık" olarak kendine özgü görünüm buluyor. "Avrasyalılar" "Rus fikri"nde ilk planda, farklı halklara yer yurt sunmuş olan ve bugün de sunabilen, Avrasyalı bir büyük devletin yüzyıllarca süregelmiş "birikim"ini görüyorlar.[209]

Putin o kadar ileri gitmese de, "Rus fikri"ne çağrısı, Rusya'nın Yeltsin'den sonra gideceği yol için düşünsel temel

olarak kastedilmiş olabilir. Rusya kendine geri dönüyor. Bu bağımsız bir izolasyon anlamına gelmiyor. Rusya daha çok uluslararası arenada son zamandakinden daha büyük bir rol oynamak istiyor. Bu, plan ekonomisine dönüş anlamına da gelmiyor. Devletin ekonomiye daha güçlü müdahalesi, özellikle ileri teknoloji ekonomisine dönüşümü teşvik etmeli ve Rusya'nın dünya ekonomisindeki yerini iyileştirmeli. Fakat Putin şöyle bir çıkış yapıyor: "Biz ne istediğimizi açıklığa kavuşturmalıyız: Karadeniz ve Hazar Denizi arasındaki ülkeyi mi, yoksa dış kredileri mi? Bu durumda biz ülkenin kazancından yana" karar vereceğiz.[210]

Rusya'da, Rus Devleti'nin sürekliliği ve kimliğinin yeni tartışılıyor olması da düşündürücüdür. Sovyetler Birliği'nin düşüşünden sonra bir süre, Rusya'yı Sovyetler Birliği'nin "devamı" olarak görmeyi denediler. Fakat sonra Rusya'nın, SSCB'nin diğer eski birlik cumhuriyetleri gibi hukuki haleflerinden birisi olduğu gerçeği kendini kabul ettirdi.[211]

"Rus düşüncesi" ve ona inanma, Rus Devleti'nin sürekliliğinden ve kimliğinden yola çıkmayı ısrarla öneriyor.[212] Bu uluslararası hukukta da, mümkün olduğunca en fazla süreklilik prensibinde karşılığını bulmaktadır.

5. Dış politikada tutarlılık

Güçlü devlete ve "Rus fikrine" dönüş, dış politika sonuçlarını da beraberinde getiriyor. Putin'in kendisi bu konuda şimdiye kadar direkt olarak az şey söylemiş olsa da, bunlar yadsınamaz. Yeltsin'in yönetiminde dikkati çeken, Rusya'nın dış politikasının iki prensibi,[213] gelecekte "Rus fik-

ri"nin bir parçası olan "Avrasya anlayışı"na dayanacaktır.

Bu, "aynı anda hem Avrupa hem de Asya'ya ait olan, yalnızca genişleyip yayılan tehlikeler yumağı olmakla kalmayıp, çok sayıda etnik kökenin de güçlü çekim merkezliğini yapmış[214] olan tüm Rusya'nın gerçeğini kavrama avantajını sunuyor. Bu yapı kıtasal süper güçlerden biri olarak, Rusya'nın rolünü kanıtlıyor. Aynı bir Avrasyalı toplumun, yani Rusya üzerinden dışarıya açılan Avrasyalı entegrasyon toplumlarından birinin hedefi gibi. Öyle ki, bu toplum Rusya tarafından vurgulanan çok kutuplu dünya düzeninde, ABD, Çin, Hindistan ve Avrupa'yla evrenselleşmiş bir dünyadaki politik ve ekonomik yarışta kazanabilmektedir. "Büyük kıta Avrasya" anlayışı, Sovyet Rusya'nın yıkılışıyla oluşan politik ideoloji boşluğunu doldurmaya uygundur. Böylece çoğulcular "Vladivostok'tan Estremadura'ya kadar büyük bir kıta"[215] "politkurgu" konusunu çoktan kullandılar. Bu büyük alanda Rusya tek atom gücü olur ve yalnızca bundan dolayı bile hem koruyucu güç hem de düzen sağlayıcı güç olur. Bugün Avrasyalılar, Batı Avrupa karşısında eskisinden daha başka yaklaşım gösteriyorlar: Bir zamanlar Batı'ya karşı emperyalist ihtirasları yokken, aynı şey bugünkü "Avrasyalılar" için kolaylıkla söylenemez.[216] Daha önce çok kez adı geçen, Posdnyakov, Rusya'nın görevini, ABD'ye karşı bir karşı ağırlık oluşturmak ve dünyadaki kaybolmuş dengeyi tekrar yaratmak olarak görüyor.[217]

Putin tarafından 24 numaralı genelgeyle ilan edilen yeni güvenlik taslağı, 1997 yılından beri geçerli olan Yeltsin doktrininden farklıdır. Bu fark ABD tarafından yönetilen ve dünya olaylarının merkezi problemlerine kendi askeri gücüyle de "hükmetmeye" çalışan Batı'yla bir çatışma durumunu tahmin

edecek derecededir. Bu senaryoya tepki olarak, Putin'in NATO'yla ilişki konusunda seçilen sözcüklerde yaptığı yeni düzenleme açıklandı: "Dostluk yerine, şimdi yalnızca 'işbirliği'nden söz ediliyor. Başka bir tepki de atom silahlarının önemin artırılması: "Eğer diğer tüm yöntemler, araçlar etkisiz kalırsa", konvansiyonel araçlarla yürütülen bir saldırıya karşı da kullanılabilirler. Askerler şimdi, bugüne kadar İçişleri Bakanlığı'nın birliklerinin yetkili olduğu, devlet içi bir çatışmada da savaşabilirler. Ve Rusya'nın milli güvenliğini tehdit eden en büyük tehlike, Rus İmparatorluğu'nun bir bölümünü ayırma denemesiydi. Böylece yeni program, başkaldıran Kafkas Cumhuriyeti olan Çeçenistan'a karşı savaşı haklı gösteriyor.[218]

NATO genel sekreteri, bu tasarı nedeniyle sakinleşmiş görünüyordu. Çünkü görünen oydu ki, Putin ülkesinin en önemli güvenlik sorunlarını ülke sınırları dışında değil de, tersine içerisinde görüyordu.[219] Bu doğrudur. Çünkü Putin, ülkesinin ne yapabildiğini ve neye ihtiyacı olduğunu bilen soğukkanlı bir adamdır. Fakat sonuçta, bu güvenlik taslağı da belli bir dış politika taslağının tamamlayan parçasıydı. Fakat bunun için Posdnyakov'dan bir alıntı daha yapalım: "Rus ulusal devlet çıkarı, tüm geçerli araçlarıyla, en hızlı biçimde güçlü bir Rus devletçiliğinin yeniden doğuşunda görülecektir. Dünyadaki süper güç konumuna ve büyük geçmişine yakışır biçimde, Rusya'nın çok sayıda takma adlı birime bölünmesine izin vermeyecek, halkların birliği yeniden dirilecek, diğerlerinden sadaka dilenmeyen, hor görülmeyen, yabancı yöneticilere arkadaş olarak zorla kabul ettirilmeyip, bilakis kendi politikasını izleyen büyük güç olarak devlet yeniden düzenlenecek."[220]

Duma'nın Dışişleri Komisyonu Başkanı Dimitriy Rogozin de aynı şeyi söylüyor: "Biz, Rusya'nın süper güç olarak, çok kutuplu bir dünyanın en etkili merkezlerinden biri olarak, yerinin sağlamlaşmasını istiyoruz."[221]

İşte Putin, dış politikasında Rusya'nın bu genel çıkarından yola çıkacak ve çıkmak zorunda. Çünkü, kim bir kez "Rus fikri"nin tarafını tutarsa, ona sadık da kalmalıdır, özellikle de Avrasya taslağının, gizli servis ve ordu tarafından, aynı güvenlik doktrini gibi algılanmasından dolayı. Kuşkusuz Putin, bu Rus genel menfaatini, USA ve NATO devletleri de dahil olmak üzere, dış ülkelerin çıkarlarıyla bir mutabakat halinde ve anlaşmanın mümkün olduğu her yerde, işbirliği yapmaya hazır olarak temsil edecektir. Fakat dış ülkelere karşı kendi çıkarlarının ertelenmesi ve ikinci plana itilmesi söz konusu olmayacaktır.

Bu esasta, bizzat Bağımsız Devletler Topluluğu ve bu topluluğun devletleriyle ve diğer eski birlik cumhuriyetleriyle de ilişkilerin gelişmesi hızlandırılabilir. Gerçi Bağımsız Devletler Topluluğu şimdiye kadar az başarılı olmuş olsa da, Rus "BDT İşleri Bakanı" Leonid Draçevskiy'in bir yazısında açıkladığı gibi, yeniden değerlendirilmesi Avrasya taslağına uymaktadır.[222] Kosova çatışması sırasında güçlendirilen ve Çeçenistan olayında Çin'le kurulmaya çalışılan ilişkiler geliştirilmeye devam edecek. Rus Dışişleri Bakanı'nın kısa süre önce Pekin'e ve diğer iki Asya devletine (Vietnam ve Kuzey Kore) yaptığı geziler de bunu göstermektedir.[223] Asya'ya fazla yönelim, Japonya'nın Rusya'nın dış politikasında ne kadar ilgi çektiğini de gösteriyor. Putin'in Japonya ziyaretini hazırlayan bir makale şu başlıkla donatılır: "Japonya şimdi Rusya'yı Fransa veya Almanya'dan daha iyi anlıyor."[224]

Gerçi ABD dışişleri bakanı Madleine Albright'in Moskova'yı ziyareti sırasında Putin, ABD'nin Rusya'nın en önemli dostu olduğunu söyledi, ama ziyaretin akışı ve sonucu, Putin'in kendi çıkarlarından ödün vermeyeceğini açığa çıkardı.

Daha güvenlik taslağında ABD ve NATO şu noktalarda değişmez bir tutum sergilediler: Yugoslavya'ya karşı yapılan NATO hareketi, hükümran bir devlete karşı yapılan halklar hukukuna ters bir saldırıydı. ABD ve NATO, "ana problemlerin tek taraflı çözümünde her şeyden önce askeri güçle ve halklar hukukunun temel normlarını göz ardı ederek, direnen bir uluslararası ilişkiler yapısı oluşturmaya yönelmektedir." Amerikan Dışişleri Bakanı, Putin'le buluştuktan sonra Uluslararası İlişkiler Enstitüsü öğrencilerine verilen bir konferansta, ABD'nin çok kutuplu bir dünyaya da alışabileceğini söylemiş olsa bile, belki böyle bir sözlü ödün Rusya'yı tatmin etmeyecektir. Putin anlaşılır biçimde ABD ile iyi ilişkiler kurmak için gayret göstermektedir. Bu amaçla örneğin, Güvenlik Konseyi sekreteri ve Leningrad üniversite günlerinden arkadaşı Sergey İvanov'u 2000 Şubatı'nda Washington'a Başkan Clinton'a gönderdi.[225]

Fakat daha Çeçenistan örneğinde ve ABD, NATO ve AB'nin, sürekli yinelenen, Çeçenistan'da politik bir çözüm isteklerinde, Putin'in pozisyonu kendini gösteriyor: Tüm sorunlar hakkında açık görüşmeler, fakat kendi çıkarlarından, "Rus düşüncesi"ne yönelmeyle ileri sürüldükleri gibi, en küçük bir ödün verme söz konusu değil.

Bu NATO, AB ve Almanya'yla ilişkiler için de geçerlidir. NATO ilişkileri tekrar başladı, fakat -daha önce değindiğimiz gibi- artık "dostluktan" değil, "işbirliğinden" söz ediliyor ve doğal olarak NATO Genel Sekreteri Robertson, Putin'i ziya-

retinden sonra, Rusya'nın Çeçenistan sorununda kendi görüşünde inat ettiğini bildirdi.[226] AB ile ilişkilere gelince, Putin hükümeti daha AB'nin Ekim 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde AB ile daha sıkı bir yakınlaşma içinde olmak istediğini belirten bir strateji yazısı sundu.[227]

Almanya'yla Rusya arasında Putin büyük bir çıkar çatışması görmemektedir: "Bağımsız bir Almanya, Rus çıkarı kapsamındadır."[228] Burada her zaman kastedilen şey nedir? Kime karşı bağımsız? Alman Dışişleri Bakanı Fischer'in ziyaretinden sonra Fischer'e sert bir saldırı başlatıldı. "Joschka Fischer Rus-Alman ilişkilerinin ölü gömücüsüdür" diye yazıyordu *Nesawisimaja gaseta*'da[229] bir makale. Bu yazı, şimdi Bilimler Akademisi'nin Avrupa Enstitüsü'nde çalışan İgor Maksimiçev'in kaleminden çıkmıştı. Daha önce Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki SSCB Büyükelçiliği'nde görevliydi ve Gorbaçov'a son Doğu-Berlin ziyaretinde çevirmenlik yapmıştı. Yazısında Çeçenistan savaşı bakımından her şeyden önce Almanya'daki "Rus karşıtı" havayı şiddetle eleştiriyordu.[230] Sonra Fischer Moskova'daki ziyareti sırasında da çekingendi. Fakat yaptığı görüşmelerin bitiminde, Çeçenistan olayı hakkında durmadan konuşup durmamak gerektiğini, bu konuda çeşitli görüşlerin olduğunu açıkladı.[231]

Bu böyle de kalacak, çünkü dış politika ilişkilerinde de Çeçenistan bir katalizör durumunda. Benim düşünceme göre, bu örnekte açıklığa kavuşan şey şudur: Rusya artık Avrasya süper gücü olarak anlaşılmaktadır. Ve bundan böyle, ne başka toprak kaybını ne de politik-manevi aşağılanmayı veya ekonomi politik açıdan küçük görülmeyi sineye çekecektir. Süper güç Rusya, Orta Asya'nın Rus etki alanındayken, Amerikan'nın nüfuz alanı olmasını hazmedemez, diyor Qu-

iring *Die Welt*'te.[232] "Güneyde Rusya, ABD ve Türkiye tara fından Hazar bölgesinden hemen hemen püskürtülmüş du rumdadır," diye belirtiyor Rahr aynı sayfada.[233] Bu, Rus ya'nın dış politikasının Avrasya tasarımına uymaktadır. Fa kat aynı zamanda Batı'nın Rusya'ya karşı tutumunun ve bu alandaki uygulamalarının geri tepmesidir.

Fakat bu, AB'nin tutumu ve iç gelişmesi için de geçerlidir. Eğer AB, AÖP'den (Çv: Avusturya Özgürlükçü Partisi) Ha ider'in Viyana hükümetine katılımından dolayı Avusturya'ya karşı tutumuyla, bir iç müdahale düzenlemesi gibi bir şeyi yaratıyorsa ve bu yönetmeliğe göre, bir hükümetin legalliği seçimlere değil de, AB'nin onayına bağlı oluyorsa, o zaman belki aynı örneğin Rusya'da uygulanmasına şaşmamak gerekir. Gerçi bu hemen bir "Rus Monreo-Doktrini'ne dönüşmemelidir[234], ama BDT (Çv. Bağımsız Ülkeler Topluluğu) içerisinde ve Avrasya Büyük Kıtası'ndaki ilişkilerde yapılan bu tür davranış ayarlamaları düşündürücüdür. Belki Rusya'nın ABD ve NATO'yla olan ilişkilerinde söz konusu olan, Rusya, NATO ve AB'yi halklar hukukuna ters davranmakla suçlamaktan vazgeçmek zorunda kalmadan, süper güçler arasındaki nüfuz bölgelerinin yeniden dağılımı için geçici bir anlaşmaya ulaşmaktır.[235]

Rusya'nın yeni dış politik anlayışı, tahminime göre kesinlikle o derece başarılı olabilir ki, belki NATO'nun Yugoslavya'ya karşı askeri hareketiyle ulaşılmaya çabalanan tek kutuplu dünya düzenine hiç kavuşulamayabilir.

Fakat çok kutuplu bir dünya düzeninde, süper güçler, ilkeleri insan haklarında olduğu gibi değişik yorumlayabilirler. Hatta, Putin ve aynı şekilde Yeltsin yönetimindeki Rusya gibi genel insan haklarını esas itibariyle kabul etseler ve

UNO, OECD ve diğer uluslararası organizasyonların güçlenmesini onaylasalar bile. Örneğin yeni güvenlik taslağında olduğu gibi.

Belki Rusya'nın gelecekteki dış politikası için, Batı'yla, kalbi Rusya olan bir Avrasya kıtasının Rus hedefini teşvik eden veya en azından rahatsız etmeyen her işbirliğinin mümkün olduğu, pratik bir kural formüle edilebilir. Rusya'nın devlet anlayışı, her ne olursa olsun "Batı'yla yüzleşmeyi önlemek"[236] değil, aksine, Rusya'nın, genelde kabul edilen ve saygı duyulan süper güce geri dönüşünü, çok kutuplu bir dünyada gerçekleştirmektir. Eğer bu Batı'yla doğrudan yüzleşme olmadan gerçekleşirse, iyi olur; hatta bu ekonomik alanda işbirliğiyle sonuçlanırsa, daha iyi. Fakat Rus genel menfaatinden bir sapma olmayacaktır.

-IV-
"Putin ne yapabilir?" Batı'nın maddi yardımı ve Batı üzerindeki etkiler

1. Putin'in programının şansları, riskleri ve tehlikeleri

Vladimir V. Putin'in programı ikna edici ve kendi içinde kararlı görünüyor. Fakat şu soruyu akıllara getiriyor: Acaba - Putin'e kuşku duymaksızın atfedilen tüm zeka ve enerjiye karşın- böyle bir strateji tek bir kişinin ürünü olabilir mi? Bazıları, Putin'in arkasında gizli servislerin entelektüel gücünün ve Rus ordusunun başının olduğuna işaret ediyor. Belki de Batı'da yalnızca gizli servislerde ve NATO'da, gizli servis ve ordunun tepesinde hangi akıllı, eğitilmiş ve her zaman vatanı sever güçlerin küçük gruplar halinde bulunduğu, oldukça iyi bilinmektedir. Onların gücü diğer nedenlerin yanında, ülkenin içerideki ve dünyadaki durumu hakkında, en iyi ve abartısız bilgilere sahip olmalarından gelmektedir.

Fakat en iyi politik strateji, gerçekle uyuşmazsa, olumsuz sonuçlara götürebilir veya tamamen başarısız olabilir.

Burada öncelikle bir Avrasya imparatorluğuna yönelmenin, bugünün dünyasının gerçeklerine aykırı olup olmadığı

sorusu çıkıyor. Yugoslavya Başkanı Tito'nun eski dava arkadaşı ve daha sonraki ateşli eleştirmeni Milovan Djilas, "tüm imparatorluklar çok pahalıdır"[237] dedi ve bunu yalnızca maddi anlamda değil, "pahalı" sözcüğünün kapsamlı anlamıyla söyledi. Putin'in güçlü devlet çağrısı, yalnızca çok paraya mal olmakla kalmayıp, ciddi durumda kan ve malın da kurban edilmesini isteyen, yani bu anlamda "pahalı" olan güçlü orduyu da kapsıyor.

Britanya imparatorluğu veya Fransız koloni imparatorluğunun örneğinde olduğu gibi, demokrasilerin bir imparatorluğu kaba kuvvetle bir arada tutamayacakları görülüyor. Bundan dolayı daha 1995 yılında Kudüs İbrani Üniversitesi'ndeki politik bilim profesörü Shlomo Avineri şöyle yazdı: "Rusya, demokrasiye kolonileşmeyi bırakmanın da dahil olduğunu anlamalıdır."[238] Ben de, Rus Federasyonu'nun yalnızca federal bir yapı kazanmadığı, aksine, aynı zamanda diğer Rus olmayan devletlerin lağvedileceği fikrindeydim.[239] Daha şimdi bile tezim bana doğru görünüyor: "Kendi kaderini tayin hakkıyla çelişen hiçbir düzenlemenin kendini sürekli olarak kabul ettirebilme şansı yoktur."[240]

Fakat İngiliz ve Fransız imparatorluklarının dağılmasının tarihi süreçleri böyle bir şeyin ne kadar sürdüğünü göstermektedir. Ancak 1997 yılında Hongkong Çin'e geri geldi. Ve Fransa'nın daha hâlâ denizaşırı ülkelerde kolonileri var. Fakat Rusya'da istisna olarak bu imparatorluğun oluşumunu aynı eski kolonilerin denizaşırı olmaması gibi gözlemek gerekiyor. Onlar daha çok Rusya'yla bağlı bir toprak bütünlüğü oluşturuyorlar. Ve bundan dolayı Ruslarda kendine özgü bir "imparatorluk bilinci" oluştu. Böylece, her şeyden önce, Rus olmayan halkların kendi geleceklerini tayin hakkını Rus Fe-

derasyonu içerisinde geliştirme gerekliliği doğdu.

Çeçen savaşçıları, teröristler ve Müslüman çeteciler gözle görülür biçimde kırılıp geçirildi. Çeçenistan'ın sivil halkı için ağırlaştırıcı sonuçlardan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Gelecek on yıl için her bağımsızlık isteği öyle bir kırıldı ki, artık o politik olarak hiçbir rol oynamaz. Fakat Çeçenistan'ın Rus Federasyonu'na barışçı ve yararlı bağlılığına gelecekte geniş kapsamlı bir özerklik sayesinde ulaşılacaktır.

Evrenselleşme dünyasında, ekonomide devletin güçlendirilmiş payı olumlu bir etkiyi hedefleyip hedeflemediği de kuşkulu görünüyor: Devlet ileri teknoloji ekonomisine dönüşüme mi yol açıyor, yoksa daha çok pazar güçlerinin serbest çalışmasının, serbest rekabetin ve bireyin güçlerini geliştirme olanaklarının sınırlanmasına mı? Fakat belki bu, Rusya'daki, bir süreliğine, devlet kanunları ve teşvik edilen geliştirme programlarıyla ekonomik gelişmeyi sağlama ve büyük sınai birlikleri -her şeyden önce "doğal tekelleri"- bu projelerin finansmanı için yanına çekme gerçekliğine uymaktadır. Büyük tröstler böyle bir masrafa kendiliklerinden kolaylıkla girişmeyeceklerdir. Böylece "Sermaye-gizli servis-ordu arasında ki ittifak" tezi belki şöyle görülmelidir: Ekonominin Putin'in taslağına uyum sağlaması, yani ayarlanması ve ona tabi olması gerekmektedir.

Eğer halkın yaşam standardı fark edilir biçimde yükselirse, sonunda ülkenin oluşturulmaya çalışılan iç politik istikrarı sağlanır. Yalnız, tüm bunların hepsinin birlikte nasıl karşılaştırılacağı sorusu ortaya çıkıyor: Ekonominin yüksek teknolojiye dönmesinin finansmanı, ordu, güvenlik, yaşam standardının yükseltilmesi ile mevcut olmayan işsizlik ve sosyal sigorta sistemlerinin kurulması için daha çok para. Bunlardan

yalnızca biri, diğerleri uğruna ihmal edilirse, tüm proje suya düşer.

Yeni dış kredilerin kullanılması bir çözüm olamaz. IMF'nin yaratacağı yükümlülükler ve koşullar güçlü devlet anlayışıyla ekonomide de taban tabana zıt düşler. Bir de bu krediler Rusya'nın kurtulması gerektiği dış borçlarını çoğaltır. Batılı doğrudan yatırımlarda başka yöntem uygulanıyor. Fakat bunlar yalnızca, sevindiren bir yatırım havası yaratan devlet içi önlemlerde mümkün. Bu en büyük iyimserlikle, birkaç yıl sonra olumlu sonuçlarını gösterir.

Yalnızca tek bir yol kalıyor: Tüm hedeflerin ve program maddelerinin tükenmeyen enerji, sertlik, tutum ve dikkatli bir kontrolle gerçekleştirilmesi; yani güçlü devletle. Fakat "güçlü devlet" yalnızca düzen ve kontrol demek değildir. Güçlü bir devlet, girişimci inisiyatifler ve icat ruhu için yolu açmak ve bu yöntemle bu dev ülkenin çok sayıdaki yaratıcı gücünü açığa çıkarmak durumundadır da.

Böylece Vladimir V. Putin'in yolunda şanslar, riskler ve tehlikeler iç içe bulunmaktadır. O, kendisi bu sırada sert, enerjik, fakat belki de yumuşak ve adil başkan olmak zorunda kalacaktır. Rusya'nın böyle bir hükümdarı bir zamanlar vardı. İmparatorluğu reformlarıyla modernleştiren, yönetim ve hukukta reformlar yapan ve merkezi gücü artıran IV. İvan. Batı'da ona sık sık "korkunç İvan" denirdi, aslında adı "amansız İvan"dı. Putin kısmen de olsa, programıyla gelecek dört yıl içerisinde ilerleyebilirse, anayasal olarak, Yeltsin gibi ikinci bir kez daha seçilme şansı olur. Putin geleceği önceden görerek, başkanlık seçimlerinden sonra, başkanın görev süresini şimdiden dört yıldan yedi yıla uzatılıp uzatılamayacağını ülkeye soracağını bildirdi. Geçerli anayasaya göre

böyle bir görev süresi uzatma ancak 2004 yılında seçilen başkan için geçerli olacak. Bu kişi yine Putin olursa, 2011 yılına kadar yönetebilecek -büyük çaplı reformları yapabilmek için yeterli zaman.

Leningrad'daki akıl hocası, Anatoliy A. Sobçak, kentin, St. Petersburg olarak eski adını almasını sağladıktan sonra, Putin Rus hükümetini yine kendi doğduğu St. Petersburg'a taşıyabilir. Bu kent 1918'e kadar hükümet merkeziydi. Fakat Rus başkanlık makamını Moskova'da Kremlin'de bırakmıştı veya tersi: Putin başkanlık makamını St. Petersburg'a taşır, fakat hükümet Moskova'da kalır.

2. Batı'nın Rusya politikası ve bunun Rusya'daki gelişmeye tepkisi

ABD, diğer NATO devletleri ve Avrupa Birliği, Rusya'nın son on yıldaki gelişmesini yalnızca gözlemekle kalmayıp, aynı zamanda bu gelişmeyi etkilemeyi denedi ve "dönüşüm ülkesi" denen ülkelerin en büyüğüyle olan ilişkileri hakkında taslaklar hazırladılar. 1999 yılının sonuna kadar bunlar ilk planda, sonradan bu devletlerin Rusya'yla yaptığı iki yanlı sözleşmelerde bastırılan, tek tek devletlerin politik programları ve pozisyonlarıydı. Yalnızca istisnai durumlarda AB veya NATO gibi uluslararası organizasyonlarla Rusya arasında sözleşmeler veya anlaşmalar yapıldı.

Buna rağmen, gözlemlerime göre Rusya'ya karşı Batı'nın ortak pozisyonu gibi bir şey oluştu. Bu, prensipte iki türlü gerçekleşti: Rusya'nın, bir yandan Batı modeline göre pazar ekonomisine ve Batı'ya dönüşü, diğer yandan süper güç olarak izole edilmesi ve zayıflaması.

Birinci hedef için, gelişme ve araştırma programları yapıldı ve Batı'nın tahminen 30.000 danışmanının, ABD'den Rusya'ya gönderilmesi sağlandı. Bunlar, her şeyden önce devlet kurumlarında ve bölgelerdeki tek tek projelerde etkili oldular. Burada örnek olarak Amerikalı profesör Jeffrey Sachs verilebilir. Bu danışmanlar "gerçek kapitalizm"in Amerikan modelini kullandılar ve Yeltsin'in emrindeki Rus yönetiminin, kendileri sayesinde birçok bakımdan ABD'ye yönelmesine katkıda bulundular.[241] Bu amacı, aynı Rus Federasyonu'nun SSCB'nin dış borçlarını üstlenmesi örneğinde olduğu gibi, IMF'nin ekonomide serbest liberalizmin koşullarına bağlı olan kredileri de destekledi.

Kuşkusuz teşvik programları, örneğin AB'nin TACIS Programları[242] çoğu durumda olumlu sonuçlar verdi. Fakat bu, Batı'dan etkilenmenin önemli bir sonucu olumsuz oldu: Ülke endüstrisi batılı ithalatın rekabet baskısına direnemedi, satışlar azaldı ve işletmeler kapandı. ABD doları ülkenin ikinci para birimi oldu. Borçlanma arttı.[243] Sonunda 1998 yılının ruble düşüşü yaşandı. Ondan sonra Jeffrey Sachs gibi batılı danışmanlar, hata yaptıklarını ve belki de Rusya'yı yeteri kadar iyi tanımadıklarını söylediler. George Soros da en yeni kitabı *Who Lost Russia*?'da, batılı pazar oluşturucuların Rusya'daki ekonomik krizden suçlu oldukları sonucuna varıyor. IMF ve Dünya Bankası Rusya'nın desteklenmesi için uygun değilmiş.[244] Bilakis böyle anlayışların tersine, IMF diğer kredilerin verilmesini, Ruble krizine yol açan aynı "reform hareketinin" sürdürülmesine bağladı. O zaman hemen, Rusya'nın her şeyden önce kendi kendine yardım etmesi gerektiği söylendi. Fakat aynı konuşmada Rusya'ya neyi yapıp, neyi yapmaması gerektiği dikte edildi. Gerçi ABD dışişleri

bakanı Albright, *Rossija gaseta*'nın bir yazısında şöyle açıklıyordu: "Biz, Rus demokrasisinin başarıya ulaşmasını istiyoruz," fakat sonra, ABD'nin etkilemiş olabileceği, Rus Medeni Kanunu gibi kanun taslaklarına işaret etti.[245] Oysa, özellikle Rus Federasyonu'nun çoktan yürürlüğe girmiş olan yeni medeni kanunu, Amerikan modeline göre düzenlenmemiş, aksine, içerik bakımından bilinçli olarak kıta Avrupa'sı hukukuna giren, bağımsız bir kanun olmuştu.[246]

Böyle yardımların esas noksanı, kibirli bir anlayışla yapılmış olmalarıdır. Burada süper güç Rusya'ya, kendi gerçekliğine uymayan, fakat insanların bilincinde serbest kapitalizmin tüm olumsuz yanlarıyla yenilgiye uğrayan bir model dikte ettirildi. Bizzat AB'nin bazı TACIS programları sanki bir işgal gücünün ıslah programları gibi hazırlanmıştı. Sanki bir tek ordusu eksikti. Bundan dolayı, rublenin düşüşünden sonra her şeyden önce toplumun çeşitli tabakalarındaki antiamerikan, Batı karşıtı, havanın yayılması ve başka modellerin aranması ve bunların beklenmesinin artması gecikemezdi. Her şeyden önce, "sosyal pazar ekonomisi" düşüncesi ve bununla "Alman modeli"ne kesin, illüzyonlardan kurtulmamış bir yöneliş, yeni taraftarlar kazanılmasına yol açtı.

Her şey bir yana, böyle umutlar, Almanya'nın Kohl'un yönetimi altında bir süre Rusya'nın avukatlığını üstlenmesi ve enerjik olarak G-7 zirvelerinin politik görüşmelerine Rusya'nın katılımını istemesiyle ve AB'de 1997 AB-Rusya dostluk ve işbirliği anlaşmasının tamamlanmasının aktif olarak hızlandırılmasıyla teşvik edildi.[247]

Batılı ülkeler ve Rusya arasındaki ekonomik ilişkiler genelde geriledi ve yeniden eski yapısına kavuştu: Rusya yeraltı kaynaklarını ihraç ediyor ve endüstri ürünleri ithal ediyor.

Rus endüstrisi gelişmedi.

Rusya için daha sakıncalı olan ise, süper güç olarak Rusya'nın yalnızlaştırılıp, izolasyonu ve zayıflatılmasının Batı tarafından izlenen rotasıdır. "Rusya'nın uluslararası arenada dünya devi pozisyonunu yitirişi"[248] kanımca kuşkusuz Batı'nın Rusya politikasının bir başarısıdır. AB'nin doğuya doğru genişlemesiyle Rusya geleneksel ticaret ortağını yitirdi. NATO'nun doğuya doğru genişlemesiyle, Rusya bu alandaki nüfuz ve çıkar ortamından uzaklaştırıldı. Sonunda Yugoslavya'ya karşı yapılan NATO hareketiyle Rusya iyice küçük düşürülmüş ve zayıflığı iyice pekiştirilmiş oldu. ABD'nin, Rusya'nın Kafkaslar'daki ve Orta Asya'daki nüfuz bölgesinden çıkartılması politikasının aynısını uyguladığı hesaba katılırsa, o zaman, Rusya'daki eleştirel gözlemcilerin, ülkelerinin ulusal güvenliklerinin esaslarının zarar gördüğünü düşünmeleri anlaşılabilir bir şey olur.[249]

Batı'nın Rusya politikası anlayışı için esas neden "ABD'nin 'soğuk savaş'taki zafer efsanesinden" kaynaklanıyor.[250] Bu şöyle de formüle edilebilir: "Soğuk savaş" SSCB'nin, Varşova Paktı'nın ve Comecon'un (Çev.: Karşılıklı İktisadi Yardım Konseyi) yıkılışıyla bitmiş kabul edilmeyip "başka araçlarla" sürdürülmeye devam edildi.

Rusya son on yılda radikal bir değişim yaşadıysa da, Batı'nın Rusya politikasında bu ülke daha hâlâ istikrarsız olarak görülmektedir. Sovyet karşıtlığı insanları körleştirerek, ilkel bir Anti-Rusçuluğa kaymayı cesaretlendirmektedir. Bu tür Rusya politikasının bir yandan, Rusya'nın bugün ekonomi-politik, askeri, politik olarak daha zayıf olmasından sorumlu olabilmesi, fakat aynı zamanda da, bu ülkenin her açıdan kendi çıkarları, güçleri ve çözümlerine dönmesine katkıda bulun-

ması tarihin bir cilvesidir.

Almanya kendi tarzında bu Rusya politikasına karışmıştır; Schröder/Fischer yönetiminde, belki daha da fazla Kohl/Kinkel yönetiminde.

Tekrar birleşmeyle birlikte, Almanya her şeyden önce "iki artı bir antlaşması"[251] Rusya[252] ile "iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği antlaşması" yapmıştır. Almanya, her iki antlaşmada da, kendi anayasası ve Birleşmiş Milletler Şartı gereğince, anayasaya aykırı ve cezayı gerektiren bir savaş saldırısı hazırlığı ve uygulaması gerçekleşmedikçe, silahlarından hiçbirini ateşlemeyeceğini garanti etmektedir.[253] Aynı zamanda Almanya, bütün Almanya'nın NATO'ya dahil olmasından sonra, eski Demokratik Alman Cumhuriyeti bölgesinde hiçbir yabancı askeri birliğin ve hiçbir yabancı NATO birliğinin üslendirilmeyeceğini onayladı.[254] Özellikle "iki artı dört antlaşması"na eklenen protokol notuyla[255] mutabakat halindeki bu karara göre, aslında antlaşmanın esasına göre, orada üslenmemesi gereken birlikler bir süreliğine bu bölgede konuşlandırılabilecektir ve bu da yalnızca her iki antlaşma tarafının (yani Rusya'nın da) güvenlik yararlarının dikkate alınması durumunda gerçekleşebilecektir. Bu karar, NATO'nun doğuya doğru genişlemesinin, diğer anlaşma taraflarının düşüncesine göre de, büyük ölçüde Rusya'nın menfaatlerine dokunduğunun önemli bir işaretidir. Gerçi anlaşmada, NATO'nun doğuya yayılmasını dışlayan böyle doğrudan bir kararı yoktur, fakat her yönden, bu hareket anlaşmaların ruhuna ters düşmektedir.[256]

Almanya'nın Yugoslavya'ya karşı NATO'yla birlikte askeri harekete katılmasının, antlaşmanın şartlarını yaraladığı inkâr edilemez. Bu, benim düşünceme göre, yeniden birleşen

Almanya'nın hukuki açıdan "günahıydı".

"Dostluk antlaşması" da uzun sürede, her iki tarafın bu antlaşmadan beklediklerini getirmedi. Rusya-Almanlarının, kendilerine söz verildiği gibi tekrar devlet olmaları sağlanamadı. Bu arada oluşturulan "Rusya-Almanlarının Federal Ulusal-Kültürel Özerkliği"[257] -doğru yönde selamlanacak bir adım-, bugüne kadar Almanya tarafından, Rusya'daki Alman halk grubunun güçlendirilmesi için mümkün olan biçimde kullanılmamıştır.

Alman-Rus ilişkilerinin geliştirilmesi için özel girişimi her şeyden önce Alman girişimciler geliştirdiler. Mart 1995'te Moskova'da "Rusya'da Alman Ekonomisi Birliği"ni kurdular. Halen bu birliğe 800 Alman firması kayıtlıdır.

Daha hâlâ Rusya'nın Almanya'daki devlet mülkü hakkında bir uzlaşma sağlanmış değildir. Çünkü Dışişleri Bakanlığı, söz edilen tapu sicillerine mülk sahibi olarak SSCB yerine Rusya'yı kaydetmekten çekinmektedir.

SSCB'den devralınan dış borçların Rusya'nın bütçesine büyük bir yük getirmesine ve Londra Kulübü[258] ve Paris Kulübü modeline göre borçların indiriminin mümkün görünmesine karşın, her şeyden önce Almanya böyle bir çözüme karşı direnmektedir.[259]

Böylece Batı'nın Rusya politikasının sonucu beni düşündürüyor. Rusya'yı küçük ve zayıf tutmak, gerçekten Batı'nın lehine midir? Doğrusu bu politika, Rusya'yı, onun halkını ve politikayla ilgili seçkin kişilerini, kendi yollarını, gerektiğinde Batı'nın yardımı olmadan, Batı'ya bağımlı olmayan, tersine, ona yalnızca rakip olarak değil -bu uzun sürebilir, fakat normal bir şeydir-, askeri açıdan da ciddiye alınacak biçimde karşısına dikilen bir Avrasya süper gücü olma yolunda güç-

lendirirse, böyle bir politika gerçekten mantıklı olabilir mi? Ya da kimsenin Rusya'yı sürekli aşağıda tutamayacağını tam zamanında kavramak daha akılıca olmaz mı? Rusya, Avrupa için ve özellikle Almanya için evrenselleşmiş bir dünyada geleceğin ve düşünsel-kültürel değişimin pazarı değil midir?

3. Rakip ve süper güç olarak Rusya ile Batı'nın gelecekteki ilişkileri

Rusya'nın dünya ekonomisinde, dünya politikasında ve güvenlikte rakip ve dost olarak gelişmesinin uygun bir analizi, Batı'nın bu büyük ülkeyle ilişkileri için çok önemlidir. Böyle bir analiz, ki burada sunulan araştırma onun için yalnızca küçük bir yapı taşı olabilir, kuşkusuz -her bilimsel çalışma gibi- önyargılardan, klişelerden ve önceden edinilmiş fikir ve izlenimlerden arınmış olarak bu ülkenin gerçeklerine yönelmeyi şart koşar. Açıkça itiraf etmeliyim ki, bu bakımdan -kendi deneyimlerime dayanarak- çok kuşkuluyum.

Batı daha hiçbir zaman Doğu Avrupa'da ve özellikle Rusya'da uygun bir gelişme analizi yapmamıştır, kaldı ki buna dayanan bir Rusya politikası geliştirsin. O kendisi için sürpriz görünen olaylara yalnızca sürekli tepki göstermiştir. Örneğin, olayları daha derinden analiz eden ve bundan dolayı da Batı'nın neyle karşılaşacağını[260] öngörmüş olan az sayıda bilim adamının olmasına karşın, Almanya'nın yeniden birleşmesinin tamamen sürpriz olması ve Batı'yı hazırlıksız yakalaması, bugün hâlâ standart tezine dahildir.

Bugün de Rusya'nın yeniden gelişmesi karşısında Batı'dan gelen tepkiler, olayları yüzeysel yargılama, bütünün gerçekliği için anlık- görüntüler alma ve uygun olan dar görüş-

le, uygun olan en kısa sürede tepki gösterme eğilimi gösteriyorlar.

Gerçi, Rusya'nın kendi cumhuriyeti Çeçenistan'daki askeri hareketi anlayışla karşılandı NATO Genel Sekreteri Robertson: "Sonunda biz, niçin Rusya'nın Çeçenistan'da harekete geçtiğini"[261] ve "Rusların Çeçenistan'daki ölçüsüz kaba kuvvet kullanmaları"nm yargılandığını ve "politik bir çözüm" gerektirdiğini[262] anlayabiliriz. Fakat Rus devleti ve federal yapı içerisindeki Rus olmayan etnik grup ve ulusların varlığının derinde yatan sorununun bir analizi yalnızca birkaç Doğu Avrupa araştırmacısının kitabında bulunuyor. Politik taslakların temeli bunlar olamaz. Rusya'ya karşı kendi davranış ve tutumunun ve onun tepkisinin eleştirel bir değerlendirmesi yapılması dışında. Burada açıkça görülmektedir ki, Batı'nın kendisi devletler genel hukukunun bilinen normlarına uymadığı ve -Kosova olayında olduğu gibi- NATO evrensel devletlerarası hukukun toprağına geri döndüğü sürece, bana göre, Rusya'da, örneğin Çeçenler gibi ulusların kendi geleceklerini tayinde hiçbir şansları olmayacaktır.

Rus politikacıların, "galip"[263] rolünü oynamaması için Batı'dan istekleri veya ona serzenişleri, abartılı bulunabilir. Fakat Batılı politikacıların belirttikleri çoğu düşüncelerinde, Rusya'ya nesne olarak davranıldığı, fakat bağımsız özne ve bağımsız hareket eden özne olarak davranılmadığı netlik kazanıyor. Eğer AB Rusya'yla imzalanan tüm prensip belgelerinde demokratik hukuk devleti normlarının yazılmasında dayatıyorsa[264], o zaman bana göre bu, Rusya'nın 1993 yılından beri geçerli olan anayasa ve hukuk düzeninin kibirlilikle görmezden gelinmesinden başka bir şey değildir. Bir de bu, sözümona hukuk güvenliğinin eksik olduğu gibi gerçekle bağ-

daşmayan iddialarla desteklenmek istenmektedir.[265] Maalesef böyle kibirli kendini üstün görme davranışları bazen ciddi bilim adamlarında da görülüyor.[266]

Avrupa Birliği'nin 4 Haziran 1999 tarihli Rusya için ortak stratejisi[267] de Batı'nın yanlış yönlendirmesinden hiçbir sonuç çıkarmamakta, tepkisiz kalmakta ve bu sırada yeniden, Rusya'da demokrasi, hukuk devleti ve devlet kurumlarının nasıl gelişeceğini Rusya'ya dikte etmekte diretmektedir. Rusya'nın kendisinin ne istediğiyle de ilgilenilmiyor ve Rusya'nın hedeflerini gerçekleştirmesinde AB'nin gerekli desteği vereceği de açıklanmıyor. AB'nin bu stratejisinin planında Fischer, Rusya'nın AB ile yalnızca ekonomik işbirliği istediğinden, fakat politik açıdan birlikte çalışmak istemediğinden yakınmaktadır.[268] Bu yakınma sadece, Rusya'nın yalnız nesne olarak görüldüğü, fakat kendi ilgi ve istekleriyle bir dost olarak görülmediğinin yinelenmiş bir itirafından başka bir şey değildir.

Eğer Batılı politikacılar, Rus birliklerinin Çeçenistan'da şiddetli çatışmalara girdikleri bir zamanda, çatışmaların "acilen durdurulması"nı istediyseler, bunu gerçekten safça buluyorum. Rusya'nın maksadına ve durumun daha iyi bilinmesine karşın böyle isteklerde bulunulabildiği için, bu Çeçen tarafının iyiliği için taraf tutma olarak tanımlanabilir, fakat bunun insan haklarının savunulmasıyla hiçbir ilgisi yoktur.

Bana öyle geliyor ki, böyle yakışıksız ve tamamen eksik analizlerin ve bunlara dayanan bir politikanın esas nedeni, bazı analizcilerin ve politikacıların, kendilerini Rusya'nın yerine koyamama ve içinde bulunduğu koşulları görememe yeteneksizliklerinde yatmaktadır. Bazıları, Rus şairi F. Tyut-

çev'in sözünü (kısaltılarak alıntılanmış) işaret ederek özür dilemektedirler: "Rusya anlaşılamaz, Rusya'ya yalnızca inanılabilir."[269] Tyutçev'in metninin tamamı şöyle:

"Rusya mantıkla anlaşılamaz,
genel ölçülerle ölçülemez:
Onun özel bir karakteri vardır,
Rusya'ya yalnızca inanılabilir."

Bana Rusya'nın anlaşılması için tezi ters çevirip, şöyle hareket etmek daha doğru geliyor: "Rusya'yı anlamak için ona inanmak gerekir."

Gerçeği öğrenmek için ciddi olarak çaba harcayan, ikna edici sonuçlara da ulaşır.

Rusya'nın organize suçlarıyla, kötü imajı Batılı girişimcilerin yatırım isteklerini yıllardır köreltiyor. "Rusya'da Alman Ekonomisi Birliği" ve Münih Sinüs-Enstitüsü'nün yardımıyla Friedrich-Ebert-Vakfı, bu yatırım korkusunu araştırdıklarında, ilginç bir sonuç elde ettiler. Bu sonuç bazı Alman medyasında duyulan, görülen veya okunanlardan şaşılacak derecede farklıydı: Moskova'da yaşayan tüm Almanların yüzde 35'i severek Moskova'da yaşamaktadırlar; bazılarının polisiye olayları yaşamış olmasına karşın, çoğu Almanlar Rusya'da kendilerini güvenlikte hissediyorlar.[270]

Putin'in seçim zaferi ve bununla başlatılmış olan Rusya'nın güçlü bir devlet olmak için ve dış politikada Avrasya anlayışını oluşturmak için gelişmesi kuşkusuz Batı'nın Rusya ile ilişkilerinin esasında yeni bir değerlendirmeyi zorunlu kıldı. Bu sırada mevcut anlaşma esaslarından iki yanlı ve çok yanlı düzlemde aynı biçimde yararlanıldı, hatta gerektiğinde, geliştirilmeye devam edildi veya tamamlandı, muhtemelen de

tamamen yeniden hazırlandı.

Güvenlik politikası alanında bu zaten gereklidir. Bir yandan bu arada Start-II- Antlaşması Rusya tarafından onaylandı, fakat stratejik ve taktik atom silahlarının yeniden azaltılması hâlâ gündemde. Ve diğer taraftan Rusya'nın yeni güvenlik politikası ve ABD'nin planlanan füze savunması böyle yeni görüşmeleri zorunlu kılıyor.

NATO ve Avrupa için söz konusu olan, Avrupa'nın güvenlik sorunlarıdır. NATO'nun etkinliklerini NATO sözleşmesinin geçerli olduğu alanlardan dışarıya kaydırdığı ve her bakımdan UNO ve devletler genel hukuku toprağına geri dönmediği sürece, Rusya bu sorunları kesinlikle yok saymıştır.

Avrupa Birliği için, "Rusya ile ilişkilerin strateji planını"[271] gözden geçirmek ve her şeyden önce, onu AB'nin Helsinki Zirvesi'nde sunulan Rus taslağıyla bağdaştırmak[272] söz konusu olacaktır.

AB'nin Rusya'yla ilişkilerinin esas sorunu teşvik programları alanında ekonomik değişimin[273] desteklenmesi için karar vermek olabilir. Çünkü burada çok yönlü, esaslı bir yeniden yönlenme gereklidir. Bir kez bu teşvik programları Rus devlet geliştirme programlarından ekonomi için çıkmalıdır ve AB'nin pazar ekonomisi ve ekonomi anlayışının model tasarılarından değil. Gerçi, sıkı bir işbirliği için hukuki ve kurumsal bir temel oluşturan "AB-Rusya Dostluk ve İşbirliği Antlaşması", değiştirilmemeli, fakat bu anlamda yorumlanmalıdır. İkinci olarak projelerin ve personelin seçiminde uygulama kararı Rus tarafının yetkisinde olmalıdır. AB'nin şu anki uygulaması daha çok şu paroladan yola çıkmaktadır: "Parayı veren düdüğü çalar." Fakat bu böyle bir teşvik hedefiyle, eko-

nomik değişimle ve Rusya'nın süper güç konumuyla sürekli olarak bağdaşamaz. O zaman, örneğin, düzenli olarak AB ülkelerinden danışmanlık firmaları kamuya açık ihale yapmak amacıyla görevlendirilirler. Bu firmalar öncelikli olarak genelde bu amaç için yetiştirilmiştir ve yeterlilikleri, daha önce AB'nin projelerinde, örneğin Afrika'da yaptıkları çalışmalarla kanıtlanmış olan kalifiye uzmanlarla çalışıyorlar. Böyle ihaleler için gelen konsültasyon firmaları için genelde en önemli olan şey, projenin ihalesinde kuralda istenen miktarın yüzde 10'unu almalarıdır. Bunlar iki veya beş milyon ECU'luk teşvik projeleridir, hiç de düşük miktarlar değil.

Burada, AB ülkelerinden gelen böyle danışmanlık firmalarından tamamen vazgeçmek ve onların yerine Rusya tarafından görevlendirilen kendi kurumlarına -resmi makamlar, bilimsel kurumlar, firmalar- böyle projelerin tasarım ve personel oluşturulmasını bırakmak daha mantıklı olur. Böylece, böyle bir teşviğin sonradan çıkan psikolojik baskısı ortadan kalkmış olur. Bu baskı, böyle projelere katılmış olan AB ülkeleri personeline, yerli personelden daha fazla ödeme yapıldığında ve faturada yabancıların yerlilerden oldukça fazla masrafları olduğu görülünce ortaya çıkmaktadır.

Ruslar hassas insanlardır. Birinin ülkelerine yardım mı edeceğini, yoksa bir şey kazanma amacında mı olduğunu hemen fark ederler. Birinin ülkelerini sevip sevmediklerinin ya da yalandan sempatik görünmeye mi çalıştıklarının hemen ayrımına varırlar.

Bir kez Moskova'da genç bir sanat tarihçisiyle Puşkin-Müzesi'ni gezmek için sözleşmiştim. Hava güzel olduğu için ve evimin yakınında troleybüs merkeze hareket ettiği için,

metro veya taksiyle değil de onunla gitmek istedik. Fakat uzun süre beklememiz gerekti ve refakatçim şöyle söyledi: "Biz Rusların kahrolası dakik olmama huyumuz." Fakat ben karşılık verdim: "Bu Almanya'da da oluyor. Burada şimdi sonunda bir bekleme yerinin olması beni sevindiriyor." Gerçekte yıllarca durakta açıkta otobüs beklenirdi, yağmurda, karda veya açık havada olması fark etmez. Fakat şimdi, kötü havadan koruyan metal ve plastik camdan yapılmış bir durak vardı. Bayan refakatçim güldü: "Bizde bir şey değişirse, bu senin gözünden kaçmıyor. Bu yabancılarda nadir görülüyor." Ben kendim, söylediklerimle hangi reaksiyonu hedeflediğimin hiç ayrımında değildim.

Eğer her zaman Batı'nın Rusya'yla ilişkilerinden söz açıldığı zaman, burada Almanya'ya yöneten bir rol düştüğü söylenir. Bazıları o zaman bu tez için birçok bahane bulurlar: Almanya savaştan sonra iki kez ekonomisini yeniden yapılandırıp, geliştirmek zorunda kaldı; Almanya birleşince, plan ekonomisindeki bir ekonomiyi geliştirmek zorunda kaldı, vs., vs. Diğerleri buna karşı gelerek, böyle "özel Alman rollerinin" yalnızca yeni bir "Rapallo" (Çev.: Rapollo Antlaşması. İtalya'nın Rapollo kentinde, 16 Nisan 1922'de Almanya ve Sovyet Rusya arasında imzalanan antlaşma. Bu antlaşmayla iki ülke arasındaki iktisadi ilişkilerin önkoşulsuz geliştirilmesi öngörülüyordu. Almanya bu antlaşmayla, Versailles'de yasaklanan silahları Sovyet topraklarında üretme olanağı buldu.) ile sonuçlanacağını, Almanya'yı Batı'dan ayıracağını söylüyorlar.

Burada bana da, Alman-Rus ilişkisi için Rusya'nın istikrara geçişiyle son on yılda oluşan koşullarla ve Rus ekonomisinin yüksek teknolojiye geçme planıyla, çok yeni esasların ol-

duğu görünüyor.

Daha şimdiden Almanya Rusya'da daha önce değinilen "Rusya'da Alman Ekonomisi Birliği", Alman Akademisyen Değiştirme Kurumu (DAAD) ve bir dizi çeşitli vakıfla iyi koşullar yaratmıştır. Bu kurumlar ekonomik ilişkiler, bilim ve kültür değişimi ve özellikle yetişen genç yeni Rus nesli için çok yararlı oldu ve hâlâ olmakta. Ayrıca Almanya Rus-Almanlarla Rusya'da kendi halk grubuna da sahiptir. Bu grup Almanya ve Rusya tarafından ortak olarak teşvik edilmektedir.

Halihazırda var olan güçler birleştirilir ve onlar, Rusya'nın gelişimine etkili bir katkı sağlayacak biçimde hazırlanırlarsa, o zaman Almanya Rusya ile ilişkilerinde özel bir rol üstlenmeyecek, fakat dikkate değer bir yer edinecektir. Almanya'nın bu işlevi elbette büyük ölçüde güçlendirilebilir. Tabii Almanya, Rusya'nın, SSCB'nin eski borçlarından kurtulmasında Paris kulübünde öne çıkan bir rol üstlenirse ve Rus Federasyonu'nu sonunda Almanya'daki devlet mülklerinin tek mal sahibi olarak kabul ederse.

Avrupa ülkesi olarak Almanya'nın Rusya'da zihin yoğunluğu isteyen bir üretimle ve dış ticarete bağımlı bir ekonomiyle, yüksek teknolojinin gelişmesine en yüksek ölçüde katkıda bulunma ve bu pazarın diğer iyileştirme işlemlerinde istekli olması gerektiği açıktır. Tamamen bu anlamda Rus Nobel ödülü sahibi ve yazar Aleksadr Solyenitsin'in kısaca açıkladıklarına yalnızca hak verilebilir:

"Binlerce değilse de, yüzlerce Alman, Çar'ın imparatorluğunda Rus devletinin çok etkin ve sadık hizmetkârları olarak kendilerini gösterdiler. Almanya'nın bu, bizi Batı dünyasıyla birleştirme rolünü yeniden yerine getireceğini umuyo-

rum."[274]

Ruslar yalnızca hassas olmakla kalmayıp, yapılanları da kolay kolay unutmazlar ve tabii olumlu anlamda. Rusya'ya kim güç ve karmaşık durumda olduğu zaman yardım ederse o Rusya'da her zaman anılarda iyi biri olarak kalacaktır.

DİPNOTLAR

1 Başkan'ın bildirisi, 31 Aralık 1999 - 004 (Ruşça)
2 SAPiPRF No. 39 Poz. 3597.
3 Rus Federasyonu'nun Yüksek Sovyeti'nin son yayınlarından biri "Nascha Rossija" No.1/1993
4 Rus Federasyonu'nun 12 Aralık 1993 tarihli anayasası; Almanca metin "D. Frenzke"de, 1978 ve 1993 Rus anayasaları, Berlin 1995, s. 296.
5 Bkz. *Der Spiegel* 10 Ocak 2000, s. 119.
6 *Neue Zürcher Zeitung,* 7 Ocak 2000, Amerikan başkanlık adayı Bradley'e dayanarak.
7 Bkz. *Welt am Sonntag,* 9 Ocak 2000.
8 Bkz. *Welt am Sonntag,* 2 Ocak 2000.
9 Bkz. *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 4 Ocak 2000.
10 Bkz. *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 22 Ocak 2000. s. 15
11 Bkz. Aynı.
12 Bkz. *Der Spiegel* No.2 ve 3/2000 ve *die Welt am Sonntag,* 9 Ocak 2000
13 Bkz. *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 22 Ocak 2000.*
14 Bkz. *Wolfgang Seiffert,* Dünya devrimine veda - Stali-

nizm'in sonu ve Avrupa'nın Geleceği (Abschied von der Weltrevolution - Das Ende des Stalinismus und die Zukunft Europas, Erlangen)- Bonn- Viyana (bundan böyle Seiffert I olarak geçecek), s. 81.

15 Aynı, s. 53-56.

16 Bkz. S. M. Şahray vb., *Rus Federasyonu Anayasası*, Moskova 1995 (Rusça), s. 123.

17 Aynı.

18 Bkz. V. M. Savicky, *Doğu'da ve Batı'da Hukuk*, Recht in Ost und West, 5/1993, s. 129. izleyen sayfalar.

19 Bkz. Gerhard Simon, (Başkanlık İktidarı - Rusya'nın Demokrasi'ye Giden Yolu), Präsidialherrschaft - der russische Weg zur Demokratie, *Der Tagesspiegel*, 15 Aralık 1993, s. 6

20 Bkz. Eberhard Schneider, 1993 Rus Parlamento Seçimleri ve yeni Anayasa - (Die russischen Parlamentswahlen 1993 und die neue Verfassung)- BiOst'un haberi, No. 15/1994.

21 Bkz. W. A Tumanow, Rus Anayasası'nda Hukuk Devleti Prensibi (Das Rechtsstaatsprinzip in der Rußländischen Verfassung), Frohwein/ Maranhu (Yayıncı.), Orta ve Doğu Avrupa'da Anayasa Yargısının Temel Sorunları, Berlin 1998, s. 77 iz. s.

22 Bkz. Wolfgang Seiffert, *Genel Hukuki Koşullar* (Rechtliche Rahmenbedingungen),Welge/Holtbrügge (Yyne.), *Ekonomi Ortağı Rusya* (Wirtschaftspartner Rußland, Wiesbaden 1996 (b.b Seiffert II) s. 63 iz. s.
"Hukuk çevresi"nin tanımı: Hukuk çevresi öğretisi hukuk karşılaştırması teorisinde geliştirildi ve bundan, stilleri, tarihi gelişmeleri, belli hukuk kurumları, hukuk kay-

nakları türü ve yorum yöntemleriyle farklı olan, oldukça az sayıdaki büyük hukuk düzeni grupları anlaşılıyor. Bkz. *Dünyanın Hukuk Kaynakları* (Die Rechtskreise der Welt), Zweigert /Kötz, Hukuk Karşılaştırmasına Giriş, (Einführung in die Rechtsvergleichung), Tübingen 1971, s. 67 iz.s.

23 Aynı, s. 65.

24 Aynı.

25 Bkz. Seiffert II, s. 65.

26 Bkz. Bu Seçimlerin Sonuçları (Das Ergebnis dieser Wahlen), *Neue Zürche Zeiitung,* 19 Ocak. 2000, s. 2

27 26 Mart 2000'de; bkz. *Iswestija,* 06 Nisan 2000, s. 3 (Rusça)

28 Bkz. örneğin B. Sombart, Modern Kapitalizm (beispielsweise B. Sombart, Der moderne Kapitalismus), 1924.

29 Doğu Avrupa'da Mülkiyet (Eigentum in Osteuropa), 3 Temmuz 1991, (Kısmen Alm. basım), Berlin 1996

30 Bkz. Rus Federasyonu'nda Ekonomi Politikası ve Özelleşmeyle İlgili Yeni Gelişmeler (Neue Entwicklungen betreffend Wirtschaftspolitik und Privatisierung in der Russischen Föderation), Werner Knüpfer, Roggemann, s. 85-97.

31 Bkz. Yeltsin Yönetiminde ve Gaydar Hükümetinde Rusya (Rußland unter Yeltsin und der Regierung Gaydar) Boris Meissner, Osteuropa 7/1993, s. 657.

32 -Zorunlu kolektiften kendi geleceğini tayin eden topluma mı? - Özelleşme yolunda çıkan bilanço - (Vom Zwangskolllektiv zur Selbstbestimmungsgesellschaft - Eine Bilanz zur Privatisierung), Stuttgart, 1997.

33 Bkz. *Der Spiegel,* 10 Kasım 1997, s. 372 iz. s.; *die Welt,*

16 Mart 1999, s. 3; *Frankfurter Rundschau*, 5 Şubat 1999, s. 3.

34 Bkz. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24 Ocak 2000, s. 6

35 Bkz. Ehlers

36 Bkz. *Alman Hukukunun Düşünce Tarihiyle İlgili Esasları* (Die geistesgeschichtlichen Grundlagen des Deutschen Rechts), Hans Hattenhauer, Heidelberg 1996, s. 239.

37 (Emanetçi), Treuhändler, Michael Jürgs, Münih/Leipzig 1997.

38 Bkz. Wolfgang Seiffert, *SSCB'den BDT'ye* (Von der USSR zur GUS), *Pazar Ekonomisine Giriş Belirtisinde Doğu Avrupa'nın Ekonomik ve Toplumsal Hakkı* (Wirtschafts- und Gesellschaftsrecht Osteuropas im Zeichen des Übergangs zur Marktwirtscahft), Wolfgang Seiffert, Münih 1992 (bundan böyle Seiffert III), s. 113-134.

39 Helénè Carrére d'Eucausse, The End of Soviet Empire - The Triumph of the Nation, English Translation, New York 1993, s. 270.

40 Konuşma 1992'de Kazan'da yapıldı, yayımlanmadı, fakat yazarda bir orijinal nüsha var, başlığı (Federalizm: global ve Ruslara özgü boyutlar) globale und russische Dimensionen.

41 1992 Anayasasının 61. maddesine göre Tataristan'da bağımsız bir halklar hukuku özerk birimi, Rus Federasyonu'na bağlandı; Bkz. Aleksander Uşakov, Baskı Gören Halklar ve Rus Devletinin yeniden yapılanması (Verfolgte Völker und der Neuaufbau des russisschen Staates), Dieter Blumenwitz und Silke Spieler (Yyne.), (Rusya'nın Reformları Sınavda), Bonn 1997, s. 94.

42 Bkz. *Rossiya Çeçnja* 1990-1997, Moskova 1997 (Rusça), s. 7-10.
43 Bkz. Aleksander Uşakov, s. 93/94
44 Bkz. Vladimir A. Tumanow, Asimetrik bir federasyon mümkün mü? (Ist eine asimetrische Föderation möglich?), Johannes Ch.Traut (Yync.), Rusya'nın uluslararası karşılaştırmada anayasası ve federalizmi (Verfassung und Föderalismus Rußlands im internationalen Vergleich), Baden- Baden 1995, s. 310-312.
45 Bkz. *Rossiskaja gaseta*, 17 Şubat 1994 (Ruşça)
46 Aynı.
47 Aynı.
48 Fritjof Meyer, *(Düşüşteki Dünya Lideri - Sovyet Rusya'nın Çöküşü)* Weltmacht im Abstieg- Der Niedergang der Sowjetunion, Münih 1984.
49 Wolfgang Seiffert, Rusya ve diğer BDT devletlerinin uluslararası organizasyonlarındaki yeri (Die Stellung Rußland und der anderen GUS- Staaten in den internationalen Organisationen), Boris Meissner (Yync.), BDT devletlerinin dış politikası ve Almanya ve Avrupa'ya karşı tutumları (Die Außenpolitik der GUS- Staaaten und ihr Verhältnis zu Deutschland und Europa) Köln 1994, (b.b. Seiffert IV), s. 71-85.
50 Aynı.
51 Seiffert III, s. 129
52 BGBI. 1991 II, s. 702.
53 Wolfgang Seiffert, Almanya ve Rusya arasındaki antlaşma ilişkileri Boris Meissner/Alfred Eisfeld, 50 yıllık Sovyetler'in ve Rusya'nın Almanya politikası ve bunun karşılıklı ilişkilere etkisi, Berlin, (b.b. Seiffert V), s. 233-

237; bkz. Michail Gorbaçov, Almanya'nın birleşmesi nasıl oldu?, Moskova 1999 (Ruşça), s. 175-190.

54 Zbigniyev Brzesinkiy, (Tek Dünya Gücü) Die einzige Weltmacht, Münih 1999.

55 Halklar Hukukçusu Rüdiger Wolfrum önceden uyarıyor, 21 Ekim 1998, *Frankfurter Rundschau*, s. 7; bkz. Nico Krisch'in bu sorunla ilgili en yeni araştırması, Unilateral Enforcement of the Collective Will: Koosovo, Iraq and Security Concil. Max -Planck- Yearbook of United Nations Law 3, 59-103 (1999).

56 *Süddeutsche Zeitung*, 8 Ocak 2000, s. 6.

57 *Bkz. Anatoliy Sobçak*, Sırtta düzinelerce bıçak, Moskova 1999 (Rusça).

58 *Süddeutsche Zeitung*'da Berezovski'yle röportaj - Interview mit Beresowskij, 2/3 Ekim 1999, s. 10. Bu tezleri Berezovski daha önce Rus gazetesi *Nesawisiimaja'da* temsil etti.

59 "Yeltsin ailesi"ne kızları Tatyana Dyatçenko, Kremlin Mal Varlıkları İdaresi Müdürü Pavel Borodin, Başkanlık Dairesi'nden C, Valentin Yumaşev ve sanayici Berezovski dahil oluyor.
Yeltsin'in etrafındaki bu dar politik çevrede en önemli politik kararların alındığı söyleniyor.

60 Uluslararası satış rekoru kıran "Nomenklatura"da yazar Sovyetler Birliği'nin yönetici sınıfını eleştiriyor.

61 Michail S. Voslenki, Sterbliche Götter (Ölümlü Tanrılar), Erlangen/Bonn/Wien 1989.

62 Bkz. *Neue Zürcher Zeitung*'un ayrıntılı haberi, 21 Ağustos 1999, s. 7.

63 *Die Woche*, 7. Ocak 2000, s. 27.

64 Bkz. "Kısaltmalar ve Kavram Açıklamaları Bölümü"
65 *Neue Zürche Zeitung,* 19 Ocak 2000, s. 2.
66 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 6 Ocak 2000. s. 1
67 *Neue Zürcher Zeitung, 19.1.2000,* s. *2.*
68 Bkz. Berezovski'yle röportaj, *Der Spiegel* 5/2000, s. 174.
69 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 7 Şubat 2000, s. 2.
70 Merkezi Halk Komisyonu seçim sonuçlarında Putin'in %52,94 oy aldığını bildirdi, *Iswestija,* 6 Nisan 2000, s. 3 (Rusça).
71 Zbigniyev Brezesinki, Putin yeni bir Pinoşet veya Miloseviç mi olacak?, *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 6 Ocak 2000, s. 12
72 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 20 Ocak 2000, s. 2
73 Javlinski ile röportaj, *die Welt,* 28 Ocak 2000, s. 6
74 Mihail Stoyanov, Yeltsin'in vasiyeti, *Moskauer Deutsche Zeitung,* No.1, Ocak 2000, s. 2
75 Manfred Quiring, Putin Rus ruhunu kurtarıyor, *die Welt,12* Ocak 2000. s. 9
76 Bkz. *Nesawisimaja gaseta,* 5 Şubat 2000, s. 3 (Rusça).
77 Stoyanov, s. 1.
78 *Süddeutsche Zeitung,* 8 Ağustos 2000, s. 3.
79 Almanca doktora tezi.
80 Bkz. Vladimir V. Putin, Putin'le konuşmalar, Moskova (Rusça), (b.b. Putin II)
81 Onun tarafından 1986'da Leningrad'da "Uluslararası Ticari İlişkiler" hakkında bir çalışma yayınlandı.
82 Bkz. Putin I, s. 78.
83 Bkz. Manfred Hildermeier, (1917-1991 Sovyetler Birliği Tarihi) Geschichte der Sowjetunion 1917-1991, s. 965.
84 Bkz. *Der Spiegel* 2/2000, s. 111.

85 Bkz. Sächsische Zeitung, 8 Ocak 2000.
86 Elfie Siegl, (Putin veya Ekonomi Klanlarının Hâkimiyeti) Putin oder Die Macht der Wirtaschaftsclans, *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 22 Ocak 2000.
87 Bkz. Hildesheimer, s. 979.
88 Bkz. die Welt am Sonntag, 9 Ocak 2000, s. 9.
89 *Nowyje Iswestija,* 1 Ekim 1999, yeniden baskı, s. 1 ve 7.
90 Bkz. Sächsische Zeitung, 8 Ocak 2000.
91 Aynı.
92 Aynı.
93 *Der Spiegel* 2/2000, s. 111.
94 Sächsische Zeitung, 8 Ocak 2000.
95 Aynı.
96 Aynı.
97 Aynı.
98 Aynı.
99 Bkz. die Welt am Sonntag, 9 Ocak 2000.
100 *Der Spiegel* 2/2000, s. 113
101 Bkz. Hildesheimer, s. 979.
102 *Der Spiegel* 2/2000, s. 118
103 Vozlenskiy, s. 370.
104 Aynı.
105 *Der Spiegel* 2/2000, s. 111
106 Seiffert I, s. 26-29.
107 Aynı.
108 *Der Spiegel* 2/2000, s. 112
109 Bkz. dtv-Sözlüğü, (dtv- Lexikon), Münih 1999, C. 9, s. 84.
110 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 20 Ocak 2000, s. 2
111 Bkz. Putin I, s. 92-94.

112 Bkz. Sobçak, s. 58.
113 *Der Spiegel* 5/2000, s. 112
114 *Der Spiegel*2/2000, s. 112
115 Bkz. s. 17/18
116 Bkz. Putin I, s. 119.
117 Bkz. dtv-Sözlüğü, (dtv- Lexikon), Münih 1990, C.19, s. 23. Ukas: Çar'ın emirnamesi, buyrultusu. SSCB'de, emirnameler (Ukas) SSCB Yüksek Sovyet'i, Birlik Cumhuriyetlerinin ve Otonom Cumhuriyetlerin başkanları tarafından verilirdi.
118 Vozlenskiy, s. 371
119 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 20 Ocak 2000. s. 2
120 Bkz.Klaus-Helge Donath, Der kalte Spion kommt (Soğuk casus geliyor.), *Tageszeitung,* 3 Ocak 2000, s. 2.
121 Bkz. *Iswestija,* 3 Şubat 2000, s. 1
122 Boris Yeltsin, Bir huzursuzun notları (Aufzeichnungen eines Unbequemen), Münih 1990.
123 V.V. Putin, Bin yıl dönümünde Rusya (Rußland an der Jahrtausendwende), İnternet sayfası, Aralık 1999 (b.b. Putin II).
124 Bkz. Aynı.
125 Bkz. Aynı.
126 Bkz. Aynı.
127 Aynı.
128 *Der Spiegel* 2/2000, s. 112
129 Flora Lewis, *Herald Tribune,* 5 Ocak 2000: "Putin... A new Type of Russian..."
130 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 6 Ocak 2000. s. 3
131 Bkz. Putin II
132 Bkz. 49/50

133 Bu aşağı yukarı Almanca doçent Dr.'a uyuyor.
134 Bkz. Sobçak, s. 15.
135 Bkz. Aynı. s. 79.
136 Bkz. Putin I, s. 177.
137 Bkz. Bölüm IV. 4.
138 Bkz. Sobçak, s. 223.
139 Bkz. Aynı. s. 178.
140 Bkz. Aynı. s. 219.
141 SSCB'nin resmi gazetesi 19/1990, Poz. 329.
142 SSCB'nin resmi gazetesi 8/1990, Poz. 22.
143 Bkz. Çeçen-İnguş Cumhuriyeti'nin devlet Egemenliği hakkındaki deklarasyonu, 27 Kasım 1990, Metin: *Rossija i Tschetschnja* 1990-1997, Moskova 1997, s. 7-10 (Rusça).
144 SSCB'nin resmi gazetesi 24/1992, Poz. 329. 26 Nisan 1991.
145 Konstantin Gamzahurdiya, Çeçenistan'daki ayaklanmanın tarihi-kültürel kökleri, *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Şubat 2000, s. 6
146 Bu bölgedeki gelişme için: Uwe Halbach, BDT'nin güneyinde ulus ve devlet oluşumunda sorunlar, Dieter Blumenwitz ve Silke Spieler (Yync.), Rusya'nın Reformu sınavda, Bonn 1997, s. 39-53 ve Alexander Uschakow, Verfolgte Völker und der Neuaufbau des russisschen Staates (Baskı Gören Halklar ve Rus Devletinin yeniden yapılanması), s. 55-104 Uwe Halbach, Rusya'nın Çeçenistan'la Çatışmaları, BIOST Nr. 61/1994
147 Aynı.
148 Aynı.
149 Aynı.

150 Bkz. Çeçen-İnguş Cumhuriyeti'nin devlet egemenliği hakkındaki deklarasyonu, 27 Kasım 1999, Metin: *Rossija i Tschetschnja* 1990-1997, Moskova 1997, s. 7-10 (Rusça).

151 Bkz. Gamazahurdiya, *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Şubat 2000, s. 6

152 Die Welt, 29 Ocak 2000, s. 6.

153 Primakov 1997 yılında o zamanki dışişleri bakanı olarak NATO'yla güvenlik şartları antlaşması yaptı.

154 Bkz. *Nesawisimaja gaseta*, 5 Kasım 1999, s. 6.

155 Bkz. Herman Weber, (Yeni bir halklar hukukuna doğru mu), Auf dem Wege zu einem neuen Völkerrecht? *Neue Zürcher Zeitung*, 7 Temmuz 1999, s. 5. ve Vladimir Putin, Şu anda Kafkaslar'da şu konuda karar veriliyor: Rusya olsun mu, olmasın mı? *Die Welt*, 6 Aralık 1999, s. 7.

156 Hattenhauer'de anlaşılır biçimde anlatılmış, s. 223/24; Christian von Krockow'da daha ayrıntılı biçimde, Bismark, Stuttgart 1997, s. 188-207.

157 Hattenhauer, s. 228/229.

158 Putin II.

159 Aynı.

160 Aynı.

161 Bkz. Aynı.

162 Bkz. Aynı.

163 Bkz. Aynı.

164 Aynı.

165 Bkz. Aynı.

166 *Iswestija*,15 Şubat 2000, s. 1/2; Bkz. *Iswestija*, 19 Şubat 2000, s.1 ve 2

167 *Nesawisimaja gaseta*, 3 Şubat 2000, s. 1 ve 3.

168 Yazar bu konferansa katılmıştı.
169 *Nesawisimaja gaseta,* 3 Şubat 2000, s. 8
170 Bkz. R. G. Abdulatipov, Federalism v istorij Rossij, Moskova 1993 (Rusça); Jutta Kramer (Yyne.), Entegrasyon (kaynaşma) ve ayrılma, Baden-Baden 1993.
171 Profesör Boris Meissner, Alman Doğu Araştırması Do çenti, bu tezi yıllardır temsil ediyor. Profesör Topornin onun görüşünü temsil ediyor, Jutta Kramer, a.a. O.S: 108.
172 Putin II
173 Bkz. Aynı.
174 Bkz. Aynı.
175 Bkz. Aynı.
176 Aynı.
177 Alman Anayasası için bkz. Schmidt- Bleibtreu/Klein , Kommentar zum Grundgesetzt (Anayasa hakkında yorum), 1995, s. 100/101.
178 Bkz. M. V. Baglai/V. A. Tumanov, Anayasa Hukukunun Küçük Ansiklopedisi, Moskova 1998 (Rusça), s. 136.
179 Bkz. Schmidt- Bleidtreu, s. 100.
180 BGBI I 582.
181 BGBI I 481.
182 Örneğin 13 Ekim 1995 tarihli "Dış ticaret faaliyetinin devlet eliyle düzenlenmesi hakkında kanun", ve 9 Temmuz 1999 "Dış yatırımlar kanunu", -N 160-F 3; Ağustos 1995 tarihli "Doğal monopoller hakkındaki kanun", No.34- Poz.3426.
183 Bkz. *die Welt Sonntag, 25 Aralık 1999,* s. *6.*
184 Ernst - Joachim Mestmäcker, (Serbest ve güdümlü rekabet arasında), Zwieschen freiem und verwaltetem Wett-

bewerb, *Neue Zürcher Zeitung*, 30 Eylül / 1 Ekim 1990, s. 17.

185 Herbert Giersch, (Açık pazarlar ahlakı), Die Moral der offenen Märkte, *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 16 März* 1991, s. 13.

186 *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Şubat 2000, s. 11

187 Ernst - Joachim Mestmäcker Hamburg Max -Planck Yabancı ve Uluslararası Özel Hukuk - Enstitüsü profesörü ve emekli müdürü; en tanınmış kitapları: (Hukuk ve Ekonomi Kanunu) Recht und ökonomisches Gesetz" ve *(Güdümlü Rekabet)* Der verwaltete Wettbewerb, bkz. *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Şubat 2000, s. 11.

188 Tanımlama bkz. "Kısaltmalar ve kavram açıklamaları" eki.

189 Griersch, s. 13.

190 Ropörtaj, *Der Spiegel* 5/2000, s. 174.

191 *Der Spiegel* 3/2000, s. 134.

192 Bkz. *Iswestija*, 3 Şubat 2000, s. 1

193 *Iswestija*, 1 Şubat 2000, s. 4.

194 Bkz. Sevodnja, 4 Şubat 2000, s. 2.

195 29 Temmuz 1849'da Tiflis'te doğdu, 13 Mart 1915'te Petrogard'da öldü. Bkz. dtv-Lexikon (dtv-sözüğü), Münih 1999, C. 20, s. 125.

196 Günter Stöckl, (Rus Tarihi- başlangıçtan günümüze kadar) (Russische Geschichte- Von den Anfängen bis zur Gegenwart-, Stuttgart 1990, s. 565/66; 456/57; 459.

197 Gref, Omsk'da hukuk okumuş ve sonra St. Petersburg Üniversitesi'nde asistan olan bir Rusya Almanı. Daha sonra il yönetiminde çalıştı.

198 Bkz. Putin II.

199 Aynı.

200 1992 yılında, Serge S. Alekseyev, Auf dem Weg zur bürgerlichen Rechtsgesellschaft *(Medeni hukuk toplumu yolunda)*, (Doğu Avrupa Hukuku) Osteuropa -Recht H. 1/1992, s. 1-24.

201 Bkz. Aynı. s. 1-18.

202 E. A. Posdnyakov, Rusya ve ulusal devlet düşüncesi, (Alm.), Doğu Avrupa Arşivi, (Rußland und die nationalstaatliche Idee, deut., Osteuropa -Archiv) Haziran 1993, A 294.

203 Posdnyakov, A 295.

204 Petr Çaadayev, (Felsefi mektuplar) Philosophische Briefe, (Bir delinin savunması) Apologie eines Wahnsinnigen, Leipzig 1992, s. 5-154.

205 Sonya Margolina, Rusya: Sivil olmayan toplum - Rußland die nichtzivile Gesellschaft , Reinbeck bei Hamburg 1994, s. 26.

206 F. M. Dostoyevski, Sanat Hakkında - Moskova 1973, s. 268/69 (Rusça)

207 Bkz. Margolina. s. 169.

208 Gerhard Simon, Osteuropa,Aralık baskısı 1999.

209 Posdnyakov, A 291; Boris Meissner, Rusya'nıon dış politikasının iki esası: BDT ülkelerinin dış politikası ve Almanya ve Avrupa'ya karşı tutumları, Köln 1994 (b.b. Meissner II), s. 37.

210 *Der Spiegel* 2/2000, s. 121.

211 Bkz. Seiffert II, s. 72/74.

212 Bkz. Eberhard Menzel/Knut Ipsen, Halklar Hukuku (Völkerrecht) Münih 1979, s. 186/87.

213 Bkz. Meissner II, s. 37-40.

214 Malaschenko, Meissner, s. 39/40.
215 Olenik Terek, Vladivostok'tan Estremadura'ya kadar, Altomünster 1999.
216 Bkz. Meissner II, s. 40.
217 Aynı.
218 Bkz. Spiegel 3/2000, s. 133.
219 Bkz. *Der Spiegel* 7/2000, s. 176.
220 Posdnyakov, A 303
221 *Der Tagesspiel* , 17 Şubat 2000, s. 9.
222 Bkz. Leonid Draçevkiy, Yeni yüzyıl eşiğinde BDT, *Nesawisimaja gaseta,* Ek No. 2 , 3 Şubat 2000, s. 9.
223 Bkz. Aynı. s. 10
224 Aynı.
225 *Welt am Sonntag,* 20 Şubat 2000, s. 8.
226 *Der Spiegel* 7/2000, s. 176.
227 Rahr, *Die Welt* , 5 Ocak 2000, s. 3.
228 Putin *Die Zeit* ile röportajda, 18 Kasım 1999.
229 *Nesawisimaja gaseta,* 13 Ocak 2000, s. 6
230 *Die Welt,* 21 Ocak 2000, s. 7.
231 *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24* Ocak 2000. s. 6.
232 *Die Welt, 28 Aralık 1999*
233 *Die Welt, 5 Ocak 2000*
234 Bernhard Graefrath, 1986-1990 BMO- Halklar Hukuku Komisyonu üyesi, *Neues Deutschland* (Yeni Almanya) 18 Şubat 2000, s. 14.
235 Bkz. Reaksiyonlar, *Nesawisimaja gaseta,* 14 Şubat 2000.
236 *Der Spiegel* 2/2000, s. 121.
237 Milovan Djilas, Tüm İmparatorluklar çok pahalıdır, *Die Welt, 17 Kasım 1984,* s. *17.*
238 *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 14 Şubat 1995,* s. *2.*

239 Wolfgang Seiffert, kendi geleceğini tayin hakkı ve Almanya'nın birleşmesi- Doğu Avrupa'ya etkileri: Gesellschaft, Staat, Nation, (Toplum, Devlet, Ulus) Viyana 1996 (bundan sonra Seiffert VI), s. 139.
240 Aynı.
241 Bkz. Vladimir Şenayev, Rus-Alman Ekonomi İlişkileri; Meissner/Eisfeld, s. 104.
242 Bkz. Ek, "Abkürzungen und Begriffserläuterungen"
243 Bkz. Şenayev, s. 104-109.
244 Bkz. *The Moskov Times,* 7 Mart 2000.
245 Madleine Albright, Rus demokrasisinin başarılı olmasını istiyoruz; *Rossiskaja gaseta,* 21 Eylül 1999, s. 3/4 (Rusça)
246 Bkz. Seiffert II, s. 64/65.
247 Heinz Timmermann, Yeltsin'in Almanya politikası (Die Deutschlandspolitik Yeltsins); Meissner/Eisfeld, 50 Jahre, s. 207/208.
248 Bkz. Bölüm
249 Bkz. Vyaçeslav Daşiçev, Ülkenin ulusal güvenliğinin temelinin yıkılmasının öyküsü; *Nesawisimaja gaseta,* Sah. No. 6 / Temmuz 1998, s. 6 (Rusça).
250 Tekdüzen bir Almanya'da tekdüzen bir Avrupa; *Swobodnaja Mysl,* No.7/1999, s. 121 (Rusça).
251 12 Eylül 1990 BGB1. II, s. 1318. (Alm.)
252 9 Kasım 1990 BGB1. II, 1991 s. 702. (Alm.)
253 İki artı dört antlaşmasının 2. maddesi.
254 Madde 5, Par. 3.
255 Aynı.
256 Bkz. Daşiçev: *Swobodnaja Mysl,* s. 121.
257 Bkz. *Rossiskie Nemzy* No. 13/1997, s. 10-13 (Rusça).

258 Oliver Schumacher, Borç Devleti Rusya (Schuldenstaat Rußland); *Süddeutsche Zeitung,* 15 Şubat 2000, s. 3.

259 Aynı.

260 Bkz. Wolfgang Seiffert, Almanya'nın yeniden birleşmesinin Doğu Avrupa üzerinde etkileri (Auswirkungen der Deutschen Wiedervereinigung auf Osteuropa): *Zeitschrift für Politik, 1/1992, s. 34-48.*

261 *Der Spiegel* 7/2000, s. 176.

262 Aynı.

263 Putin, *Süddeutsche Zeitung,* 23 Aralık 1999, s. 16

264 *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 17 Şubat 2000, s. 10.*

265 Aynı.

266 H. Adomeit Rusya'nın yeni güvenlik taslağının analizini "çelişkili ve az başarı vaat eden" olarak yorumluyor; *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 15 Şubat 2000, s. 11.

267 SN 150/99 Ek II.

268 *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* 17 Şubat 2000, s. 10.

269 Alman televizyon iletişimcisi Krone-Schmalz kitabını Rusya'daki deneyimleri üzerine yazıyor.

270 Moskova'da ne kadar güven içinde yaşanır ve çalışılır? Sinüs Enstitüsü'nün çalışması, Münih, Moskova-Münih, Şubat 2000.

271 AB'nin strateji yazısı, SN 150/99 Ek II.

272 Bkz. Rahn, *die Welt,* 5 Haziran 2000.

273 Bkz. Hermann Schubert, Doğu Avrupa: Finansman ve teşvik programlarına genel bakış; WIRO H.12/1999, s. 464-467.

274 *Der Spiegel* 10/2000, s. 198.

EK

Kaynakça

Adulatipov, R. G, Federalism v istorij, Moskova 1993.

Albright, Madleine, Rus demokrasisinin başarılı olmasını istiyoruz; *Rossija gaseta,* 21 Eylül 1999 (Rusça).

Aleksejev, Serge S., Auf dem Weg zur bürgerlichen Rechtsgesellschaft: Osteuropa-Recht Heft 1/1992 (Medeni Hukuk toplumu yolunda: Doğu Avrupa Hukuk Dergisi)

Baglai, M.W./Tımanov, V. A., Küçük Anayasa Hukuku Ansiklopedisi, Moskova 1998 (Rusça).

Brezezinskiy, Zbigniev, Tek Dünya Lideri, Münih 1999.

Carrère d'Eucausse, Helénè, The End of the Soviet Empire- The Triump of the Nations, English Translation, New York 1993.

Daşiçev, Vyaçeslav: Ülkenin ulusal güvenliğinin temelinin yıkılmasının öyküsü; *Nesawisimaja gaseta,* Sah. No.6/Temmuz 1998. (Rusça).

Daşiçev, Vyaçeslav: Tekdüzen bir Almanya'da, tekdüzen

bir Avrupa; *Swobodnaja Mysl*, No. 7/1999 (Rusça).

Milovan Djilas, Tüm imparatorluklar çok pahalıdır (Alle Imperien sind zu teuer.); *die Welt*, 17 Kasım 1984.

Donath, Klaus-Helge, (Soğuk casus geliyor.) Der kalte Spion kommt; Tageszeitung, 3 Ocak 2000

Dostoyevski. F.M., *Sanat Hakkında*, Moskova 1973.

Draçevski, Yeni bin yılın eşiğinde BDT ülkeleri, *Nesawisimaja gaseta*, Ek No. 2, 3 Şubat 2000 (Rusça)

Ehlers, Kai, Rusya'ya meydan okuma -Zorunlu kolektiften kendi geleceğini tayin eden topluma mı?- Bir özelleşme bilançosu (Herausforderung Rußland-Vom Zwangskollektiv zur Selbstbestimmungsgesellschaft?-Eine Bilanz zur Privatisierung), Stutgart 1997.

Frenzke, D., 1978 ve 1993 Rus Anayasaları, Berlin 1995 (Die russischen Verfassungen von 1978 und 1993).

Gamzahurdiya, Konstantin Çeçenistan'daki ayaklanmanın tarihi-kültürel kökleri, *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Şubat 2000.

Herbert Giersch, (Açık pazarlar ahlakı), Die Moral der offenen Märkte, *Frankfurter Allgemeine Zeitung, 16 März* 1991.

Gorbaçov, Mihail, Almanya'nın birleşmesi nasıl oldu? Moskova 1999 (Ruşça).

Graefrath, Bernhard, A.B'nin Avusturya boykotu nasıl bulunuyor? (Was ist vom Österreich- Boykot der EU zu halten?); *Neues Deutschland* vom 18. Februar 2000.

Halbach Uwe, BDT'nin güneyindeki ülkelerde ulus ve devlet oluşumuyla ilgili sorunlar: Rusya'nın reformları sınav veriyor, (Probleme der Nationen- und Staatsbildung im Sü-

den der GUS: Rusya'nın reformları sınav veriyor) Bonn,1987.

Halbach, Uwe, Rusya'nın Çeçenistan'la çatışmaları, (Rußlands Auseinandersetzungen mit Tschetschenien) Bi OST No: 61/1994.

Hattenhauer, Hans, Alman hukukunun düşünce tarihiyle ilgili esasları (Die geistesgeschichtliichen Grundlagen des deutschen Rechts), Heidelberg 1996.

Hildermeier, Manfred, Sovyetler Birliği'nin tarihi 1917-1991 (Geschichte der Sowjetunion 1917-1991)

Yeltsin, Boris, (Bir Huzursuzun Notları) Aufzeichnungen eines Unbequemen, München 1990

Jürgs, Michael, (Emanetçi) Treuhändler, Münih/Leipzig 1997.

Knüpfer, Werner, Neue Entwicklungen; Herwig Roggemann, Doğu Avrupa'da mülkiyet, Berlin 1996.

Kramer Jutta, Kaynaşma ve Ayrılma Arasında Federalizm, (Föderalismus zwischen Integration und Sezession, Baden-Baden 1993.

Krisch, Nico, Unilateral Enforcement of the Collectiv Will: Koosovo, Iraq and the Security Council. Max-Planck Yearbook of United Nations Law 3, 59-103 (1999).

Von Krockow, Christian, Bismarck, Stuttgart 1997.

Margolina Sonja, (Rusya sivil olmayan toplum) Rußland: Die nichtzivile Gesaellschaft, Reinbek bei Hamburg 1994.

Meissner, Boris, (Yeltsin yönetiminde ve Gaydar hükümeti zamanında Rusya) Rußland unter Jelzin und der Regierung Gajdar; Osteuropa 7/1993.

Meissner, (Boris, Rusya'nın dış politikasının iki ana çizgisi; BDT - devletlerinin dış politikası ve Almanya ve Avrupa'ya karşı tutumları) Die zwei Grundlinien der Außenpolitik Rußlands; Die Außenpolitik der GUS-Staaten und ihr Verhältnis zu Deutschland und Europa), Köln 1994.

Meissner, Boris/Eisfeld, Alfred, 50 yıllık Sovyet ve Rus Almanya politikası ve bunun karşılıklı ilişkilere etkisi. (50 Jahre sowjetische und russische Deutschlandpolitik, sowie ihre Auswirkungen auf das gegenseitige Verständnis), Berlin 1999.

Menzel, Eberhard/Ipsen, Knut, Völkerecht (Halklar Hukuku), Münih 1979

Mestmäcker, Ernst Joachim, Serbest ve güdümlü rekabet arasında (Zwischen freiem und verwaltetem Wettbewerb); *neue Zürcher Zeitung,* 30 Eylül / 1 Ekim 1990.

Meyer, Fritjof, Dünya Lideri Düşüşte -Sovjjet Rusya'nın çöküşü (Weltmacht im Abstieg- Der Niedergang der Sowjetunion), Münih 1984.

Posdnjakov, E.A., Rusya ve ulusal devlet düşüncesi (Rußland und die nationalstaatliche Idee), Alm. ; Osteuropa-Archiv (Doğu Avrupa Arşivi) Haziran 1993.

Putin, Vladimir, Putin ile görüşmeler, Moskova 2000 (Putin I metninde).

Putin, Vladimir, Rusya milenyumun eşiğinde, İnternet sayfası, 29 Aralık 1999,

Nesawisimaja gaseta, 30 Aralık 1999 (Putin II metninde)

Putin, Vladimir V., Şu anda Kuzey Kafkaslar'da şu konuda karar verilecek: Rusya olmalı mı ya da olmamalı mı? (Im

Moment wird im Nordkaukasus die Frage entschieden: Soll Rußland sein oder nicht sein?; Die *Welt,* 6 Aralık 1999.

Putin, Vladimir V. *Die Zeit*'e röportaj (Interview *in Die Zeit*) 18 Kasım 1999.

Quring, Manfred, Putin Rus ruhunu kurtarıyor (Putin rettet die russische Sele): *Die Welt,* 12 Ocak 2000.

Rahr, Aleksander, Die Welt am Sonntag, 5 Ocak 2000.

Roggemann, Herwig, Avrupa'da Mülkiyet (Eigentum in Europa), Berlin 1996

Saviky, V. M., Doğu ve Batı'da Hukuk, (Recht in Ost und West), No. 5, 1993.

Schachrai, S.M. v.b, Rus Federasyonu Anayasası, Moskova,1995 (Rusça)

Schmidt-Bleibtreu/Klein, Anayasanın Yorumu (Kommentar zum Grundgesetz) 1995.

Schneider, Eberhard, 1993 Rus Parlemento seçimleri ve yeni anayasa (Russische Parlamentswahlen 1993 und die neue Verfassung)- Bericht des BiOst No.15/1994.

Schumacher, Oliver, Borçlar Ülkesi Rusya (Schuldenstaat Rußland); *Süddeutsche Zeitung,* 15 Şubat 2000.

Seiffert, Wolfgang, Genel Hukuk Koşulları (Rechtliche Rahmenbedingungen): Welge/Holtbrügge (Yynl.), Wirtschaftspartner Rußland, Wiesbaden 1996.

Seiffert, Wolfgang, SSCB'den BDT'ye (Von UdSSR zur GUS); W.S, Wirtsschafts- und Gesellschaftsrecht Osteuropas im Zeichen des Übergangs zur Marktwirtschaft (Doğu Avrupa'nın pazar ekonomisine geçişte ekonomik ve toplumsal hakkı.), Münih 1992.

Seiffert, Wolfgang, Rusya'nın ve diğer BDT-devletlerinin uluslararası organizasyonlarda yeri (Die Stellung Rußlands und der anderen GUS Staaten in den internationalen Organisationen): Boris Meissner (Yynl.), 50 yıl Sovyet ve Rusların Almanya politikası ve bunun karşılıklı anlayışa etkisi (50 Jahre Sowjetische und Russische Deutschlandpolitik sowie ihre Auswirkungen auf das gegenseitige Verständnis), Berlin 1999.

Seiffert, Wolfgang, Almanya ve Rusya arasında sözleşme ilişkileri, (Die Vertragsbeziehungen zwischen Deutschland und Rußland): Boris Meissner/Alfred Eisfeld, 50 yıl Sovyet ve Rusların Almanya politikası ve bunun karşılıklı anlayışa etkisi (50 Jahre Sowjetische und Russische Deutschlandpolitik sowie ihre Auswirkungen auf das gegenseiitige Verständnis), Berlin 1999.

Seiffert, Wolfgang, Kendi geleceğini tayin hakkı ve Almanya'nın birleşmesi - Doğu Avrupa'ya etkisi (Selbstbestimmungsrecht und deutsche Vereinigung- Auswirkungen auf Osteuropa): Gesellschaft, Staat, Nation, Wien 1996, s. 139.

Seiffert, Wolfgang, Almanya'nın yeniden birleşmesinin Doğu Avrupa üzwerine etkisi (Auswirkungen der deutschen Wiedervereinigung auf Osteuropa): *Zeitschrift für Politik*, Heft. 1/1992

Seiffert, Wolfgang Pazar ekonomisine geçişin belirtisinde Doğu Avrupa'nın ekonomik ve toplumsak hakkı, (Wirtschafts- und Gesellschaftsrechtc Osteuropas im Zeichen des Übergangs zur Marktwirtschaft) Münih 1992.

Siegl. Elfi, Putin veya ekonomi klanlarının iktidarı (Putin oder Die Macht der Wirtschaftsclans): *Frankfurter Allgeme-*

ine Zeitung, 22 Ocak 2000.

Simon, Gerhard, Başkanlık iktidarı - Rusya'nın demokrasiye giden yolu (der Russische Weg zur Demokratie: Tagesspiegel, 15 Aralık 1999.

Sobçak, Anatoliy A. Sıtta düzinelerce bıçak, Moskova (Rusça).

Sombart, B., Modern kapitalizm (Der moderne Kapitaalismus), 1924

Stöckl, Günter, Başlangıçtan günümüze kadar Rus tarihi (Russische Geschichte - Von den Anfängen bis zur Gegenwart), Stuttgart 1990.

Stoyanov, Mihail, Yeltsin'in vasiyeti. (Jeltzins Testament): *Moskauer Deutsche Zeitung* No. 1/Ocak 2000.

Kısaltmalar ve kavram açıklamaları

FSB - Rusya'nın Federal Yurt İçi Gizli Servisi'nin Rusça kısaltılmışı; KGB'nin halefi (Sovyet Rusya'nın Devlet Güvenliği İçin Komitesi).

NKWD - KGB'nin selefi.

Çeka-Dzeryinskiy başkanlığındaki eski gizli servis; Lenin tarafından kurulmuş bu köklü gizli servisten sonra Rus gizli servis üyeleri kendilerini bugün hâlâ "Çekalılar" olarak adlandırmaktadırlar.

Federasyon konseyi - Rus parlamentosunun üst meclisi, Alman Eyalet Temsilcileri Meclisi'yle karşılaştırılabilir.

Keynesçilik - Keynes'in para ve faiz hakkındaki öğretisi.

Duma - Rus parlamentosunun alt meclisinin Rusça kısaltılışı, Alman Federal Meclis'le karşılaştırılabilir.

Rus Federasyonu'nun Hukuki Birimleri - Rusya 21 cumhuriyetten ve Federasyon'un "hukuki birimleri" olarak aralarında eşit olan ve kendi anayasaları veya statüleri ve yasama yetkileri olan 68 diğer resmi birimden oluşmaktadır.

Birlik cumhuriyetleri - Bunlar şeklen Sovyetler Birliği'ndeki cumhuriyetlerdi.

KP - Komünist parti.

TACIS - İng.: Technical Assistance for the Commonwealth of the Independent States. AB'nin Doğu Avrupa devletlerinin ve Rusya'nın pazar ekonomilerine ve demokrasilere geçişini desteklediği teşvik programlarının kısaltması. "Teknik yardım" tanımı, proje ağırlıklı işbirliğinin söz konusu olduğunu gizliyor.

"Birim" - Rusya'da 1999 Duma seçimlerinden üç ay önce kurulmuş olan ve Putin'in pozisyonunu destekleyen parti; amblemlerinden dolayı aynı zamanda "ayı" olarak da tanımlanıyor.

GUS - Bağımsız Devletler Topluluğu; Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla birlikte oluştu ve Sovyet Rusya'nın eski Birlik Cumhuriyetleri'nin bir bölümünü kapsar.

Varşova Paktı - 1989'a kadar komünist devletlerin Avrupa'daki askeri paktıydı (SSCB, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Bulgaristan, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Romanya).

IMF - Uluslararası Para Fonu (İng.: International Monetary Fonds). 1945'te uluslararası para politikası ve kredi verme alanında işbirliğinin teşviki için kurulan organizasyon; merkezi: Washington

Dünya Bankası - Yeniden yapılandırma ve geliştirme bankası; 1945'te kuruldu; özel ekonomik aciliyeti olan projeler için kredi veriyor; merkezi: Washington

NATO - 1945 Kuzey Atlantik Antlaşması, ABD, Belçika, Danimarka, Almanya, Fransa, Yunanistan, Büyük Britanya, İzlanda, İtalya, Kanada, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz ve Türkiye'nin oluşturduğu askeri pakt.

Vladimir V. Putin

Yüzyılın dönüm noktasında Rusya

Bugünkü dünya iki büyük evrensel olayın izinde yaşıyor: İnsanlığın üçüncü bin yıla girişi ve 2000 yıllık Hıristiyanlığın kutlanması. Anladığıma göre bu olaylara karşı gösterilen bu büyük ilgi ve dikkatin arkasında, yalnızca bu önemli tarihleri kutlama geleneğinden daha büyük ve derin bir şey var.

Yeni Olanaklar - Yeni Sorunlar

Rastlantı veya değil, milenyumun başlaması kronolojik olarak, son 20-30 yılda dünyada gerçekleşen büyük bir devrimle aynı zamana düşer. Bununla, post-endüstrisi toplumu denen şeyin gelişmesine bağlı olarak, insanların tüm yaşam durumlarında hızla gelişen, derin değişiklikleri kastediyorum. Bunun birkaç temel karakter özelliğini anımsatıyorum.

Orada (birinci olarak) toplumun ekonomik yapısının yeniden düzenlenmesi var: Materyal ürünlerinin anlamı düştü ve ikinci ve üçüncü sektörün payı artıyor.

Orada (ikinci olarak) ileri teknolojilerin dayanıklı olarak yenilenmesi ve hızla uygulanması, bilimsel ürün veriminde

artış var.

Orada (üçüncü olarak) bilgi işlemde ve telekomünikasyonda fırtına gibi bir gelişme var.

Orada (dördüncü olarak) toplumsal yaşam biçimlerinin tüm kollarından geçen, kurum yönetimine, organizasyon ve yönetim sistemlerine karşı büyük bir ilgi var.

Orada sonunda, insanın yönetim kalitesi var. Özellikle insan, onun eğitimde, mesleki eğitimde, ekonomik ve toplumsal etkinlikteki yüksek düzeyi, gelişmenin, ileriye gitmenin itici gücü olacak.

Yeni bir toplum tipinin oluşması yeteri kadar uzun sürüyor. Öyle ki, dikkatli politikacılar, devlet adamları, bilginler ve sonunda yalnızca düşünen insanlar bu sürecin, aciliyet gerektiren iki anının ayrımına varıyorlar.

Birinci an, oluşan değişiklikler yalnızca insanların yaşamının iyileştirilmesinin yeni olanaklarını beraberinde getirmekle kalmayıp, yeni problemler ve tehlikeler de getirmesinde. En erken ve net olarak ekolojik alandan ortaya çıkıyorlar. Fakat yalnız burada değil. Diğer, aşırı ağır gelen sorunlar da toplum yaşamının diğer tüm alanlarında görülüyor. Ekonomik bakımdan zengin devletler bile koordine suçlardan, vahşetin şiddetin artışından, alkolizm ve uyuşturucu bağımlılığından, istikrarın zayıflamasından ve ailenin eğiten rolünden arınmış değiller.

İkinci endişe yaratan an, bugünkü ekonomiye izin veren ve onun üzerine yeni nitelikli bir refah düzeyi kuran, uzun sürede tüm ülkelerde yararı olmayan refahtır. Bilimin, teknolojilerin ve gelişmiş bir ekonominin fırtına hızıyla gelişmesine yalnızca içinde "altın milyarderleri"nin yaşadığı az sayıda devlet sahiptir.

Diğer birkaç devlet, çıkan yüzyılda aynı biçimde ekonomik ve sosyal gelişmenin yeni bir düzeyine ulaştı. Fakat öncelikle, onların da bir post-endüstriyel toplumun oluşum sürecine katıldıklarından söz edilemez.

Çoğunluk burada tahminleri bile göstermiyor. Daha fazlası, bugünkü uçurumun daha çok, çok uzun süre kalacağını kabul etmek için nedenler var.

Tahminen bundan dolayı insanlık üçüncü yüzyılın arifesinde, gelecek olan zamanı umutla değil, tersine, endişeyle izliyor.

Rusya'nın bugünkü durumu

Eğer bizim insanlarımızda -endişe ve umut- gibi duyguların özellikle güçlü olarak ifade bulduğunu söylersem, sanırım yanılmam. Bu belki de, dünyada, kendisine 20. yüzyılda Rusya gibi o kadar çok sınav yüklenen az devlet bulunmasındandır.

Bizim ülkemiz, ekonomik ve sosyal gelişmenin en yüksek düzeyinin şekil bulduğu devletlerin sayısına dahil değildir, -bu bir. Ve anavatanımız halen çok zor ekonomik ve sosyal sorunların karşısında bulunuyor -bu iki.

90'lı yıllarda Rusya'nın gayri safi yurtiçi hasılası hemen hemen iki kat azaldı. G.S.Y.İ.H. toplam hacmi açısından biz ABD'nin on kat arkasındayız, Çin'den beş kat geriyiz. 1998 krizinden sonra G.S.Y.İ.H. ortalama 3555 dolara düştü. Bu aşağı yukarı G7 devletlerinin ortalama değerinden beş kez daha az.

Rus ekonomisinin yapısı değişti. Ulusal ekonomik kompleksteki kilit pozisyonları, şimdi yakıt endüstrisi, elektrik

enerjisi, demir-renkli metalürji oluşturuyor. Onların G.S.Y.İ.H.'daki payı ortalama %15, endüstriyel üretimin toplamında %50, ihracatta %70'den fazladır.

Birinci/reel sektördeki iş üretimi çok düşük. Hammadde kollarında ve enerji ekonomisinde verimlilik dünya çapındaki ortalamaya yakın. Böylece diğer tüm dallarda daha düşük -yalnızca %20-24 karşılaştırma değerleri, örneğin ABD.

Üretilen ürünlerin teknik-teknolojik düzeyi, büyük ölçüde beş yıla kadar kullanma süresi olan tesislerin payında görülüyor. Bu bizde %29'dan 1998'de %4,5'a indi. Tüm makine ve tesislerin %70'inden fazlası on yıldan fazla kullanılırlar. Bu, ekonomisi gelişmiş devletlerin karşılaştırma rakamını iki kattan fazlaya çıkartır.

Durum, ilk sırada reel sektör olmak üzere, sürekli düşen iç yatırımların sonucudur. Dış yatırımlar da Rusya'ya hücum etmiyorlar. Rusya'ya doğrudan yapılan yurtdışı yatırımların toplam hacmi 11,5 milyar dolardan biraz daha fazla tutuyor. Karşılaştırma yaparsak: Bu, Çin'de 43 milyar dolar ediyor.

Rusya'da son zamana kadar bilimsel araştırmalar ve geliştirme çalışmaları için masraflar azaltıldı. Fakat dünyanın en büyük 300 uluslarüstü firması bu hedef için 1997'de 216 milyar dolar kullandı -1998'de aşağı yukarı 240 milyar dolar. Toplamda Rus girişimcilerin %5'i yenileyici girişimcilikle uğraşıyor. Fakat bu da yalnızca çok düşük oranda kalıyor.

Sermaye yatırımlarındaki eksiklik ve yatırımlara karşı yetersiz ilgi, fiyat-kalite ilişkisi açısından dünya piyasası ölçüsündeki üretim mallarında önemli bir azalmaya neden oldu. Bizi özellikle sivil karakteri olan bilimsel ürünlerin pazarlarındaki yurtdışı rekabetler büyük ölçüde ezdi. Rus ürünlerinin payı burada %1'den az. Karşılaştırırsak: Bu pazarlarda ABD

%36'lık, Japonya ise %30'luk bir paya ulaşıyor.

Reform yıllarında halkın reel para gelirlerinde sürekli bir düşüş yaşandı. 1998 Ağustos krizinin sonucu olarak ortaya çıkan gerileme özellikle hissedildi. Halkın bu yıldaki kriz karşısında yaşam standardındaki düşüşü onarmak mümkün değil. UNO yöntemine göre hesaplandığında, günümüzde Rusların toplam gelirleri ABD nüfusunun karşılaştırma değerinin %10'undan azını oluşturuyor. İnsanların sağlığı ve ortalama yaşam beklentisi gibi, bir ulusun yaşam kalitesini gösteren kilit değerler de kötüleşti.

Ülkenin bugünkü güç ekonomik ve sosyal durumu çoğu için, bizim Sovyet modelinden miras aldığımız ekonomi yapısı için ödememiz gereken bedeldir. Fakat reformların başlangıcında bizim başka bir ekonomimiz yoktu. Pazar mekanizmaları, tamamen başka temeller üzerine inşa edilmiş, hantal ve deforme olmuş yapıları olan bir sisteme aktarılmak zorundaydı. Bu reformların akışını etkileyecekti.

Bizim, Sovyet ekonomisinin karakteristik, güçlü bir ağırlık merkezi kazanması için hammadde sektörünün ve savunma sanayinin gelişmesinin masraflarını karşılamamız, cezamızı ödememiz gerekti. Bu da kısmen, halkın gereksinimleri açısından mal üretiminin geliştirilmesinin ve kısmen de hizmet sektörünün gelişmesinin zararına oldu. Bilgi-işlem, elektronik, posta gibi bugünkü ekonomi için önemli dallar olan karşısındaki yetersiz ilginin, mal üretimindeki ve endüstri dallarındaki rekabetin önlenmesinin cezalarını ödemek zorunda kaldık. Bu bilimsel-teknik ilerlemeyi frenledi ve Rus ekonomisinin dünya piyasalarında rekabetçi duruma gelmesini engelledi. İnisiyatif ve girişimci ruhun sınırlaması ve hatta bastırılmasının cezasını hem firma, hem de işçileri ödedi. Bu-

gün biz on yıllık sürenin acı meyvelerini topluyoruz, hem maddi hem de manevi açıdan.

Kuşkusuz ülkenin yenilenmesiyle ilgili bazı masraflar önlenebilirdi. Bunlar bizim kendi yanlış hesaplamalarımızın ve hatalarımızın, deneyim noksanlığımızın sonucudur. Ve Rus halkının yüz yüze kaldığı tüm bu temel problemlerden kaçmak mümkün değildi. Pazar ekonomisine ve demokrasiye giden yol, bu işe 90'lı yıllarda başlamış olan tüm devletler için kolay değildi. Arada büyük farklar olmasına rağmen, bu devletlerin hepsi aşağı yukarı aynı güçlükleri yaşadılar.

Rusya ekonomik ve politik reformların ilk etabını katetmek üzere. Tüm güçlükler ve hatalar dikkate alınmazsa, üzerinde tüm insanlığın ileriye doğru hareket ettiği ana yola girmiş bulunuyoruz. Uluslararası deneyimin ikna edici biçimde kanıtladığına göre sadece bu yol, dinamik ekonomik gelişmenin ve halkın yaşam standardının yükselmesinin gerçek olanaklarını sunuyor. Başka bir seçenek yok.

Rusya'nın önünde tüm büyüklüğüyle, daha ne yapmak gerektiği sorusu duruyor. Yeni pazar ekonomisi mekanizmaları tam başarı için nasıl harekete geçirilebilir? Toplumundaki hâlâ duyumsanabilen derin ideolojik ve politik çatlak nasıl aşılabilir? Hangi stratejik hedefler Rus halkını birleştirebilir? Biz 21. yüzyılın uluslararası toplumunda anavatanımızın yerini nasıl değerlendiriyoruz? 10-15 yıl içerisinde ekonomik, sosyal, ve kültürel gelişmenin hangi sınırlarına kadar ulaşmak istiyoruz? Bizim güçlü ve zayıf taraflarımız neler? Bugün maddi- manevi hangi kaynaklara sahibiz?

Bizzat yaşamın kendisinin sorduğu sorular. Açık ve tüm halkın anlayacağı bir yanıt olmadan, ülkemizin layık olduğu bu sınırlara doğru tempolu olarak hareket edemeyeceğiz.

Bu soruların yanıtı ve bizim geleceğimiz, doğrudan bizim geçmişten ve şimdiki zamandan hangi dersleri çıkaracağımıza bağlı. Bu bir yıldan fazla bir zaman almış çalışma, toplumu bir bütün olarak ilgilendiriyor. Fakat bazı derslerin daha şimdiden yetecek kadar olduğu belli.

1. Geçen yüzyılın hemen hemen dörtte birini Rusya komünist doktrinin yerleştirilmesinin izinde yaşadı. Bunu görmemek, fakat daha fazlası, bu zamanın kuşku duyulmayacak kazanımlarını yalanlamak hata olur. Fakat, toplum ve halkın sosyal deneme süresince ödemek zorunda kaldığı bedelin bilincinde olmamak daha büyük hata olur.

Fakat en önemlisini, Sovyet gücünün ülkeyi, dinamik bir toplum ve özgür insanlarıyla daha mutlu ve bayındır hale getirmediğini de görmek gerekir. Daha fazlası, ekonominin ideolojik eksik takviyesi ülkemizi gelişmiş ülkelerin arkasında sürekli topallayan bir kötürüme çevirdi. Ne acıdır ki, aşağı yukarı yedi yıldır, bizi medeniyetin ana yolundan uzaklaştıran, çıkmaz bir sokakta debelenip duruyoruz.

2. Rusya politik ve sosyal sarsıntılarda, felaketlerde ve radikal değişikliklerde kendi limitini kullanmıştır. Yalnızca fanatikler veya tamamen katılımsızlar, Rusya'ya ve halka karşı ilgisiz politik güçler, başka bir devrim yapma durumundadırlar.

Komünist, ulusal-vatansever veya radikal-liberal hangi çözümler altında olursa olsun fark etmez, her şeyin ve herkesin ulaştığı ağır çözülmenin geri dönüşü olamaz. Bunu devlet ve halk kaldıramıyor. Ulusun ayakta kalabilmek ve yenilen-

me için sabır ve yeteneği tükenmenin sınırına geldi. Toplum, ekonomik, politik, psikolojik olarak ve ahlaki yönden kendi içinde çöküyor.

Sorumlu toplumsal-politik güçlerin halka bir yenilenme ve Rusya'yı geliştirme stratejisi sunmaları gerekiyor. Bu stratejinin, pazar ekonomisi ve demokratik reformlar yolunda ulaşılan ve sürekli gelişmeyi sürdüren, basamaklı ve dengeli yöntemlerle oluşan olumlu dayanakları olması gerekiyor. Politik istikrar şartları altında ve Rus halkının, tüm sınıf ve grupların yaşam koşullarını kötüleştirmeden uygulanan yöntemler. Bu ülkenin bugün içinde bulunduğu durumdan ortaya çıkan, tartışılmaz bir istektir.

3. 90'lı yılların deneyimi, anavatanımızın gerçekten başarılı, yenilenmesinin, devasa harcamalara bağlı olmayan, yabancı ders kitaplarından alınmış soyut model ve şemaların Rus toprağına olduğu gibi aktarılmadan gerçekleşeceği hakkında çok sayıda kanıt gösteriyor. Diğer ülkelerin deneyimlerinin mekanik bir kopyası başarıya götürmez.

Her ülke, ki bunlar arasında Rusya da var, kendi yenilenme yolunu bulmaya zorlanmıştır. Biz buraya kadar büyük bir başarıyla gelmedik. Bizim yolumuza, değişim modelimize ancak geçen iki yılda dokunmaya başladık. Biz ancak, pazar ekonomisinin çok yönlü prensiplerini ve demokrasiyi organik olarak Rusya'nın gerçeğiyle kaynaştırabilecek durumda olduğumuzda, hakettiğimiz geleceği ümit edebiliriz.

Hem uzmanların bilimsel, analitik çalışması, hem de tüm düzeylerin, tüm politik ve toplumsal organizasyonların devlet gücü organlarının etkinlikleri de aynı yolda olmalılar.

Geçen yüzyılın temel öğretileri böyle. Bunlar, uzun süren krizin tarihi ölçülere göre kısa bir zaman içerisinde aşılmasını sağlamak için saptanmış olan uzun süreli bir stratejinin hatlarını çizmeye izin veriyorlar. Bu strateji de, ülkenin hızlı ve bize layık olan ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlayacaktır. Özellikle vurguluyorum ki: Hızlı fakat ülkeye sürekli bir çalkalanma getirecek bir gelişme tercih edilmeyecektir.

Burada uzmanların hesapları var. (G.S.Y.İ.H) gayrı safi milli hasılanın kişi başına üretimine bugünkü Portekiz veya İspanya'nın -hâkim piyasa ekonomisine dahil olmayan ülkeler- düzeyinde ulaşmak için, yıllık en az %8'den aşağı olmamak üzere bir G.S.Y.İ.H artışında aşağı yukarı 15 yıla gereksinimimiz var. Eğer bu 15 yıl süresince, G.S.Y.İ.H artışını yıllık %10 düzeyinde tutabilirsek, o zaman Büyük Britanya veya Fransa'nın G.S.Y.İ.H'nın kişi başına düşen üretim düzeyini yakalamış oluruz.

Şayet, uzmanların hesaplamaları tam doğru değilse, o zaman bugünkü ekonomik gerileme o kadar büyük değildir ve onu çabuk aşabiliriz. Fakat buna rağmen bu uzun yılar sürecek bir çalışmadır. Bundan dolayı uzun süreli bir stratejinin oluşturulması mümkün olduğu kadar hızla başlatılmalıdır.

Bu yolda ilk adım atılmıştır. Aralık sonunda, Rus hükümetinin inisiyatifi ve çok aktif katılımıyla kurulmuş olan "Stratejik Geliştirme Merkezi" işe başlıyor. Bu merkez, ülkemizin entelektüel güçlerini bir araya getirmekle görevlendirildi. Bu kişiler hükümet için hem stratejinin hazırlanmasına, hem de gerçekleştirme süresince ortaya çıkabilecek sorunların etkili yoldan çözümüne yöneltilmiş, teorik ve pratik özel-

likte öneriler, öğütler ve projeler hazırlayacaklar.

Gerekli bir büyüme dinamiğine ulaşmanın, yalnızca ekonomik bir problem olmadığını düşünüyorum. Bu aynı zamanda politik bir problem. Ve ben, bu abartılmış anlamda ideolojik problem sözcüğünden korkmuyorum. Düşünsel, manevi ve ahlaki bir problem. Bana son özellik Rus toplumunun birleşmesi bakımından bugünkü katedilen mesafede özellikle önemli görünüyor.

1. "Rus fikri"

Memleketimizin çok gereksinimi olduğu, verim getiren, yaratıcı çalışma, bölünme durumunda bulunan, içeriden kendine yabancılaşmış bir toplumda mümkün değildir. Öyle bir toplum ki, içinde önemli sosyal tabakalar ve politik güçler, çeşitli temel değerlere ve radikal ideolojik yönlendirmelere sarılmış durumda.

Geçen yüzyıl süresince Rusya iki kez bu durumu yaşadı: 1917 Ekimi'nden sonra ve 20. yüzyılın 90'lı yıllarında.

Birinci durumda halkın onayı ve toplumun birleşmesine yalnızca, o zamanlar alışılagelmiş biçimde tanımlandığı gibi, ideolojik-eğitici çalışma sayesinde değil, zorbaca yöntemlerle de ulaşıldı. İdeoloji ve politik güçle aynı fikirde olmayanlar, doğrudan misillemeye kadar çeşitli baskılarla karşılaştılar.

Ayrıca bu nedenle, oluşturulması için politikacılar, toplumbilimciler ve aydınların görevlendirildiği "devlet doktrini" terimi bana şanslı seçilmiş bir terim gibi gelmiyor. Geçmişe çok belirli bir çağrışım yaptırıyor. Devlet ideolojisinin olduğun yerde, entelektüel ve düşünsel özgürlüğün, çoğulcu düşünce ve basın özürlüğünün kesinlikle yeri yoktur.

Ben, Rusya'da hangi biçimde olursa olsun, resmi devlet ideolojisinin tekrar yaratılmasına karşıyım. Demokratik bir Rusya'da zorlanmış bir halk uzlaşması olmamalı. Her türlü toplumsal onay burada yalnızca özgür iradeyle olabilir.

Fakat tam da bundan dolayı, kilit sorunlarda bir uzlaşma sağlamak bu kadar önemlidir. Bunlar Rusların ağırlıklı çoğunluğu için arzu edilen ve çekici olan hedefler, değerler ve büyüme sınırlarıdır. Reformların bizde yavaş ve ağır ilerlemesinin esas nedenlerinden biri, noksan olan toplumsal uyuşmadır. Güçler esasen, Rusya'nın yenilenmesi için somut sorunların çözümüne değil, politik tartışmalara harcanacaktır.

Bununla beraber son bir buçuk yılda bu alanda olumlu değişiklikler oldu. Nüfusun büyük bölümü çoğu politikacıdan daha fazla bilgelik ve sorumluluk gösteriyor. İnsanlar istikrar, kendilerinin ve çocuklarının güvenlik ve geleceğini bir ay için değil, bilakis yıllar, on yıllar için, planlama olanağı istiyorlar. Barış içinde, güvenlik içinde ve sürekli bir hukuk düzeni içerisinde yaşamak ve çalışmak istiyorlar. Mülkiyet biçimlerinin çeşitliliğinin, girişimcilik özgürlüğünün ve pazar ilişkilerinin sunduğu olanaklardan ve perspektiflerden yararlanmak istiyorlar.

Bu esasta halk, sosyal gruplara yönelik ve etnik ilgiler üzerinde yükselen uluslarüstü ve genel insani değerlere uyum sağlamaya ve onları üstlenmeye başladı. İnsanlar konuşma özgürlüğü, yurtdışına seyahat, diğer politik temel haklar ve bireysel özgürlük gibi değerleri benimsediler. İnsanlar, mal sahibi olmayı, girişimcilik yapmayı ve servet yapmayı seviyor. Bu liste daha uzatılabilir.

Rus toplumunun birleşmesinin diğer dayanağı, Rusların köklü, geleneksel değerleri olarak tanımlayabileceklerimiz-

dir. Bugün bu değerler çok net görülüyorlar.

Vatanseverlik. Bu sözcük bazen alaylı veya hatta aşağılayıcı anlamda kullanılır. Fakat Rusların büyük bir kısmı için sözcüğün asıl, tamamen olumlu anlamı korunmuştur. Anavatandan, tarihi ve başarılarından gurur duyma anlamı. Ülkesini daha güzel, daha zengin ve daha mutlu yapma ihtiyacı. Bu duygular milli üstünlük ve büyük imparatorluk düşlerinden arınmışsa, o zaman bunun içinde yargılayıcı, tutucu bir şey yoktur. Bu, cesaretin, istikrarın, halkın gücünün kaynağıdır. Ulusal gurur ve milli şerefin bağlı olduğu vatanseverliği yitirdiysek, o zaman bu, büyük şeyler başarma yeteneği olan halk olarak kendimizi yitirdik demektir.

Rusya'nın büyüklüğü/önemi. Rusya büyük bir devletti ve öyle de kalacak. Bu onun jeopolitik, ekonomik ve kültürel varlığının sarsılmaz karakteristik özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu ayırt edici özelliği Rusların görüş tarzı ve devletin politikası tüm Rus tarihinde biçimlendirmiştir. Bugün bunu takdir etmemeleri mümkün değildir.

Fakat bu görüş tarzı da yeni bir içerikle doldurulmalıdır. Günümüzde bir ülkenin büyüklüğü çoklukla askeri güçte değil, tersine, daha çok gelişmiş teknolojilerin yaratılıp kullanılmasında, halkın refahı için gösterilen büyük itinada, güvenilir biçimde güvenliği sağlama ve devletlerarası arenada ulusal çıkarları savunma yeteneğindedir.

Devlet işleri. Rusya yakın gelecekte hiçbir zaman, liberal değerlerin, kökleri derinde, tarihi bir geleneğinin olduğu ikinci bir ABD veya İngiltere olmayacaktır. Bizde devlet, onun kurumları ve yapıları ülkenin yaşamında çok önemli bir rol oynar. Güçlü devlet Ruslar için bir anomali değildir, tersine, bir kaynak ve düzenin garantisidir, her türlü değişiklik için

önayak ve önemli itici güçtür.

Bugünkü Rus toplumu güçlü ve etkili bir devleti, bir totaliterle bir tutmaz. Demokrasinin, hukuk devletinin ve bireysel ve politik özgürlüğün sağladığı iyiliklerin değerini bilmeyi öğrendik. Aynı zamanda insanlar devlet kuvvet ve otoritesinin gözle görülür biçimde azalmasından endişeleniyorlar. Toplum, devletin, geleneklerden ve Rusya'nın bugünkü durumundan yola çıkarak, gerektiği ölçüde yol gösteren ve düzenleyen rolünü, yeniden üstlenmesini istiyor.

Sosyal dayanışma. Rusya'da toplumsal yaşam biçimlerine olan eğilimin her zaman bireycilik üzerinde hüküm sürdüğü bir gerçektir. Rus toplumunda babaerkil bir yapının derinlere kök salmış olduğu da gerçektir. Rusların büyük bir bölümü, durumunu kendi çabalarıyla, kendi inisiyatifi ve girişimci ruhuyla değil de, devlet ve toplumun desteğiyle düzeltmeye alışmıştır. Bu alışkanlık çok yavaş kayboluyor.

Bunun iyi mi kötü mü olduğu sorusuna yanıt vermeyi denemeyeceğiz. Önemli olan, bu özelliklerin yer aldığıdır. Daha da fazlası, şimdiye kadar ağırlıklı olarak yer almalarıdır. Özellikle bu yüzden onları önemsemezlik edemeyiz. Bu sosyal politikada ilk sırada ele alınmalıdır.

Yeni bir Rus kimliği görüntüsünün bir alaşım gibi, evrensel, genel insani değerlerin, zamanın sınavları karşısında ayakta kalmış olan eski, köklü Rus değerleriyle organik bir bileşim gibi oluştuğunu gözlerimin önünde canlandırıyorum. Bunun içinde fırtınalı 20. yüzyıl da var.

Bu yaşam önemi olan süreci hızlandırmaya zorlamamak, fakat bölmemek ve bozmamak önemlidir. Toplumsal uzlaşmanın ilk tohumlarının, bu veya diğer seçimlerin politik kampanyalarının heyecanında ayaklar altında çiğnenmesine izin

vermemek önemlidir.

Bu anlamda devlet Duma'sı seçimlerinin sonuçları iyimserlik nedeni oldu. Toplumda istikrar ve toplumsal uzlaşma yönünde bir değişiklik olduğunu gösterdiler. Radikalizm, aşırılık ve devrimci anlamda muhalefet halkın ağırlıklı bir çoğunluğu tarafından reddedildi. Muhtemelen tüm reform yılları boyunca ilk kez, iktidarın yürütme ve yasama yetkisi olan organlarının birlikte çalışacağı böyle uygun politik koşullar oluştu.

Partiler ve siyasi hareket grupları tarafından Duma'da temsil edilen ciddi politikacılar bu gerçekten gerekli sonuçları çıkarmalıdırlar. Halkın ve ülkenin kaderi için sorumluluk duygusunun üstün geleceğinden eminim. Emin olduğum bir şey daha, Rus partilerinin, organizasyonların ve hareketlerin ve de bunların başkanlarının, Rusya'nın, tüm toplumsal güçlerin birleşmesi için çabalayan genel menfaatlerini ve görüş açılarını, dar parti çıkarlarına veya kısa geçici ilgi ve isteklere kurban etmeyecekleridir.

2. Güçlü devlet

En iyi ekonomik ve sosyal politikanın bile devlet gücünün ve yönetim organlarının zayıflığı nedeniyle başarısızlığa uğradığı bir etapta bulunuyoruz. Rusya'nın tekrar kurulması ve gelişmesinin anahtarı bugün devletin politik alanında bulunuyor.

Rusya'nın güçlü bir devlet gücüne gereksinimi var. Bu totaliter bir sisteme çağrı değildir. Tarih, tüm diktatörler ve otoriter sistemlerin kısa süren yönetimler olduklarını ikna edici olarak kanıtlamaktadır. Yalnız demokratik sistemler uzun süreli olmuşlardır. Tüm yoksunluk ve kıtlıklarında insanlık da-

ha iyisini düşünmemiştir. Rusya'da güçlü bir devlet iktidarı, demokratik, eylem yeteneği olan ve federal hukuk devletidir.

Aşağıdaki düzenlemeleri devletin biçimlenişiyle ilgili görüyorum:

- Devlet gücü ve yönetimin ölçülü yapısı, profesyonelliğin, disiplinin ve devlet görevlilerinin sorumluluğunun, rüşvetle savaşın artırılması.
- Devlet personel politikasının en iyi uzmanların seçimi prensibi esasında değiştirilmesi.
- Dengeli ve kontrollü bir güç sergileyen, canlı bir sivil toplumun oluşması için uygun koşulların yaratılması.
- Yargıçların rol ve otoritelerinin güçlendirilmesi;
- Maliye bütçesini de içine alan, federal ilişkilerin düzeltilmesi.
- Suçlara karşı aktif ve sert bir savaşın başlatılması.

Bir anayasa değişikliği acil ve öncelikli görev olarak görünmüyor. Bizim iyi bir anayasamız var. Bireyin hak ve özgürlükleriyle ilgili bölüm, dünyada bu tarzın en iyi biçimlendirilmiş örneği olarak geçer. Asıl önemli görev, ülkenin başka bir anayasasını yapmak değil, tersine etkili bir anayasanın ve onun temelinde kararlaştırılan kanunların, devletin, toplumun ve tek tek insanların yaşam biçimine uygulanışının sağlanmasıdır. Bu bağlamdaki en önemli problem, kararlaştırılan kanunların anayasaya uygunluğudur. Rusya'da bugün 1000'den daha fazla federal kanun ve cumhuriyetlerin, bölgelerin, eyaletlerin ve otonom bölgelerin birkaç bin kanunu vardır. Bunların hepsi yukarıda belirtilen kriterlere uymamaktadır. Eğer adalet bakanlığı, savcılık ve yargıçlar bu sorun hakkında şimdiye kadar olduğu gibi nazikçe ve güç kullanmadan karar verirlerse, kuşkulu ve Rus anayasası açısından anayasa-

ya uygun olmayan kanunlar yığını, hukuki ve politik anlamda kritik olabilir.

Başka bir sorun da iktidarın, hükümetin dahil olduğu iktidar kolundadır. Uluslararası deneyim, insanların hak ve özgürlükleri, demokrasi için esas tehlikenin bütünde yürütme gücünden kaynaklandığını onaylıyor. Tabii, kötü kanunlar çıkaran, kanun yapıcı gücün de bunda payı var. Fakat buna rağmen en önemli güç yürütme gücü. O, ülkenin yaşamını organize eder, kanunları uygular ve idari talimatları yerine getirirken nesnel olarak oldukça önemli ölçüde, kanunları tahrif edebilir -tabii ki bunu her zaman kasıtlı yapmaz.

Yürütme kuvvetinin güçlendirilmesi için dünya çapında bir eğilim var. Bundan dolayı toplumun, kontrol gücünü kendinde toplayarak keyfi hareketi ve suiistimali önleme çabası, büyük bir rastlantı değildir. Tam da bundan dolayı, ben şahsen öncelikli önemi, yürütme gücüyle sivil toplum arasındaki dostluk ilişkileri geliştirmeye vereceğim. Son maddedeki, rüşvete karşı etkin ve sert bir savaşın başlatılmasıyla ilgili kurumların ve yapıların geliştirilmesi için.

3. Etkili bir ekonomi

Daha önce de söylediğim gibi, reform yılları Rus ekonomisinde ve sosyal alanda bir yığın problemi beraberinde getirdi. Durum gerçekten karmaşık. Fakat, yumuşak bir tabirle, süper güç olarak Rusya'da daha cenaze törenini görme zamanı gelmemiştir. Çünkü her şeye rağmen, biz entelektüel ve personel potansiyelimizi koruyabildik. Bir dizi, ümit verici, bilimsel araştırma ve geliştirme çalışması ve araştırma teknolojisi yitirilmiş değil. Doğal zenginliklerimiz bize kalıyor. Bu demektir ki: Ülke layık olduğu geleceğe kavuşacak.

Bununla birlikte, 90'lı yıllardan dersler çıkarmak, pazar değişiklikleri deneyimini gözden geçirmek zorundayız.

1. Önemli derslerden birisi olarak gördüğüm, tüm bu yıllar boyunca yalnızca aynı tarzda el yordamıyla ilerlediğimizdir. Rusya'ya dünyada çok gelişmiş, refah içinde ve büyük ülke olmanın esasını garantileyen vatansever milliyetçi hedefler ve sınırlar hakkında hiçbir fikrimiz yok. Bu tür umut vaat eden , 15-20 veya daha fazla yıl süreceği hesaplanan böyle bir gelişme stratejisi, özellikle ekonomide kendini aşırı ölçüde belli ediyor. Yönetim, eylem yeteneğini tek elden bir strateji ve taktik prensibi temeline kurmayı özellikle amaçlıyor. Bunlar olmadan, yaraları sarmada, bir çeşit "afet yönetimi" gibi çalışamayız, yani mahvoluruz. Ciddi bir politika ve büyük şeyler böyle oluşmaz. Ülkenin uzun süreli, milliyetçi bir gelişme stratejisine gereksinimi var. Önceden de söylediğim gibi, hükümet hazırlık çalışmasını başlattı.

2. 90'lı yılların ikinci önemli dersi, sonuçta gerektiğinde ekonomik ve sosyal alan içerisine, devlet düzenlemesiyle tekdüzen bir sistemin oluşturulmasını içeriyor.

Her şey üzerinde etkisi olan ve her şeye karışan devletin yukarıdan aşağıya her bir kurumun işinin tüm ayrıntılarını belirleyip talimatlarla bildirdiği direkt planlama ve güdüm sistemine geri dönüşten söz edilmiyor. Sözü edilen, Rus devletini ülkenin ekonomik ve sosyal güçlerinin etkili bir koordinatörü yapmaktır. Bu devlet bir menfaatler dengesi oluşturmalı, toplumsal gelişmenin en uygun hedeflerini ve parametresini belirlemeli ve onlara ulaşmak için gerekli koşulları ve mekanizmaları yaratmalıdır.

Bu doğal olarak devletin ekonomideki kuralların koyulmasında ve onlara uyulmasındaki rolünü sınırlayan alışılmış formülün dışına çıkmaktadır. Zamanla belki bu formüle de ulaşırız. Fakat şimdi bizim durumumuz ekonomik ve sosyal süreçler üzerine devletin büyük ölçüde etkisini gerektiriyor. Biz devlet düzenlemesi sisteminin mekanizma ve ölçülerini saptarken, şu ilkeye göre hareket etmemiz gerekir: "Orada ve zorunlu olduğu kadar devlet; orada ve gerektiği kadar özgürlük."

3. Üçüncü ders - ülkemizin koşulları için en uygun bir reform stratejisinin gerçekleştirilmesine geçiş. Bu konuda aşağıdaki düzenlenmelerin yapılması başarılı olacağa benziyor:

3.1. Dinamik bir ekonomik büyümeyi teşvik. İlk planda gerekli olan, yatırım hareketini başlatmak. Şimdiye kadar bu problemi çözmek başarılamadı. 90'lı yıllarda reel sektörde yatırımlar beş kat azaldı, bunun yanında ana sermaye 3,5 kat azaldı. Rus ekonomisinin maddi temelinin yıkılması süreci başladı.

Hem yeni pazar ekonomisi mekanizmalarını, hem de devlet müdahalesi önlemlerini bağlayan bir yatırım politikasının uygulanması için harekete geçtik. Aynı zamanda, ülkede yabancı yatırımcılar için çekici bir yatırım havası yaratmayı geliştireceğiz Bu demektir ki, yabancı sermayenin ülkemize akması için her şeyi yapacağız.

3.2. Etkin bir endüstri politikası uygulama. Ülkenin geleceği, Rus ekonomisinin 21. yüzyıldaki başarısı, her şeyden önce, yüksek teknolojiye dayanan ve bilimsel ağırlıklı ürün-

ler yaratan dallardaki ilerlemesine bağlı. Bugünkü dünyada ekonomi büyümesi %90 yeni bilgi ve yeni teknolojilerin uygulanmasıyla sağlanacaktır.

Hükümet, bilimsel-teknik ilerlemenin ileri gelen dallarının öncelikli gelişmesine yönelmiş bir endüstri politikası uygulamaya hazırdır. Aşağıdaki önlemlerin alınması gerekmektedir:

- İleri teknolojilere ve bilimsel ağırlıklı ürünlere plan dışı iç talep geliştirme teşviki, ileri teknoloji üretimi ihracatına yönelimi destekleme;
- Hammadde ağırlıklı olmayan dalların desteklenmesi, tercihen iç talebin karşılanmasına çalışma;
- Yakıt enerjisi ve hammadde kompleksi dallarının ihracat olanaklarının artırılması.

Böyle bir politikanın uygulanması için gerekli olan maddi kaynakların harekete geçirilmesi için, uluslararası uygulamada çoktandır tanınmış olan mekanizmalardan yararlanılmalıdır. Onların temel yapısı, amaca yönelmiş bir kredi ve vergi mekanizmasından ve çeşitli ayrıcalıklarda devlet garantisi olan teminatlardan oluşmuştur.

3.3. Makul bir yapı politikasını gerçekleştirme. Hükümetin düşüncesi, Rusya'nın ekonomisinde diğer gelişmiş endüstri ülkelerindeki gibi hem endüstri finansman grupları ve kurullar için, hem de küçük ve orta işletmeler için yer olduğudur. Birinin gelişmesini durdurmak ve ekonomi yönetiminin diğer biçimlerinin gelişmesini suni olarak hızlandırmak, yalnızca Rus ekonomisinin gelişmesini engeller. Hükümet politikası, ekonomi biçimlerinin en elverişli karşılıklı ilişkisini garantileyen yapıları geliştirmeye yönelir.

Buradaki diğer önemli düzenleme doğal tekellerin etkisinin makul biçimde ayarlanmasıdır. Tam da bunun üretim ve tüketici fiyatlarının tüm yapılarını büyük ölçüde nasıl belirlediği, kilit bir sorudur. Ve bu demektir ki, onun bu yolla hem ekonomik ve mali süreçlere, hem de halkın gelirinin dinamiğine etkisi vardır.

3.4. Etkili bir mali sistemin oluşturulması. Bu, kendi içinde aşağıdaki düzenlemeyi içeren büyük bir görevdir:

- Bütçenin etkililiğinin yükseltilmesi devletin ekonomi politikasında önemli bir yöntemdir.
- Bir vergi reformunun uygulanması.
- Ödemeyi reddetmenin engellenmesi.
- Takas ticaretinin ve diğer para yerine geçen ödeme biçimlerinin tamamen ortadan kaldırılması.
- Düşük bir enflasyon oranının ve istikrarlı bir rublenin idamesi.
- Medeni finans ve fon pazarları oluşturma ve bunların yatırım kaynaklarının toplanması için bir kuruma dönüştürülmesi.
- Banka sisteminin yeniden yapılandırılması.

3.5. Gölge ekonomisinin değiştirilmesi, ekonomide, maliyede ve kredi işlerinde organize olmuş suçu önleme. Gölge ekonomisi her yerde var. Fakat gelişmiş ülkelerde G.S.Y.İ.H'daki payı %15-20'yi aşmazken, bu bizde %40'a ulaşıyor. Bu hastalıklı problemin çözülmesi için, adalet sağlayan kurumların etkinliğinin iyileştirilmesiyle beraber, tahsis, vergi, para birimi ve ihracat kontrolünün sıkılaştırılması gerekir.

3.6. Rusya'nın ekonomisinin dünya ekonomisi yapılarına tutarlı entegrasyonu. Bunlar olmadan, gelişmiş ülkelerin ulaştığı ekonomik ve sosyal ilerleme düzeyine ulaşamayacağız. Temel düzenlemelerimiz aşağıdaki gibidir:

- Rus firmalarının, şirketlerinin ve korporasyonlarının dış ekonomik faaliyetlerinin devlet tarafından etkin biçimde desteklenmesi. Özellikle federal bir birlik oluşturulduktan sonraki ihracatın desteklenmesi, Rus mal üreticilerinin ihracat sözleşmeleri için garantiler verme ihtiyacı kronikleşti.
- Rusya'nın, dünya mal, hizmet ve yatırım pazarlarında ayrım yapılarak küçümsenmesinin kararlı biçimde önlenmesi. Dampingi önlemek için bir Rus kanunu ve onun uygulanışı.
- Rusya'nın dış ekonomik faaliyetin devletlerarası sistemine dahil olması, ilk planda WTO'ya.

3.7. Çağa uygun bir tarım politikasının uygulanması. Rusya'nın yeniden yapılanması Rus köyünün yeniden yapılanması, ülkenin tarımının gelişmesi olmadan düşünülemez. Kırsal kesimde pazar ekonomisi reformlarının ve toprakta mal varlığı koşullarının uygulanmasıyla yapılan düzenlemeyle devlet desteği önlemlerini organik olarak bağlayacak bir tarım politikası zorunludur.

4. Rusya için, insanların yaşam koşullarının kötüleşmesiyle bağlantısı olan her türlü reform ve önlemin olanaksız olduğunu görmek gerek. Söylediğimiz gibi, biz burada en son sınıra kadar vardık.

Ülkede yoksulluk büyük ölçüde arttı. Eğer 1998 yılı başın-

da kişi başına gelirin ortalama dünya çapındaki karşılaştırma rakamı yılda 5000 dolar idiyse, bu değer Rusya'da yarısı kadar -2200 dolar daha az çıktı. Ağustos krizinden sonra değer daha da düştü. Maaşların G.S.Y.İ.H'daki payı reform yıllarında %50'den %30'a düştü.

Bu en önemli sosyal sorun. Hükümet gelir alanında yeni bir politika hazırlıyor. Bu politika, halkın bugünkü gerçek maaşları temelinde, toplumun istikrarlı bir refah artışını garantilemeyi hedeflemektedir.

Hükümet tüm güçlükleri dikkate almaksızın, bilim, eğitim, kültür ve sağlık işlerinde devlet desteğinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Çünkü, insanları fiziki ve psikolojik olarak sağlıksız, kötü eğitilmiş ve eğitilmemiş olan bir ülke, hiçbir zaman dünya çapındaki bir medeniyetin zirvesine yükselemez.

Rusya yüz yıllık tarihinde en güç periyotlardan birini yaşamaktadır. Tahminen Rusya 200-300 yıl süresince ilk kez, son gerçek tehlikeler karşısındadır. Öyle görünüyor ki dünya devletleri sıralamasında ikinci, hatta üçüncü sırasında. Bunun olmaması için, ulusun tüm entelektüel, fiziki ve manevi güçlerinin büyük çabası gereklidir. İyi hazırlanmış, yaratıcı bir çalışma gereklidir. Bunu kimse bizim için yapmaz.

Her şey yalnızca bizim yeteneğimize bağlıdır. Tehlikelerin ölçüsünü fark etmek, sıkıca birbirine kenetlenmek ve uzun süreli, basit olmayan göreve hazırlanmak.

29 Aralık 1999 tarihli web-sitesi

30 Aralık 1999 *Nesavisimaja gaseta*

(Rusçadan Almancaya Martina Munk tarafından çevrilmiştir)

Boris N. Yeltsin'in 31 Aralık 1999 tarihli yeni yıl konuşması

"Rusya şu andan itibaren yalnızca ileriye doğru yürüyecektir!"

Sevgili Ruslar, tarihimizin bu büyülü günü önünde az zaman kaldı. (...) Bugün size son kez yeni yıl dileklerimi aktarıyorum. Fakat hepsi bu değil. Bugün son defa Rusya'nın başkanı sıfatıyla karşınızdayım. Bu konuda uzun süre ve acı çekerek düşündüm. Sona eren yüzyılın bu gününde çekiliyorum.

Sık sık şunu duydum: Yeltsin tüm yolları deneyerek iktidara yapışacak, onu kimseye devretmeyecek. Bu yanlış. Bundan dolayı da böyle bir şey olmadı. Ben her zaman, anayasadan bir adım bile uzaklaşmayacağımı, Duma seçimlerinin anayasal süre içerisinde yapılması gerektiğini söyledim. Ve bu gerçekleşti. Başkanlık seçimlerinin tam 2000 Haziran'ında yapılmasını istiyordum. (...)

Fakat ben başka bir karar aldım. Gidiyorum. Zamanın önünde duruyorum. Bunu yapmam gerektiğini anladım. Rusya yeni yüzyıla, yeni politikacılarla, yeni yüzlerle, entelektüel, güçlü ve enerjik insanlarla girmeli. Ve biz, uzun süredir

iktidarda olanlar, gitmeliyiz. İnsanların Duma seçimlerinde hangi umut ve hangi inançla bir politikacı kuşağını seçtiklerini gördükten sonra, hayatımdaki en önemli şeyi yaptığımı anladım. Rusya bir daha hiçbir zaman geçmişe geri dönmeyecektir. Rusya şu andan itibaren yalnızca ileriye doğru yürüyecektir.

Ve ben tarihin bu doğal akışını engelleyemem. Daha altı ay iktidara yapışmak, ülkenin güçlü bir adama gereksinimi olduğu bir zamanda, hemen hemen her Rus'un gelecekle ilgili umutlarını bağladığı bir başkan olmaya layık olmak? (...) Hayır, bu benim tarzım değil, bu benim karakterim değil!

Bugün, benim için bu kadar önemli bir günde, alışılmıştan biraz daha kişisel sözler söyleyeceğim. Affınızı diliyorum. Umutlarımızın çoğu gerçekleşmediği için. Bize görünen ve acı dolu ve güç olan her şey için. Geçmişin gri, totaliter durgunluğundan bir vuruşla, bir adımla aydınlık, varsıl ve medeni bir geleceğe atlayacağımıza inananların umutlarını gerçekleştiremediğim için özür diliyorum. Buna kendim bizzat inanmıştım.

Bir vuruşla, bu gerçekleşmedi. Kesin olarak ben çok safdilliydim ve sorunlar çok güçtü. (...) Fakat bir şey bilmenizi istiyorum. Sizin her birinizin acısını ben kendi acım gibi duyumsadım, yüreğimdeki bir acı gibi. Uykusuz geceler, acı çektiren sorular: İnsanların en azından birazcık daha iyi ve daha kolay yaşayabilmeleri için ne yapılması gerekir? Benim için daha önemlisi yoktu.

Gidiyorum. Yapabileceğim her şeyi yaptım. Sağlıktan dolayı değil, bu bütün problemlerin sonucu. Beni, her şeyi daha fazla ve daha iyi başaracak olan yeni bir kuşak izliyor. Anayasaya göre geri çekilişimde Rusya'nın başkanının resmi gö-

revlerinin başbakan Vladimir Vladimiroviç Putin'e devriyle ilgili bir kararname imzaladım. O üç ay boyunca devlet başkam olacak. Ve üç ay içinde başkanlık seçimleri yapılacak.

Rusların mükemmel bilgeliğini biliyorum. Bu nedenle 2000 Mart'ı sonunda hangi seçimi yapacağınızdan kuşkum yok. Veda olarak her birinize söylemek istiyorum: Mutlu olunuz! (...) Mutlu olmayı hak ettiniz (...). Sevgili arkadaşlarım, iyi bir yeni yıl, iyi bir yüzyıl!

Vladimir V. Putin

Devlete güven hakkında

"Demokrasinin içinde boğulmayacağı bir yönetim biçimi yaratmalıyız."

Konuları "devlete güven" ve "suça karşı savaş" olan mektupları yazdıktan sonra, tepkileri dile getiren çok fazla yanıt aldık. Elbette bu sorunlar Rusya'da halen var ve mektup yazanların çoğu bunların arasında sıkı bağlantılar kuruyorlar. Bu görüş mutlaka doğru, fakat gerçekte meseleler o kadar kolay değil. Çoğu insan, ancak rüşvetçi hükümet temsilcileriyle tanıştıktan sonra, devlete ve onun kurumlarına karşı güvensizlik geliştiriyorlar.

Bazı mektuplar karamsarlık dolu. Bunları yazanlar, hükümet temsilcileri arasında dürüst kimse olmadığı için "devlete güven"den söz edilemeyeceğini söylüyorlar. Bu şaşırtıcı görüş, yüksek devlet makamlarında görevlerini yapmaya çalışan ağırlıklı çoğunluk için bir aşağılamadır. Bu görüş yapıcı da değildir. Böyle görüşleri olan insanlar, gerçek düşünceler geliştirme yeteneğine sahip değildirler. Mümkündür ki, memleketlerine yardım etmek istemiyorlar ve duygularını diğerlerinden ve kendilerinden saklamakta olumsuz belagat ye-

teneklerini kullanıyorlar. Fakat bize mektup yazanların çoğu, bu sorunların karmaşık olduğunu ve bir çözüm istediklerini bilirler. Onlar bu problemlere, aşılabilecek güçlükler olarak bakıyorlar.

Roman R.:

"Sayın Vladimir Vladimiroviç!

Bürokratlardaki üstünlük duygusu, gizli işler yapma uygulamaları ve bencillikleri o ölçüde arttı ki, insanların artık Rusya'da yalnızca suç şebekelerinin yardımıyla ticaret yapma şansı kaldı. Resmi makamlarla iş yapma çok pahalı ve güvenilmez oldu. Suçla savaşın ilk adımı, devlet memurlarının sayısını azaltmak ve yetkilerini sınırlamak olmalı."

Sergey de benzer düşünceler ileri sürüyor:

"Hedefte yalnızca rüşvet olmamalı, aksine, buna bağlı suçların hepsi, bunların nedenleri ve koşulları da olmalı. Bir hükümet mekanizması disiplinliyse ve rolünü iyi yorumlamışsa, rüşvetçi olma olanağı yoktur."

Hükümet mekanizmasını yeniden organize etme görevini Vladimir Putin sık sık vurgulamıştır. Hükümet mekanizması öyle bir yapılanmış ve organize edilmiş olmalı ki, üzerine düşen asli görevlerini yapabilsin.

Stanislav Lozovskiy'in mektubunda güven ve devlet hakkında ilginç bir fikir buluyoruz:

"Vladimir Vladimiroviç!

Programınızın, burada belirttiğiniz esas noktaları beni çok etkiledi. Sanıyorum ki, bu ülkenin gerçekten ihtiyacı olan şey bu (özellikle vergi reformu ve güçlü bir hukuk sistemi). Se-

çimde verdiğiniz sözleri yerine getirmeniz çok önemli. Bu insanların devlete güvenmeleri için gerekli. Eğer seçim için bir dilekte bulunma hakkım varsa, bu da (ayrıca ben sizi seçeceğim) size haftada on-on beş dakika televizyona çıkıp seçmenlerinize hesap vermenizdir (aynı Amerikan uygulaması olan radyodan ulusa sesleniş gibi).

Televizyondan aktarılan, neler yapıldığı ve verilen sözlerin niçin tutulmadığı hakkındaki açık bir görüşme biçimindeki konuşmalar benim düşünceme göre, vatandaşların devlete karşı yitirdikleri güveni yeniden sağlayacaktır."

Tabii seçim mücadelesi sırasında yapılan bir televizyon konuşması diğer adayların haklarının ihlali gibi algılanabilir. Fakat, memurun vatandaşa hesap vermesi fikri ve politikacıların seçimde verdikleri sözlerden sorumlu tutulmaları, halkın devlete olan güvenini yeniden kazanması için kaçınılmaz. Ne yazık ki yalnızca pek az Rus politikacı bu basit gerçeği kavrayabiliyor.

Aleksandr Popov'dan bir mektup web sitemizdeki gönderilere bakışımızı sonlandırıyor. Tabii onun resmi daireler ve vatandaş arasındaki ilişkileri tanımlaması biraz fazla dramatik olmuş, fakat sorunun esas nedeninin yorumunu göz ardı edemeyiz:

"Toplumun bir mucize gibi daha hâlâ devlete ve vatanseverliğe yüklediği biraz güven duygusu, Rusya'nın, soğuk savaştan tehdit edici bir halklar savaşına geçişinde tek güvencesidir. Devletin vatandaşlarıyla barışması için en uygun zamandır. Bir uzlaşma mümkün görünüyor ve bu çoğu Rus tarafından arzulanıyor. Büyük yatırımlardan söz etmek sakinleştirici etki yapardı, ama burada işe ve bilgiye yatırım yapı-

labilir, fakat paraya değil (çünkü bu yok). O zaman yatırımcıları çağırmamalıyız ve onları ayrıcalıklarla çekmeyi denememeliyiz. Yani, biz kendimiz bizzat işe ve eğitime yatırım yapmazsak, hiçbir yabancı yatırımcı olmayacaktır ya da çok az olacaktır. Sadece kulağı kesikler ve muhbirler (ve bunlardan bizde önceden vardı), gelecekteki kolonicilere yolu açmak için geleceklerdir. Not: Rusya'nın insanların devlete güven duymasına gereksinimi var!"

(Yazı Vladimir V. Putin'in web-sitesinde, ilkbahar 2000, http://www.putin2000.ru/07/09.html)

Vladimir V. Putin'in Bakanlar Kurulu

(2000 Mayıs ortası)

Başbakan Michail Kasyanov
Başbakan yardımcıları Aleksey L. Kudrin (Maliye)
Valentina Matviyenko (Sosyal)
Viktor Klebanov (Askeri-endüstri Kompleksi)
Viktor Kristenko (Uluslararsı İnanlılar Kuruluşu)
Aleksey Gordeyev (Tarım)
Savunma İgor Sergeyev
İçişleri Vladimir Ruşaylo
Dışişleri İgor İvanov
Adalet Yuriy Çayka
Maliye Aleksey L. Kudrin
Ekonomik gelişme ve ticaret Germann Gref
Askeri-endüstri kompleksi Viktor Klebanov
Uluslararası inanlılar kuruluşu Viktor Kristenko
Çalışma Aleksadr Poşinok
Vergi Gennadiy Bukayev
Özelleştirme Farit Gaşişullin
Hükümet kalemi İgor Şuvalov
Eğitim Vladimir Filippov

Hammadde Boris Yatskeviş
Taşımacılık Sergey Frank
Atom Enerjisi Yevgeniy Adamov
Demiryolu Nikolay Aksyonenko
Tarım Aleksey Gordejev
Kültür Michail Şvidkoy
Sağlık Yuriy Şevçenko
Tekel-karşıtı
Orta ölçekli ekonomi İlya Yuşanov
Haberleşme Mihail Lezin
Telekomünikasyon Leonid Rejmann
Milliyetler Aleksandr Blochin

Rus gizli servislerindeki yönetici pozisyonlara, kabine üyesi statüsüne sahip olmaksızın şunlar atanmıştır:
FSB Nikolay Patruşev
Yurtdışı Gizli Servisi Sergey Lebedev

Vladimir Vladimiroviç Putin'in resmi özgeçmişi

Vladimir Vladimiroviç Putin 7 Ekim 1952'de eski Leningrad'da doğdu. İkinci Dünya Savaşı'nın muhariplerinden babası Vladimir Spiridonoviç Putin, Leningrad'ı savunanlar arasında ve savaş malulüydü. Tversk bölgesinde doğmuş olan Anne Maria İvanovna Putina da Leningrad'daki tüm kuşatmayı yaşadı.

1975 yılında V. V. Putin Leningrad Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve devlet güvenlik kurumlarında çalışmaya gönderildi. 1985'ten 1990'a kadar Demoktratik Alman Cumhuriyeti'nde çalıştı. 20 Ağustos'ta devlet güvenlik kurumlarından istifasını istedi.

1990'dan beri Leningrad Devlet Üniversitesi'nin rektörünün uluslararası sorunlarda danışmanı, daha sonra Yüksek Sovyet'in başkanının danışmanı.

12 Haziran 1991'den beri St. Petersburg il yönetiminin dış ilişkiler komisyonu başkanı. İl ekonomisiyle ilgili yatırım reklamı kamu sektörü girişiminin başlatılması ve yabancı ortaklarla işbirliği sorunlarını çözdü.

1994 ile 1996 yılları arasında St. Petersburg yönetiminde birinci başkan yardımcısı ve ayrıca St. Petersburg il yönetiminin dış ilişkiler komisyonu başkanı. Stratejik sorunlar için il

komisyonunu yönetti. Adalet organlarının sorunlarını, St. Petersburg Kanun Koyucu Meclisi'yle, Toplumsal Organizasyonlarla İlişkiler Başkanlığı'nın işbirliği sorunlarını çözdü.

Ağustos 1996'da Moskova'ya Rus Federasyonu Başkanı'nın kalem müdürlüğü yardımcılığına terfi ettirildi.

1997 Martı'ndan itibaren Rus Federasyonu Başkanı Yönetim Dairesi müdür yardımcısı. Genel kontrol yönetiminin şefi.

1998 Mayısı'ndan itibaren Rus Federasyonu Başkanı Yönetim Dairesi'nin birinci müdür yardımcısı.

1998 Haziran'ında FSB'ye müdür oldu. Mart 1999'da Rus Federasyonu Güvenlik Konseyi müdürlüğüne atandı.

Ağustos 1999'dan itibaren Rus Federasyonu Hükümeti'nin başkanı.

Aralık 1999'dan itibaren Rus Federasyonu'nun başkan yardımcısı.

V. V. Putin Ekonomi Akademisi'nin adayı.

Çok iyi Almanca konuşuyor ve İngilizce olarak da anlaşabiliyor.

11 yıldır Sambo ve Judo yapıyor. Çok defa St. Petersburg Sambo şampiyonu oldu. 1973'te Sambo sporu, 1975'te da Judo şampiyonu oldu.

Eşi Ludmila Aleksandrovna Putina Leningrad Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesi mezunu. Almanca, İspanyolca ve Fransızca konuşuyor.

Ailenin iki çocuğu var, kızları Maşa ve Katya 14 ve 13 yaşlarındalar.

(http://www.president.kremlin.ru/about/bio.html)

(Rusçadan Almancaya Martina Munk tarafından tercüme edilmiştir.)

Kronoloji

Boris N. Yeltsin

9 Ağustos 1999 Başbakan Sergey Stepaşin başkan Boris N. Yeltsin tarafından azledilir; halef olarak şimdiye kadarki gizli servis şefi Vladimir. V. Putin'i atar.

10 Ağustos 1999 Putin Yeltsin'le ilk buluşmasında, Kafkaslar'daki çatışmalar konusunda sertlik göstereceğini açıkladı.

16 Ağustos 1999 Daha ilk seçim turunda Duma, Putin'i yeni başbakan olarak seçti; 18 aylık bir süre içerisinde beşinci başbakan.

17Ağustos 1999 Çeçenistan'da şiddetli çatışmalar oluyor; Putin ayaklanmanın kısa sürede bastırılacağını umuyor.

19 Ağustos 1999 Putin tarafından sunulan kabine listesi Yeltsin tarafından onaylandı. Dışişleri, Savunma ve Maliye gibi önemli bakanlıklar, şimdiye kadarki bakanlar Igor Ivonov, İgor Sergeyev ve Michail Kasyanov'un elinde kaldı. Adalet Bakanlığı'nda en önemli değişiklik yapıldı: Bu bakanlık şimdi eski Başsavcı Yuriy Tşayka tarafından yönetilecek.

27 Ağustos 1999 Dağıstan'da Çeçenistan'dan gelen Müslüman savaşçılarla zorlu çatışmalar; Putin yıkılan köylere tekrar kurulmaları için yardım sözü veriyor.

5 Eylül 1999 Başbakan, Başkan Putin'le rüşvet suçlamalarıyla ters düşüyor. Rüşvet alımını "kanıtlanmamış" olarak görüyor.

8 Eylül 1999 Putin Beyaz Rusya'yı ziyaretinden sonra, Yeltsin'in eylülde çekileceği haberlerini yalanlıyor.

15 Eylül 1999 Rus Başbakanı'nın görüşüne göre evler üzerine yapılan bombalı saldırıların failleri Çeçenistan'dan ve geçen yarım yılda 250'den fazla insanı öldürmüşler.

1 Ekim 1999 Putin Çeçen Cumhurbaşkanı Aslan Maşadov'u artık tanımıyor; aynı anda Rusya bir kara saldırısı başlatıyor; Putin Çeçen sınırında bir güvenlik bölgesi oluşturuyor.

5 Ekim 1999 Rus birliklerinin Grosni yönüne yürümesi nedeniyle Maşadov savaş hakkını ilan ediyor.

11 Ekim 1999 Putin Maşadov'un Rusya'yla anlaşmazlığın barışçı yollardan çözümü için girişiminden sonra, saldırgan teröristlerin Moskova'ya teslim edilmesi şartıyla görüşmeler öneriyor.

20 Ekim 1999 Başbakan, Kafkaslar'daki savaş bölgesini ziyaret ediyor ve birkaç pilotu ödüllendiriyor; bir talim uçuşuna katılan Putin'in kopilot olarak fotoğrafları tüm dünyaya dağılıyor.

26 Ekim 1999 Grosni'ye hava saldırıları artırılıyor; kara birlikleri kuzey Batı il sınırına kadar ilerliyorlar.

12 Kasım 1999 Putin haftalarca süren çekingenlikten sonra 2000 ilkbaharındaki başkanlık seçimleri için adaylığını bildiriyor.

14 Kasım 1999 Başkan Yeltsin, Putin'in adaylığını halefi olarak desteklediğini gösteriyor.

17 Kasım 1999 Putin bir gazete röportajında, Çeçenistan'da savaş olduğunu; olayın bir antiterörist saldırı olduğunu söylüyor.

24 Kasım 1999 Putin Çeçenistan'daki İslam savaşçılarına belirli şartlar altında af teklif ediyor.

7 Aralık 1999 Grosni halkına 9 Aralık'a kadar kenti terk etmeleri ültimatomu veriliyor; Putin yurtdışından gelen her türlü eleştiriyi reddediyor.

20 Aralık 1999 Afet koruması bakanı Sergey Şoigu tarafından yönetilen ve Putin tarafından desteklenen yeni parti, Duma seçimlerinde oyların %23,3'üyle "birlik" sağlıyor ve böylece komünistlerin yalnızca %1 altında bulunuyor.

21 Aralık 1999 Başbakan en büyük Duma fraksiyonlarının yöneticileriyle buluşuyor.

31 Aralık 1999 Başkan Yeltsin'in yeni yıl konuşması; çekildiğini bildiriyor ve görev yetkilerini Başbalan Putin'e aktarıyor. Putin insanlara Rusya'da temel hakları sağlayacağı güvencesini veriyor.

1 Ocak 2000 Görev başındaki başkan Putin, Yetsin ve ailesini dokunulmazlık altına alıyor; bu onları muhtemel cezai soruşturmalardan koruyacak; ayrıca Yeltsin'e yaşam boyu emeklilik sözü veriyor.

3 Ocak 2000 Yeltsin'in kızı Tatyana Dyaçenko başkan danışmanı olarak atanıyor.

5 Ocak 2000 Parlamentonun ikinci meclisi olan federal meclis, 26 Mart 2000 gününü başkanlık seçimleri tarihi olarak kararlaştırıyor.

8 Ocak 2000 Görevdeki başkan Grosni'deki saldırıyı durduruyor; bunun nedeni olarak da Rus Ortodoksları'nın noel bayramını gösteriyor; aynı zamanda, Çeçenistan'da şimdiye kadarki komutanlıkların dağıtılmasını kararlaştırıyor.

10 Ocak 2000 Kremlin yönetimi maliye şefi Pavel Borodin, işten el çektiriliyor ve şimdiye kadarki başbakan yardımcısı Nkolay Aksyonenko Demiryolu Bakam oluyor (böylece etkisi

azalıyor); buna karşın afet koruması ve maliye bakanları, Sergey Şoigu ve Mihail Kasyanov, birinci başbakan yardımcılığına atanıyorlar.

12 Ocak 2000 Vladimir V. Putin Mart'taki başkanlık seçimleri için usulen aday gösteriliyor.

14 Ocak 2000 Putin kamu görevlilerinin %20 daha fazla maaş almaları için emir veriyor.

18 Ocak 2000 Komünist Gennadiy Selesniyov devlet Duması'na yeniden başkan seçiliyor; seçim, bu önemli görev için çaba harcamış olan Primakov'a karşı bir karşı cephe olarak gerçekleşiyor; seçimden önce Putin milletvekillerini "kutuplaşma politikasını sonlandırmaya" çağırdı.

25 Ocak 2000 Putin Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) devlet başkanları tarafından başkanlığa seçildi.

4 Şubat 2000 Eski Başbakan Primakov, 26 Mart'ta başkanlık seçimlerinde görevdeki başkan Putin'e karşı aday olmayacağını açıklıyor.

15 Şubat 2000 Vladimir V. Putin'e Merkezi Seçim Komisyonu tarafından başkanlık seçimleri için üçüncü aday olmasına izin verildi.

21 Şubat 2000 Anatoliy A. Sobçak, eski St.Petersburg belediye başkanı ve Putin'in büyük akıl hocası, Kaliningrad'da ölüyor.

28 Şubat 2000 Görevdeki başbakan Putin Çeçenistan'da tutuklanan gazeteci Andrey Babizki olayına müdahale ediyor ve onun salıverilmesini istiyor.

5 Mart 2000 Bir röportajda Başkan Putin ülkesinin NATO'ya girmesine karşı olmadığını söylüyor. NATO bunu izleyen iç Rus tartışmasını şu anda vakitsiz olarak tanımlıyor.

11 Mart 2000 St.Petersbug'da Putin önce Batılı bir hükümet başkanıyla buluşuyor. İngiliz Başbakanı Tony Blair'e, Çeçenis-

tan'daki insan hakları hakkında Batılıların duyduğu endişeleri ciddiye aldığını ve değişik bir savaş uygulayacağını söylüyor.

Eski Sovyet Başkanı Mihail Gorbaçov Moskova'da Birleşik Rus Sosyaldemokrat Partisi'ni kuruyor ve delegeler tarafından başkanlığa seçiliyor.

12 Mart 2000 Eski Rus Başbakanı Sergey Kiriyenko, Putin'e başkanlık seçimlerinde partisi tarafından destekleneceği sözünü veriyor.

26 Mart 2000 Putin %53 ile daha ilk seçim günü başkanlığa seçiliyor.

Vladimir V. Putin

Rus Federasyonu

Rossijskaja Federacija, kısa biçimi: Rusya-RUS
Yüzölçümü : 17.075.400 km^2
Nüfus : 1998 147.307.000
Başkent : Moskova

Devlet:

1991'den itibaren başkanlık cumhuriyeti -1993 Aralık anayasası- Parlamento: 450 üyeli Devlet Duma'sı ve 178 üyeli Federasyon Meclisi (Federasyonun 89 özerk biriminden 2'şer temsilci); seçimler 4 yılda bir - devlet başkanının 4 yılda bir doğrudan seçimi (bir kerelik yeniden seçim)- seçim hakkı 18 yaşından itibaren- Yönetim: 89 devlet toprağındaki özerk birimler (Federasyon'un özerk birimleri): 21 özerk cumhuriyet, 1 özerk toprak, 10 özerk yönetim bölümü (Çv. genişlik ve önemleri farklı, okrung), 6 toprak (Çv. kray), özerk statüde 49 bölge (Çv. oblast) ve 2 il (Moskova ve St. Peterburg)- Devlet başkanı: Vladimir V. Putin 1 Ocak 2000'den itibaren- Başbakan: 6 Mayıs 2000'e kadar şahsi birleşmeyle başkan Putin, 7 Mayıs 2002den sonra Mihail Kasyanov- Dışişleri bakanı: İgor İvanov, Eylül 1998'den itibaren.

Cumhuriyetler:

Tataristan ve Çeçenistan cumhuriyetlerine kadar tüm 21 cumhuriyet 31 Mart 1992 tarihinde Rusya'yla federasyon sözleşmesi imzaladı- birkaç anayasa ve kanun.

Adıgey Cumhuriyeti (Çv. Çerkez Cum.)

Yüzölçümü: 7 600 km^2 - nüfus (1997): 450 000 kişi; %22 Çerkezler, %68 Ruslar, %3,2 Ukraynalılar, %2,4 Ermeniler - Din: Sünni-Müslüman (Çerkezler), Ortodoks-Hıristiyan - Başkent: Maykop - Başkan: Aslan A. Carimov, 1993'den beri - Başbakan: Mugdin Tlehas

Altay Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 92 600 km^2 nüfus (1997): 202 000 kişi; %31 Altaylılar, %60,4 Ruslar, %5,6 Kazaklar, Din: Sünni Müslüman, Ortodoks -Hırisityan, Lamaistler- Başkent: Gorno - Altaysk - Başkan: Valeri Çaptinov - Başbakan: Vladimir I. Petrov

Başkırdistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 143 600 km^2 - nüfus (1997): 4 097 000 kişi; %21.9 Başkırtlar, %39,3 Ruslar, %28,4 Tatarlar, %3,0 Çuvaşlar, %2,7 Mari %1,9 Ukraynalılar - Din: Müslüman (Başkırtlar ve Tatarlar), Ortodoks -Hıristiyan- Başkent: Ufa - Başkan: Murtaza Gubaydulloviç Rahimov,1993'den beri - Başbakan: Rim Bakeyev

Buryatya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 351 300 km^2 - nüfus (1997): 1.053.000 kişi; %24 Buryatlar, %69,9 Ruslar, %2,2 Ukraynalılar, %1,0 Tatarlar - Din: Lamaizm, Şamanizm (Buryatlar) - Başkent: Ulan-Ude- Başkan: Leonid Potapov - Başbakan: Vladimir B. Saganov

Cakazya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 61 900 km^2 nüfus (1997): 586.000 kişi; %11,1 Cakazlar, %75,9 Ruslar, %2,3 Ukraynalılar, %2 Almanlar v.b.- Din: Ortodoks Hıristiyanlar, Müslümanlar, Animistler - Başkent: Abakan- Başkan: Vladimir Ştigaşev - Başbakan: Yevgeni A. Smirnov

Dağıstan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 50.300 km^2 - nüfus (1997): 2.042.000 kişi; %27,5 Avarlar, %15,6 Darginler, %12,9 Kumyikler, %11,3 Lesgler, %9,2

Ruslar, %5,2 Laklar, %4,3 Tabassaranlar, %4,2 Azerbaycanlılar, %3,2 Çeçenler vb. - Dil: Avarca, Rusça vb.- Din: ağırlıklı olarak Sünni müslüman - Başkent: Mahakala - Başkan: Magomedali Magomedov - Başbakan: Abdurasak Mirsabekov

İnguşistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 3 600 km^2 nüfus (1997): 300 000 kişi; İnguşlar (Çeçenlerle), Ruslar, Kazaklar vb - Başkent: Magas- Başkan: Ruslan Auşev, 1993'den beri Başbakan: Tamerlan Didikov

Kabardino - Balkarya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 12 500 km^2 - nüfus (1997): 790 000 kişi; %48,2 Kabardinler,%9,4 Balkarlar, %31,9 Ruslar, %1,7 Ukraynalılar, %1,3 Ossetler, %1,1 Almanlar vb.- Din: Ağırlıklı olarak Sünni Müslüman - Başkent: Nalçik - Başkan: Valeri Muhamçedoviç Kokov, 1992'den beri - Başbakan: Georgi Çerkessov

Kalmık Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 75 900 km^2 nüfus (1997): 319.000 kişi; %45,4 Kalmıklar, %37,7 Ruslar, %4 Darginler, %2,6 Çeçenler, %1,9 Kazaklar,%1,7 Almanlar v.b.- Din: Lamaizm, Budizm (Kamlıklar) - BaşkentElista- Başkan: Kirsan Nikolayeviç İlyumşinov, 1993'ten beri, 16 Şubat 1998'den beri aynı zamanda başbakan

Karaçay- Çerkez Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 14 100 km^2 nüfus (1997): 436 000 kişi; %31,2 Karaçaylar, %9,7 Çerkezler, %42,4 Ruslar, %6,6 Abasinler %3,2 Nogaylar vb.- Din: ağırlıklı olarak Sünni Müslüman - Başkent: Çerkesk Başkan ve Başbakan: 24 Temmuz 1999'dan beri Valentin Vlassov

Karalya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 172 400 km^2 nüfus (1997): 785 000 kişi; %10 Karalyalılar, %74 Ruslar, %7 Belaruslar, %3,6 Ukraynalılar, %2,3 Finliler - Din: Ortodoks Hıristiyan - Başkent: Pedrozavodsk- Başkan:

Sergey Leonidoviç Katandov, 17 Mayıs 1998'den - Başbakan: Segey P. Blinnikov

Komi Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 415 900 km^2 nüfus (1997): 1.185.000 kişi; %23,3 Komi, %57,7 Ruslar, %8,3 Ukraynalılar, %2,1 Belaruslar, %2,1 Tatarlar, %1 Almanlar - Din: Ortodok Hırisityan, Animist - Başkent: Siktivkar Başkan: ve Başbakan: Yuriy Alekseyeviç Spiridonov, 1994'ten.

Mari El Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 23 200 km^2 nüfus (1997): 766 000 kişi; %43,3 Mari, %47,5 Ruslar, %5,9 Tatarlar, %1 Almanlar - Din: Ortodoks Hıristiyan, Şamanist - Başkent: Yoskar - Ola - Başkan ve Başbakan: Vyaçeslav Kislitsin

Mordvinya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 26 200 km^2 nüfus (1997): 956 000 kişi; %32,5 Mordvinler, %60,8 Ruslar, %4,9 Tatarlar vb.- Din: Ortodoks Hıristiyan-Başkent: Saransk Başkan ve Başbakan: Vasili D. Guslyannikov

Kuzey Osetya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 8000 km^2 - nüfus (1997): 663 000 kişi; %53 Osetler, %29,9 Ruslar, %5,2 İnguşlar, %2,2 Ermeniler, %1,9 Gürcüler vb. - Din: Sünni Müslüman, Ortodoks Hıristiyan - Başkent: Vladikavkaz - Başkan: Aleksander Dsasohov, 18 Ocak 1998'den beri - Başbakan: Taymuras Mamsurov, 5 Şubat 1998'den beri

Saha/Yakutistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 3.103.200 km^2 - nüfus (1997): 1.023 000 kişi; %33,4 Yakutlar, %50,3 Ruslar, %7 Ukraynalılar, %1,6 Tatarlar vb.- Din: Ortodoks Hıristiyan, Şamanist - Başkent: Yakutsk Başkan ve Başbakan: Mihail Yefimoviç Nikolayev,1991'den beri

Tataristan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 67.836 km^2 nüfus (1997): 3.773.800 kişi; %48,5 Tatarlar, %43,3 Ruslar, %3,7 Çuvaşlar vb.- Diller: Tatarca, Rusça - Sünni Müslüman Din: Ortodoks Hıristiyan- Başkent: Kazan Bağımsızlık ilanı: 21 Mart 1992 - Anayasa 1992- Başkan: Mintimer Şaripoviç Şaymiyev, 1991'den beri - Başbakan: Muhammed Sabirov

Çeçenistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 15 700 km^2 - nüfus (1997): 951 000 kişi; %75 Çeçen, %20 Ruslar, İnguşlar, Ermeniler, Ukraynalılar vb.- Din: (İslam Devlet dini): Sünni Müslüman (Çeçenler) - Başkent: Grozni Bağımsızlık ilanı Kasım 1991'de- Anayasa 1992 - Başkan: Aslan Maşadov, 1997'den beri - Ekim 1998'den beri de başbakan.

Çuvaşistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 18 300 km^2 nüfus (1997): 1 361 000 kişi; %67,8 Çuvaşlar, %26,7 Ruslar, %27 Tatarlar,%1,4 Mordvinler vb. - Din: Ortodoks Hıristiyan - Başkent: Ceboksary - Bağımsızlık ilanı Kasım 1991'de - Anayasa 1992 - Başkan: Nikolay Vasiliyeviç Fyodorov, 1993'den beri - Başbakan: Valeryan Viktorov

Tuva Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 170 500 km^2 nüfus (1997): 309 000 kişi; %64,3 Tuvinler, %32 Ruslar, %0,7 Chakaslar, %0,7 Ukraynalılar vb.- Din: Budistler (Tuvinler) - Başkent: Kizyil - Bağımsızlık ilanı Kasım 1991'de - Anayasa 1992 - Başkan ve başbakan: Şerig-ool Orşak, 1992'den beri

Udmurtya Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 42.100 km^2 nüfus (1997): 1 639 000 kişi; %30,9 Udmurtlar, %58,9 Ruslar, %6,9 Tatarlar, Ukraynalılar, Mari vb.- Din: Ortodoks Hıristiyan, Şamanizm - Başkent: Izevsk - Bağımsızlık ilanı Kasım 1991'de - Anayasa 1992 - Parlamento Başkanı: Aleksandr Aleksandroviç Volkov - Başbakan: Nikolay Mironov

Sovyetler Birliği genel haritası

Rusya Federasyonu genel haritası

"Söz konusu olan, Rusya'nın çöküşüne son vermektir!"
Vladimir V. Putin

Putin kimdir, ne istiyor, ne yapabilir?

Pek tanınmamış bir hukukçu ve KGB adamı olan Putin, üç yıl içerisinde St. Petersburg belediye başkan vekilliğinden dünyanın en büyük ülkesinin zirvesine yükselmeyi başardı.
Sovyet ve Rusya koşullarını en iyi tanıyanlardan biri, Sovyet Yurtdışı Gizli Servisi'nin bir üyesi olarak 15 yılını Almanya'da geçirmiş olan yeni Rusya başkanını izleyip araştırdı.
Ondan hem Rusya hem de Batı için hangi politika bekleniyor?

"Akıllı, yetenekli bir adam."
Mihail Gorbaçov

ISBN 975-308-629-6
9 789753 086295

8 000